*0: EK
*1: 2009-2010
*2: 18
*3: WordXP
*4: 18de vergadering
*5: Dinsdag 9 februari 2010
*6: 13.30 uur
**

Voorzitter: Van der Linden

Tegenwoordig zijn 68 leden, te weten:

Asscher, Van de Beeten, Bemelmans-Videc, Benedictus, Van den Berg, Biermans, Van Bijsterveld, De Boer, Böhler, Broekers-Knol, Doek, Dölle, Van Driel, Dupuis, Duthler, Eigeman, Elzinga, Engels, Essers, Flierman, Franken, Goyert, De Graaf, Hamel, Haubrich-Gooskens, Hendrikx, Hermans, Hofstra, Holdijk, Ten Horn, Huijbregts-Schiedon, Van Kappen, Kneppers-Heijnert, Koffeman, Kox, Lagerwerf-Vergunst, Laurier, Leijnse, Leunissen, Van der Linden, Linthorst, Meindertsma, Noten, Peters, Putters, Quik-Schuijt, Reuten, Rosenthal, Schaap, Schouw, Schuurman, Slager, Slagter-Roukema, Smaling, Strik, Swenker, Sylvester, Tan, Terpstra, Thissen, Tiesinga, Vedder-Wubben, Vliegenthart, De Vries, De Vries-Leggedoor, Werner, Willems en Yildirim,

en de heer Verhagen, minister van Buitenlandse Zaken, de heer Hirsch Ballin, minister van Justitie, en de heer Klink, minister van Volksgezondheid, Welzijn en Sport.
**

*N

De **voorzitter**: Ik deel aan de Kamer mede dat zijn ingekomen berichten van verhindering van de leden:

Hillen, wegens verblijf buitenslands;

Janse de Jonge, Meulenbelt, Kuiper, Westerveld en Meurs, wegens ziekte.
**

Deze berichten worden voor kennisgeving aangenomen.

De **voorzitter**: De ingekomen stukken staan op een lijst die in de zaal ter inzage ligt. Op die lijst heb ik voorstellen gedaan over de wijze van behandeling. Als aan het einde van de vergadering daartegen geen bezwaren zijn ingekomen, neem ik aan dat de Kamer zich met de voorstellen heeft verenigd.
**
(Deze lijst is, met de lijst van besluiten, opgenomen aan het einde van deze editie.)

*B
!Ontslag plaatsvervangend griffier!

Aan de orde is de behandeling van:

- de brief van de plaatsvervangend griffier drs. Hester Menninga (LXXXV, A).

De **voorzitter**: Ik stel voor om aan het verzoek van mevrouw Menninga te voldoen en haar op de meest eervolle wijze ontslag te verlenen. Ik hoor dat er leden zijn die stemming wensen, maar daarin wordt helaas niet voorzien in het Reglement van Orde.
**

Overeenkomstig het voorstel van de voorzitter wordt besloten.

*B
!Stemmingen!

Aan de orde is de **stemming** over het wetsvoorstel **Goedkeuring van het op 17 juni 2008 te 's-Gravenhage tot stand gekomen Verdrag tot herziening van het op 3 februari 1958 gesloten Verdrag tot instelling van de Benelux Economische Unie (Trb. 2008, 135) (31585)**.

(Zie vergadering van 2 februari 2010.)

De **voorzitter**: Ik heet de minister van Buitenlandse Zaken van harte welkom. Wij stemmen bij zitten en opstaan.
**

In stemming komt het wetsvoorstel.

De **voorzitter**: Ik constateer dat de aanwezige leden van de fracties van de SP en de PvdD tegen dit wetvoorstel hebben gestemd en die van de overige fracties ervoor, zodat het is aangenomen.
**

*B
!Stemmingen!

Aan de orde zijn de **stemmingen** over het wetsvoorstel **Bepalingen over de brandweerzorg, de rampenbestrijding, de crisisbeheersing en de geneeskundige hulpverlening (Wet veiligheidsregio's) (31117)**,
en over:
- de motie-Hermans c.s. over het bevorderen van geïntegreerde meldkamers van meerdere veiligheidsregio's/politieregio's (31117, letter E);
- de motie-Hendrikx c.s. over de bijzondere positie van de commissaris van de Koningin in het kader van landsgrensoverschrijdende samenwerking (31117, letter F).

(Zie vergadering van 2 februari 2010.)

De **voorzitter**: De minister van Buitenlandse Zaken is hier namens de regering, omdat de minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties in het buitenland vertoeft.
**

(hilariteit)

De **voorzitter**: Dat is de nieuwe rolverdeling binnen het kabinet!
**

In stemming komt het wetsvoorstel.

De **voorzitter**: Ik constateer dat dit wetsvoorstel met algemene stemmen is aangenomen.
**

In stemming komt de motie-Hermans c.s. (31117, letter E).

De **voorzitter**: Ik constateer dat de aanwezige leden van de fracties van de ChristenUnie, de SGP, het CDA, de VVD, de PvdD, D66, GroenLinks en de Fractie-Yildirim voor deze motie hebben gestemd en die van de overige fracties ertegen, zodat zij is aangenomen.
**

In stemming komt de motie-Hendrikx c.s. (31117, letter F).

De **voorzitter**: Ik constateer dat de aanwezige leden van de fracties van de ChristenUnie, de SGP, de VVD, het CDA, D66, GroenLinks en de Fractie-Yildirim voor deze motie hebben gestemd en die van de overige fracties ertegen, zodat zij is aangenomen.
**

De vergadering wordt enkele ogenblikken geschorst.

*B
!Voorkoming terrorisme!

Aan de orde is de behandeling van:
- het wetsvoorstel Goedkeuring van het op 16 mei 2005 te Warschau totstandgekomen Verdrag van de Raad van Europa ter voorkoming van terrorisme (Trb. 2006, 34) (31422, R1853);
- het wetsvoorstel Strafbaarstelling deelname en meewerken aan training voor terrorisme (31386).

De **voorzitter**: Ik heet de minister van Justitie van harte welkom.
**

De beraadslaging wordt geopend.

*N

De heer **De Vries** (PvdA): Mijnheer de voorzitter. Wetsvoorstel 31386 is een inhoudelijke veegwet. Tegen dat fenomeen heeft de Kamer vanwege de grote verscheidenheid aan onderwerpen bezwaar gemaakt. Met de minister van Justitie is afgesproken dat die onderdelen waarvan de Kamer laat weten daarmee niet in te stemmen, niet in werking zullen treden. Deze wijze van behandeling van een wetsontwerp is waarschijnlijk uniek. Ik zou er echter niet graag een precedent in zien.

De onderdelen van deze wet, waarbij mijn fractie zich afvraagt of deze in werking moeten treden, betreffen de uitbreiding van de bijkomende straf van ontzetting uit een beroep bij een veroordeling wegens een uitingsdelict. Dan gaat het over de onderdelen f, h, i en j van artikel 1.

Wat stelt de regering precies voor? In het huidige artikel 131 van het Wetboek van Strafrecht, opruiing, is thans geen sprake van de mogelijkheid van ontzetting uit een beroep. Dat geldt ook voor artikel 133, het aanbieden van medeplichtigheid. De regering stelt voor die mogelijkheid wel te openen. In artikel 132 van het Wetboek van Strafrecht, verspreiding van opruiende geschriften, kan ontzetting worden opgelegd bij recidive. Dat is ook het geval voor artikel 134, verspreiding van aanbiedingen van medeplichtigheid. Bij deze misdrijven wil de regering nu ook zonder recidive de bijkomende straf van ontzetting uit het beroep introduceren. Kan de minister aangeven in hoeveel gevallen de laatste tien jaar in geval van veroordeling wegens overtreding van deze artikelen, de bijkomende straf van ontzetting uit het beroep is opgelegd?

Bij belediging van een bevolkingsgroep (artikel 137c) en het aanzetten tot discriminatie (artikel 137d) was geen ontzetting uit het beroep mogelijk, maar wordt die nu voorgesteld. Bij het openbaar maken van discriminerende opmerkingen was bij recidive ontzetting uit het beroep mogelijk. Dat wordt nu ook zonder recidive mogelijk. Mijn vraag aan de minister is de volgende. Hoe vaak heeft op basis van veroordeling wegens overtreding van dit artikel ontzetting uit een beroep plaatsgevonden?

Ook bij het deelnemen aan of het steunen van discriminatie (artikel 137f) wordt ontzetting uit het beroep voorgesteld. Dat geldt ook voor discriminatie in ambt, beroep en bedrijf (artikel 137g). Ik kom op dit laatste artikel nog terug. AI deze misdrijven worden thans met forse gevangenisstraffen bedreigd. En bij al deze misdrijven is de vrijheid van godsdienst en de vrijheid van meningsuiting in het geding. Het is dus van groot belang te bezien of de uitbreiding van de mogelijkheid om misbruik van deze vrijheden te bestraffen wel noodzakelijk en gewenst is. Waarom denkt de regering dat de huidige strafbedreiging ontoereikend is? Zijn daar signalen voor en, zo ja, welke? Soms hoort men de stelling, impliciet of expliciet uitgesproken, dat deze vrijheidsrechten absoluut zijn. Dat is natuurlijk niet zo. Eenieder heeft het recht zijn of haar godsdienstige overtuiging te belijden en zijn of haar mening te uiten, maar de uitoefening van deze vrijheidsrechten is niet onbeperkt. De Grondwet (artikel 6, eerste lid, en artikel 7, eerste en derde lid) bepaalt dat iedereen zijn verantwoordelijkheid voor de wet behoudt. Ingevolge het Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens (artikel 9, lid 2, en artikel 10, lid 2) moet een beperking op de vrijheid van godsdienst en op de vrijheid van meningsuiting zijn voorzien bij wet en noodzakelijk zijn in een democratische samenleving in het belang van de openbare veiligheid, de openbare orde, gezondheid of goede zeden of voor de

bescherming van de rechten en vrijheden van anderen. Het Internationaal Verdrag inzake Burgerrechten en Politieke Rechten bevat vergelijkbare criteria.

Indien iemand vervolgd wordt op grond van overtreding van in de wet neergelegde beperkingen van de vrijheid van godsdienst en de vrijheid van meningsuiting, zal de rechter uiteraard bij zijn beoordeling uitgaan van de fundamentele rechten van de mens en bezien of de aangebrachte beperkingen en de daarbij bedreigde straffen voldoen aan de stringente eisen die aan beperking van deze rechten worden gesteld. Dat stelt ook de memorie van toelichting. De rechter zal de proportionaliteit van de voorgenomen straf toetsen aan de toepasselijke grond- en mensenrechten, en moeten beoordelen of oplegging van "een zo ingrijpende straf" als de bijkomende straf van ontzetting uit het beroep in het licht van de vrijheid van meningsuiting en de godsdienstvrijheid aanvaardbaar is. Zo staat het in de memorie van toelichting: "een zo ingrijpende straf". Dat is een juiste typering van de ontzetting uit een beroep. Wie moet vrezen dat op het uiten van meningen ontzetting uit het beroep kan volgen, terwijl hij terecht of ten onrechte in de veronderstelling verkeert dat hij een bijdrage aan de maatschappelijke discussie levert of gewoon gebruikmaakt van zijn grondrechten, zal inderdaad wellicht eerder van het uiten van meningen afzien. In zoverre is een hogere straf ook een hogere drempel voor het uiten van meningen. De vraag is of wij in onze rechtsorde die hogere drempel willen, dan wel nodig hebben.

De regering verwacht kennelijk van de wetswijziging een extra afschrikwekkend effect, want zij acht het van groot belang dat "personen die een gezaghebbend beroep hebben en in de uitoefening daarvan invloed hebben op mensen, ingescherpt krijgen dat zij op een rechtmatige wijze met hun verantwoordelijkheid moeten omgaan, en zich moeten onthouden van strafwaardige uitlatingen", aldus de memorie van toelichting op pagina 11.

En het gaat de regering niet alleen om individuele personen die zich zouden kunnen misdragen. Er is ook een in het wetsvoorstel verzwaarde preventieve dreiging naar beroepsgroepen. Het gaat de regering erom hen af te schrikken. In de memorie van antwoord, pagina 11, wordt opgemerkt: "Voorts heeft de sanctie inscherpende en afschrikwekkende werking naar de beroepsgroep als geheel. Het bevestigt de norm dat het plegen van strafbare feiten niet wordt getolereerd." En aan welke beroepsgroepen denkt de regering dan wel in het bijzonder? In de nadere memorie van antwoord deelt de regering mee dat de mogelijkheid om personen van hun beroep te ontzetten zich wat uitingsdelicten betreft "... vooral richt tot personen met een gezaghebbend beroep, waarbij als voorbeelden geestelijke leidsmannen en leraren kunnen worden genoemd". Volgens de regering is de toepassing van de sanctie evenwel ook bij andere beroepen denkbaar. Andere beroepsgroepen noemt de regering niet, behalve een veiligheidsbeambte die in zijn beroep discrimineert. Ook die moet uit zijn beroep gezet kunnen worden. Maar het zijn vooral de leraren en de geestelijke leidsmannen die met de extra inscherpende en afschrikwekkende werking worden beoogd. Mijn fractie neemt aan dat de regering een lange lijst met voorbeelden heeft waaruit blijkt dat deze beroepsgroepen zich niet van die verantwoordelijkheid bewust zouden zijn. Ik zou die voorbeelden graag horen. Het is voor mijn fractie zeer de vraag of dat het geval is. Wij hebben nogal wat vertrouwen in het verantwoordelijkheidsgevoel van deze beroepsgroepen. En mocht er ooit een leraar of een geestelijk leidsman zijn die de onderhavige artikelen overtreedt dan rijst de vraag of de huidige strafbepalingen, die niet gering zijn, niet toereikend zijn. Waarom vindt de regering dat dit niet het geval is? En waaruit leidt zij dit af?

In de schriftelijke gedachtewisseling is nogal wat aandacht besteed aan de vraag wat nu eigenlijk een beroep is. De regering wil het aan de rechtspraktijk overlaten, dat vast te stellen. Hedenochtend ontvingen wij een onderzoek van de minister van Justitie over strafrechtelijke ontzetting uit beroep of ambt. De omvang daarvan leek mij eerst af te schrikken van de behandeling van het wetsvoorstel vandaag, maar het is mogelijk om betrekkelijk snel van de inhoud kennis te nemen. Het is interessant dat ook blijkt in dat onderzoek dat het onderscheid dat wordt gemaakt tussen een beroep en een ambt door mensen in de rechtspraak verwarrend wordt gevonden. Men weet niet precies waarom en op welke momenten dat onderscheid relevant geacht zou moeten worden en wanneer het moet worden toegepast. Dat komt omdat de grens tussen ambtenaren en personen met een arbeidsrechtelijke overeenkomst de laatste decennia nogal is vervaagd.

Het zijn dus vooral de leraren en de geestelijke leidslieden. Wij hebben de vraag waarom juist deze groepen door de regering zo op de korrel genomen worden. Waaruit leidt de regering de noodzaak af dat inscherping en een afschrikkende werking noodzakelijk zijn?

Met degenen die in het rapport aan het woord zijn, acht ik het niet geheel en al bevredigend dat wij geen goed antwoord weten op wat nu precies een beroep of wat een ambt is. In ieder geval gevoelsmatig en naar de waarneming van de burger kan hier alleen maar misverstand over oprijzen. Als we nog eens met deze artikelen geconfronteerd worden, zou het dus ook wenselijk zijn dat de regering zich bezint op de vraag of het onderscheid dat in de negentiende eeuw in de wet is neergelegd, in deze dagen nog tot de mensen kan spreken en of het duidelijk is voor het rechtsgevoel van de mensen.

In dit verband is het antwoord interessant dat gegeven wordt op de vraag van de fracties van de VVD en de PvdA of politici, volksvertegenwoordigers en bewindslieden ook een beroep in de zin van artikel 28 in het Wetboek van Strafrecht uitoefenen. Kunnen zij ook uit hun beroep worden ontzet? Aan het criterium dat het om een gezaghebbend beroep moet gaan, voldoen zij toch in ruime mate. De regering wijst er in haar beantwoording echter op dat

volksvertegenwoordigers, politici en bewindslieden ingevolge deze wet niet uit hun beroep kunnen worden gezet: "De wetgever heeft in artikel 28 Sr met betrekking tot de regeling inzake de bijkomende straf van ontzetting uit rechten een onderscheid gemaakt tussen enerzijds ontzetting uit het ambt (artikel 28, eerste lid, onder 1, Sr) en anderzijds ontzetting uit het beroep (artikel 28, eerste lid, onder 5, Sr). Ook ter zake de bijkomende straf van ontzetting uit het ambt geldt dat deze straf alleen mogelijk is in de bij de wet bepaalde gevallen." De regering wijst erop dat de in Kamerstuk 31386-A opgenomen voorstellen daarin niet voorzien. Zij hebben uitsluitend betrekking op de bijkomende straf van ontzetting uit het beroep.

Voor de betekenis van het begrip "ambt" zoekt de regering vervolgens aansluiting bij de uitleg van het begrip "ambtenaar". Zij verwijst ook naar artikel 84 van het Wetboek van Strafrecht, waarin onder "ambtenaren" ook leden van vertegenwoordigende lichamen worden begrepen. Volksvertegenwoordigers en bewindslieden hebben een ambt en geen beroep en kunnen derhalve ingevolge het wetsvoorstel niet uit dat beroep worden ontzet.

In het nader voorlopig verslag heeft mijn fractie hierover het volgende opgemerkt: "Kan de regering uiteenzetten waarom zij het kennelijk minder erg vindt dat personen die een ambt bekleden haat zaaien, dan personen die dat in een 'gewoon' beroep doen? En zou het, indien de regering dit niet van mening is, niet wenselijk zijn ter zake een nadere wettelijke voorziening te treffen in plaats van hen uit te zonderen?"

De regering antwoordt hierop met verwijzing naar artikel 44 in het Wetboek van Strafrecht, dat handelt over ambtsmisbruik en het schenden van een bijzondere ambtsplicht of van het gebruikmaken van macht, gelegenheid of middel hem door zijn ambt geschonken. Om die reden kan strafverhoging worden toegepast. Volgens de regering kan dus wel tegen ambtsdragers worden opgetreden. Dat is echter iets anders dan dat zij uit hun beroep kunnen worden ontzet.

Vervolgens wijst de regering op artikel 29 in het Wetboek van Strafrecht. De gevallen die daarin genoemd zijn, kunnen ook tot ontzetting uit het ambt leiden, maar dit artikel verwijst uitdrukkelijk naar gevallen die niet in het Tweede Boek van het Wetboek van Strafrecht worden genoemd en gaat dus niet over de in het Tweede Boek genoemde uitingsdelicten. Overigens zou ook een zo generiek geformuleerde beperking van grondrechten of bedreiging met een straf bij overtreding van beperking van grondrechten naar mijn smaak niet in overeenstemming zijn met het EVRM. Bovendien is het niet voor niets dat artikel 28 in lid 1 onder 1 expliciet over de ontzetting uit het bekleden van ambten of uit bepaalde beroepen spreekt. Dat slaat wel op de delicten die in het Tweede Boek van het Wetboek van Strafrecht worden genoemd.

Er kan dus van worden uitgegaan dat wie een ambt bekleedt -- anders dan wie een beroep heeft -- daarvan in de voorgestelde bepalingen niet kan worden ontzet. Dat is interessant in het licht van een actueel strafproces met betrekking tot een Kamerlid met een gezaghebbende functie. Daarop ga ik uiteraard niet in, behalve door te memoreren dat de rechter heeft vastgesteld dat bij de ten laste gelegde feiten geen sprake is van een ambtsmisdrijf.

Is dit nu een nadrukkelijke keuze van de regering om gewone beroepsbeoefenaren anders te behandelen dan degenen die een ambt bekleden? Ik moet aannemen van wel en ik zou graag de visie van de regering daarop expliciet horen. Ik kijk daarbij naar artikel 137g in het Wetboek van Strafrecht, dat hen met gevangenisstraf bedreigt die in de uitoefening van een ambt, beroep of bedrijf personen opzettelijk discrimineren wegens hun ras.

De regering wil nu echter alleen hen, die dit in de uitoefening van een beroep doen, strafbaar maken met de bijkomende straf van ontzetting uit het beroep. Degenen die discrimineren in ambt of bedrijf kunnen in het voorstel van de regering niet uit dat ambt worden ontzet of van de bedrijfsuitoefening worden uitgesloten. Het gaat om anderen: leraren en geestelijke leidsmannen. Ziet de regering hier niet over het hoofd dat een aanzienlijk deel van het onderwijzend personeel ook ambtenaar is en dus een ambt bekleedt en geen beroep? Bedreigt de voorgestelde bepaling enkel onderwijskrachten met een arbeidsovereenkomst?

Interessanter nog: waarom maakt de regering deze keuze? Waarom kan wel degene die discrimineert in de uitoefening van zijn beroep, daaruit worden ontzet en niet degene die dit doet in de uitoefening van zijn ambt of bedrijf? Wordt hier opzettelijk met twee maten gemeten? Is het bovendien niet een wonderlijke manier van wetgeving om met betrekking tot artikel 137g een van de personen die in de uitoefening van hun ambt, beroep of bedrijf discrimineren, een zwaardere sanctie te kunnen opleggen dan de overigen?

De belangrijkste vraag blijft uiteraard of onze democratische rechtsorde deze uitbreiding van de mogelijkheden tot ontzetting uit het beroep nodig heeft in het belang van de openbare veiligheid, de openbare orde, gezondheid of goede zeden of voor de bescherming van de rechten en vrijheden van anderen. Of is het voor de voorgestelde uitbreiding van de sanctiemogelijkheden voldoende om met de minister -- zoals hij schrijft in de nadere memorie van antwoord, pagina 5 -- de overtuiging te delen dat de voorgestelde wetgeving aanvaardbaar is en dat de toepassing ervan zinvol kan zijn? Er is toch een wereld van verschil tussen welke beperkingen en straffen noodzakelijk zijn en welke aanvaardbaar of zinvol kunnen zijn?

Uit het rapport dat de minister ons heden toezond, kan ik in de gauwigheid één interessant citaat halen. Het staat op pagina 60. "Aan een panel van referenten -- respondenten -- wordt voorgelegd hoe men denkt over de mogelijkheid tot het opleggen van een ontzetting voor haat zaaien, zoals door de regering voorgesteld." Waar de respondenten zich positief uitlaten over de plannen van de regering om bestuurders van rechtspersonen in de toekomst te kunnen ontzetten

uit hun beroep, zijn ze veel terughoudender over de komende mogelijkheid om haat zaaien ook zwaarder strafbaar te zetten.

Een van hen zegt: "Haat zaaien heb ik nog nooit op zitting gehad. In veel gevallen lijkt het me daar ook niet de oplossing voor. Ik kan me voorstellen dat als je zo iemand ontzet, je de drang om haat te zaaien alleen maar groter maakt." Ook andere respondenten suggereren dat andere middelen dan het strafrecht wellicht geschikter zijn voor het bestrijden van haat zaaien.

Het viel mij op dat de regering in haar reactie op dit rapport met geen woord ingaat op deze passages. Evenmin wordt ingegaan op het feit dat er -- inzake recidive voor delicten waarbij onder die omstandigheid ontzetting uit het beroep wordt toegestaan -- geen enkel voorval heeft plaatsgevonden in de afgelopen tien à vijftien jaar. Ik zou dus van de minister graag horen waarin de aanleiding gelegen is om thans met een verzwaring van het sanctiestelsel te komen.

Vooralsnog acht mijn fractie het huidige wettelijk sanctiestelsel afdoende en ziet zij aanleiding noch noodzaak om de strafbedreiging bij uitingsdelicten uit te breiden. De bescherming van onze democratische rechtsorde is niet in gevaar door een onvoldoende strafbedreiging bij uitingsdelicten.

Ik heb het voorgaande mede uit mogen spreken namens de fractie van D66. Wij zien de reactie van de minister met belangstelling tegemoet.

*N

Mevrouw **Böhler** (GroenLinks): Voorzitter. Ik begin met het Verdrag van Warschau van 16 mei 2005. Dit verdrag -- dat vandaag ter goedkeuring is voorgelegd -- bevat drie bepalingen die door de lidstaten strafbaar moeten worden gesteld. Heel kort samengevat zijn dat: het in het openbaar oproepen tot terrorisme, het werven voor terrorisme en het trainen voor terrorisme. Over de gevraagde goedkeuring kan ik kort zijn: de fractie van GroenLinks heeft geen bezwaar tegen dit verdrag, omdat naar haar overtuiging alle strafbaarstellingen die in het verdrag verplicht worden gesteld in Nederland al strafbaar zijn.

Wel heeft mijn fractie moeite met de invoering van artikel 134a van het Wetboek van Strafrecht. De regering ziet klaarblijkelijk een noodzaak om artikel 7 van het verdrag, "training for terrorism", om te zetten in een nieuwe strafbepaling. De argumentatie van de regering overtuigt mijn fractie evenwel niet. Ik heb er dan ook nog een aantal vragen over.

In de memorie van toelichting stelt de minister dat artikel 7 van het verdrag niet gedekt wordt door de strafbaarstelling van de voorbereidingshandeling in artikel 46 van het Wetboek van Strafrecht. Hij schrijft daarover: het geven van training alleen kan alleen dan een strafbare voorbereidingshandeling zijn als de voorbereiding zich in iets stoffelijks heeft geconcretiseerd. Gezien de bewoording in artikel 46 kan ik daar nog wel in meegaan. Vervolgens schrijft de minister in de memorie van toelichting echter dat ook de strafbepaling van artikel 96, meer in het bijzonder artikel 96, lid 2, onder 2, tekortschiet. De strafbare voorbereiding die in dit artikel wordt genoemd, voorziet in de strafbaarheid van het zich trachten te verschaffen van gelegenheid, middelen of inlichtingen tot het plegen van onder andere een terroristisch misdrijf of het medeplegen daarvan. De minister schrijft hierover dat de vraag moet worden gesteld in hoeverre het bestanddeel "het zich inlichtingen trachten te verschaffen tot het plegen van een misdrijf" alle strafwaardige gedragingen in verband met training voor terrorisme dekt. Hierbij stelt de minister vooral dat onduidelijkheid kan ontstaan over de vraag in hoeverre het bestanddeel "het anderen trachten te verschaffen van inlichtingen" tevens het bijbrengen van kennis en vaardigheden omvat.

De minister stelt deze vraag, maar onderbouwt hem niet. Ik verzoek de minister dus te onderbouwen waarin hij precies dat probleem ziet. Kan de minister een aantal concrete voorbeelden geven uit de rechtspraktijk of de rechtspraak uit de afgelopen jaren over artikel 96, artikel 46 of een ander voorbereidingsartikel waaruit dit blijkt? Met andere woorden: welke concrete handelingen waren aanleiding voor de minister om te concluderen dat onduidelijkheid bestaat over de reikwijdte van het trachten te verschaffen van inlichtingen?

Indien wij er met de regering van uitgaan dat artikel 7 van het verdrag nog niet voldoende in ons Nederlandse rechtsstelsel is opgenomen, rijst de vraag of het door de regering voorgestelde artikel 134a een juiste omzetting is van verdragsartikel 7. Artikel 134a luidt: hij die zichzelf of een ander opzettelijk gelegenheid, middelen of inlichtingen verschaft of tracht te verschaffen tot het plegen van een terroristisch misdrijf, dan wel een misdrijf ter voorbereiding of vergemakkelijking van een terroristisch misdrijf, dan wel zich kennis of vaardigheden daartoe verwerft of een ander bijbrengt, wordt gestraft, enzovoorts. Dat is echt iets anders dan hetgeen in artikel 7 van het verdrag staat. Ik gebruik de Nederlandse vertaling, de originele tekst is in het Engels en het Frans. In artikel 7 van het verdrag staat dat strafbaar moet worden gesteld het geven van instructie voor het vervaardigen of gebruiken van explosieven, vuurwapens of andere wapens of schadelijke of gevaarlijke stoffen, of voor andere specifieke methoden of technieken met het doel een terroristisch misdrijf te plegen of mede te plegen. Het doel van het verdrag was kennelijk om bepaalde, specifieke voorbereidingshandelingen -- in strafrechtelijke termen -- strafbaar te stellen. Het betreft voorbereidingshandelingen die te maken hebben met het vervaardigen van explosieven en wapens of andere schadelijke stoffen of bepaalde methoden en technieken en die ten doel hebben een terroristisch misdrijf te plegen. Dat is een vrij nauw omschreven handelingsspectrum.

In dit verband heb ik dan ook vier concrete vragen. Waarom heeft de minister de concrete omschrijving in artikel 7 van het verdrag niet overgenomen in het Nederlandse wetsvoorstel? Dat was toch het gemakkelijkste geweest. Is de

minister het met mij eens dat de Nederlandse strafbepaling ruimer kan worden uitgelegd dan artikel 7 van het verdrag? Zo ja, waarom kiest de minister dan voor deze verruiming? Kan hij de noodzaak hiervan aantonen?

Dan kom ik op motie 29754, nr. 13, van 9 februari 2005. Die motie heeft voor een deel ook geleid tot de formulering van artikel 134a. In de motie wordt de regering verzocht, na te gaan of het bezoeken van en het deelnemen aan een opleidingskamp voor terroristen in de toekomst strafbaar is te stellen en de Kamer daarover te rapporteren. Als ik mij goed herinner, was de achtergrond van deze motie de behoefte van de Tweede Kamer om te onderzoeken of het mogelijk en wenselijk is de deelname van inwoners van Nederland of Nederlandse staatsburgers aan trainingskampen in bijvoorbeeld Pakistan of Afghanistan strafbaar te stellen. Dat was volgens mij de concrete achtergrond hiervan.

In de brief van 5 december 2005 die de minister samen met zijn ambtsgenoot van Binnenlandse Zaken aan de Tweede Kamer heeft geschreven, deelt hij over de motie mee, dat er wetgeving in voorbereiding is op het gebied van de strafbaarstelling van het deelnemen aan een terroristisch trainingskamp. Verder schrijft de minister: het voornemen bestaat, dit wetsvoorstel in het eerste kwartaal van het volgende jaar te bespreken in de ministerraad; daarmee wordt dan uitvoering gegeven aan de motie-Eerdmans. Is het voorstel dat in het eerste kwartaal van 2006 in de ministerraad werd besproken het voorliggende wetsvoorstel, namelijk artikel 134a? Of werd toen een aanpassing van het bestaande artikel 96 besproken? Ik vraag dit omdat de minister in de memorie van toelichting stelt dat voor de uitvoering van de motie had kunnen worden volstaan met een aanvulling op artikel 96, tweede lid, onder 2. Waarom is er dan uiteindelijk niet voor gekozen om artikel 96 aan te passen? Ik vraag de minister om opheldering op dit punt.

Vervolgens rijst de vraag waarom de strafbaarstelling van deelname aan een trainingskamp, zoals dat in de motie is verwoord, zodanig wordt verruimd in het wetsvoorstel, dat ook bijvoorbeeld het volgen van judolessen of vlieglessen strafbaar kan zijn indien deze lessen worden gevolgd met het oog op het plegen van een terroristisch misdrijf. Dat was volgens mij niet de bedoeling van die motie. Nogmaals, de motie had ten doel om te onderzoeken of een bezoek van mensen die in Nederland woonachtig zijn of van Nederlandse staatsburgers aan een trainingskamp in het buitenland strafbaar kan worden gesteld. Niets anders, niets meer en niets minder. Kan de minister ingaan op het nut en de noodzaak van de gekozen verruiming? Zijn er na het indienen van de motie incidenten geweest, waarbij de bewoording uit de motie tekort zou hebben geschoten, maar die na de aanpassing, dus met het huidige wetsvoorstel, wel zouden kunnen worden aangepakt? Graag hoor ik van de minister concrete voorbeelden die de voorgestelde verruiming onderbouwen. Ik heb sterk de indruk dat het verdrag en de motie worden gebruikt om een nieuwe strafbepaling te introduceren zonder dat door de regering is aangetoond dat deze wetgeving noodzakelijk en wenselijk is.

Tot slot kom ik op de uitbreiding van de mogelijkheid tot ontzetting uit het beroep. Daar kan ik kort over zijn, want aan het vrij uitgebreide betoog van mijn collega Klaas de Vries valt er niet veel meer toe te voegen. Er is bijna geen vraag meer te bedenken die de heer De Vries niet al heeft gesteld. Ik wil toch een poging doen. De minister stelt in de memorie van toelichting dat het van groot belang is dat personen die een gezaghebbend beroep uitoefenen en invloed hebben op mensen, op rechtmatige wijze omgaan met hun verantwoordelijkheid. Deze stelling onderschrijft mijn fractie zonder meer. Waarom volgt hier echter uit dat een uitbreiding van de ontzetting uit het beroep noodzakelijk is? Ontzetting uit het beroep is een zeer zware sanctie. Bij uitbreiding hiervan dient te worden uitgelegd waarom dit noodzakelijk is. Bovendien is het strafrecht als ultimum remedium niet het meest voor de hand liggende middel voor de overheid om een plichtsgetrouwe uitoefening van bepaalde beroepen te bevorderen. Heeft de regering ook andere beroepsregulerende maatregelen overwogen? Zo ja, welke en zo nee, waarom niet? Kan de minister concrete voorbeelden geven van zaken die zich in de afgelopen jaren hebben voorgedaan en die de regering ertoe hebben genoopt de ontzetting uit het beroep uit te breiden? Dezelfde vraag heb ik ook over het uitbreiden van de first offender-mogelijkheid. Ik wacht de antwoorden van de regering met belangstelling af.

De **voorzitter**: Het woord is aan de heer Van de Beeten.
**

De heer **Van de Beeten** (CDA): Voorzitter. In de eerste plaats zou ik een procedureel punt aan de orde willen stellen. Wij spreken hier vandaag over de goedkeuring van een verdrag, maar ook over de opheffing van de blokkade die met de minister van Justitie is afgesproken op de inwerkingtreding van enkele elementen van een wetsvoorstel dat al is afgehandeld. De vraag is hoe wij dat zouden moeten doen. Als er fracties in deze Kamer zouden zijn die zouden willen bewerkstelligen dat bepaalde onderdelen niet alsnog in werking treden, moet dat volgens mij op een of andere wijze ordentelijk worden vastgesteld. Ik zou willen voorstellen dat wij niet proberen om dat vandaag improviserenderwijs te doen, maar dat het College van Senioren zich daar nog eens over buigt. Ik stel ook voor om de afhandeling met betrekking tot dit vraagpunt pas volgende week te laten plaatsvinden, zodat de fracties zich nog kunnen beraden op de wijze waarop dat het beste kan gebeuren, zeker gelet op de situatie dat verschillende fracties ten aanzien van verschillende onderdelen liever zouden zien dat deze niet in werking treden. Daarmee wil overigens van mijn kant nog eens onderstreept zijn de ongemakkelijke positie waarin de regering de Kamer heeft gebracht door een dergelijk wetsvoorstel aan de Kamer voor te leggen, met

zulke zeer onderscheiden onderwerpen daarin vervat.

De heer **De Vries** (PvdA): Ik zou er allerminst bezwaar tegen hebben om volgende week tot een afhandeling te komen, omdat ik het rapport dat wij hedenochtend ontvingen ook nog grondig zou willen lezen. Deze materie is ingewikkeld genoeg om na het antwoord van de minister nog eens even over bepaalde zaken na te denken. Waar ik minder problemen mee heb dan de heer Van de Beeten is de manier waarop wij dit moeten afhandelen. Naar mijn begrip is het zo dat de Kamer nadrukkelijk naar voren moet brengen tegen welke onderdelen zij bezwaar heeft. Ik was voornemens om dat in een precies geformuleerde motie te doen. Als die motie wordt aangenomen, heeft de Kamer zich ter zake uitgesproken. Als die motie verworpen wordt, is dat ook het geval en kan de minister zijn gang gaan. Dan staat het sein op groen, althans wat de desbetreffende artikelen betreft. Hetzelfde geldt voor bezwaren die anderen, zoals mevrouw Böhler, hebben. Zij zouden heel goed in een motie kunnen aangeven tegen welk artikel zij bezwaar hebben. Wij kunnen daarover dan een heel precieze uitspraak doen. Ik heb er echter ook geen bezwaar tegen om er nog een week over na te denken.

De heer **Van de Beeten** (CDA): Op zichzelf genomen heeft de heer De Vries gelijk, maar het is natuurlijk denkbaar dat de indiener van een motie daarin specifieke motieven verwoordt, waarvan andere fracties, die misschien ook tegen de inwerkingtreding zijn, zouden zeggen: met de motieven zijn wij het niet eens en daarom steunen wij de motie niet, maar wij willen toch bewerkstelligen dat een bepaald onderdeel van de wet niet alsnog in werking treedt. Om die discussie te voorkomen en te vermijden dat wij als het ware in een besluitvormingsimpasse zouden komen, lijkt het mij goed om daar nog eens over na te denken.

De heer **De Vries** (PvdA): Nogmaals: nadenken is uitstekend. Als ik een motie indien -- en ik ben voornemens om dat te doen -- zal ik deze ter kennisneming voorleggen aan de deelnemers aan het debat en aan de andere fracties. Ik zal de motie waarschijnlijk volgende week indienen. Als men zich niet prettig voelt bij de overwegingen die in de motie staan, zou ik dat graag horen, want het allerbelangrijkste is natuurlijk dat het dictum wordt aanvaard.

De **voorzitter**: U hebt toegezegd, te zullen nadenken. Ik begrijp hieruit dat de behoefte bestaat om volgende week tot afhandeling te komen. Ik constateer dat de Kamer daarin kan bewilligen, dus dat is bij dezen besloten.

Het woord is aan de heer Van de Beeten.

**

*N

De heer **Van de Beeten** (CDA): Voorzitter. Na dit procedurele punt ga ik over tot enkele inhoudelijke opmerkingen.

In de schriftelijke voorbereiding heb ik vragen gesteld over artikel 134a, maar vanuit een andere invalshoek dan mevrouw Böhler. Ik dank de regering voor de beantwoording. Die was helder en duidelijk en wat mij betreft ook bevredigend.

De antwoorden die zijn gegeven aan het adres van de PvdA-fractie in de nadere memorie van antwoord met betrekking tot de ontzetting uit ambt en beroep geven mij echter aanleiding tot enkele vragen. In de eerste plaats stel ik voorop dat onze fractie onderkent dat er op zichzelf genomen geen sprake is van uitbreiding van strafbaarheid. Er worden geen andere of nieuwe gedragingen strafbaar gesteld met deze wetsvoorstellen dan die welke al strafbaar waren. Dat geldt ook voor imams, pastoors of wie dan ook, wanneer zij uitspraken doen die onder de kwalificatie "haat zaaien" zouden kunnen worden gebracht. Het wetsvoorstel voorziet alleen in een uitbreiding van het sanctiearsenaal voor de rechter, in de zin dat ook ontzetting uit ambt of beroep wordt mogelijk gemaakt in deze gevallen.

Dan is evenzeer nog de vraag of dat proportioneel is; dat geef ik de heer De Vries graag toe. Ik zie echter wel goede argumenten om vóór deze uitbreidingsmogelijkheid voor de rechter te zijn, want anders staat de rechter voor de vraag of hij een boete moet opleggen dan wel een vrijheidsstraf. Die keuze lijkt mij niet zo gemakkelijk. Ik zou mij heel goed kunnen voorstellen dat er situaties zijn waarin de rechter het wegens de aard van de overtreding juist passender vindt dat er een ontzetting uit het beroep plaatsvindt, ook al is het maar voor een betrekkelijk korte tijd. Het kan namelijk ook een bijkomende straf zijn die een symbolisch karakter heeft om daarmee het effect te bereiken dat de minister bepleitte in de nadere memorie van antwoord. Dat is een aantrekkelijke optie voor de rechter. Ik ben het met de heer De Vries eens dat het in de praktijk allemaal wel zal loslopen. Dat geldt ook voor het begrip beroep. Ik kom daar straks nog op terug naar aanleiding van zijn opmerkingen. Enkele andere aspecten in de nadere memorie van antwoord geven mij aanleiding om de minister te vragen, daarop in te gaan.

Op pagina 3 schrijft de minister: de impact van deze gedragingen kan worden versterkt wanneer zij worden gepleegd door personen in een beroep waaraan kenmerken als vertrouwen, gezag en invloed zijn verbonden. Misbruik van beroep kan aldus de aan haatuitingen verbonden ernstige gevolgen vergroten. Ik meen dat het onder die omstandigheden gerechtvaardigd kan zijn om de veroordeelde voor bepaalde duur uit zijn beroep te ontzetten. Waar het mij nu om gaat, is dat daarmee dus de gevolgen een heel belangrijke rol kunnen gaan spelen bij de beslissing die de rechter moet nemen. Nu is het in het algemeen in het strafrecht zo dat ook naar de gevolgen van een misdrijf wordt gekeken, maar hier gaat het erom dat ook de gevolgen die als het ware in de samenleving door anderen zouden kunnen worden opgeroepen, een rol kunnen spelen. Laten wij het voorbeeld nemen van de Deense cartoons. Daarvan moeten wij vaststellen dat de gevolgen in de zin

van maatschappelijke onrust in niet onbelangrijke mate zijn georkestreerd en georganiseerd door mensen die daar andere bedoelingen mee hadden dan alleen van hun gekwetste gevoelens te laten blijken. Als een uiting aanleiding zou geven tot maatschappelijke onrust, terwijl die onrust eigenlijk niet "authentiek" is, maar een sterk politiek karakter heeft en misschien zelfs is georkestreerd, zou dat een rol kunnen gaan spelen bij de vraag of je wel of niet een ontzetting uit ambt of beroep moet toepassen. Dat lijkt mij een bijzonder gevaarlijk aspect en ik vraag de minister, daarop nog eens in te gaan.

Mevrouw **Böhler** (GroenLinks): Ik heb een vraag ter verduidelijking. Begrijp ik nu goed dat het CDA de bijkomende straf van ontzetting uit het beroep niet ziet als een mogelijkheid om recidive te voorkomen? Ik formuleer het maar even heel kort door de bocht. Niet voor niets is tenslotte de "first offender" meestal gevrijwaard. Het idee daarachter is dit: iemand oefent bijvoorbeeld het beroep van arts uit en pleegt een zedendelict. Er wordt een gevangenisstraf opgelegd, maar men is bang dat de verdachte het delict wellicht nog een keer pleegt, zeker als hij het al meerdere keren heeft gedaan. Daarom wordt dan de bijkomende straf opgelegd. Juist dat argument wringt voor mij, ten eerste met betrekking tot de first offender en ten tweede met het idee dat ik achter de doelstelling van de regering zie, namelijk het bewust maken van mensen in een gezaghebbend beroep van het feit dat zij zich plichtsgetrouw moeten gedragen. Maar ik ben er niet helemaal zeker van dat de heer Van de Beeten het ook ziet als het voorkomen van recidive.

De heer **Van de Beeten** (CDA): De regering geeft zelf in elk geval aan, in de nadere memorie van antwoord en in andere stukken, dat zowel speciale als generale preventie een belangrijk motief kan zijn om deze bijkomende straf op te leggen. De vergelijking met een zedenmisdrijf gaat in zoverre niet op, dat daarbij de feitelijke situatie is dat iemand, zolang hij van zijn vrijheid is beroofd, in die periode geen zedenmisdrijf kan plegen. Daarenboven kan dat ook niet gedurende de periode dat hij een bepaald beroep niet kan uitoefenen. Dat is dan althans een belangrijke belemmering. Iemand die gedetineerd is, kan nog wel degelijk haatzaaiactiviteiten ontplooien, tenzij hij aan beperkingen in het gevangenisregime is onderworpen.

Mevrouw **Böhler** (GroenLinks): Maar toch niet in de uitoefening van zijn beroep, en daar gaat het toch om?

De heer **Van de Beeten** (CDA): Als bijvoorbeeld een imam een preek zou opnemen in de gevangenis en die opname naar buiten wordt gebracht, kan dat nog steeds, gewoon fysiek. Dan kan hij nog wel degelijk herhaald dat delict plegen. Degenen die hem daartoe in staat stellen, zijn dan natuurlijk op grond daarvan vervolgbaar.

Mevrouw **Böhler** (GroenLinks): Dat kan ook na de ontzetting uit het beroep.

De heer **Van de Beeten** (CDA): Dat ben ik met mevrouw Böhler eens. Op zich kan dat altijd, want de ontzetting uit het beroep zal in de praktijk nooit levenslang zijn.

Het tweede punt dat ik aan de orde zou willen stellen, sluit aan op wat ik net noemde. De minister schrijft op dezelfde pagina in de nadere memorie van antwoord: "Meer dan de hoofdstraf wordt met de bijkomende straf van ontzetting uit het beroep naar de samenleving en de beroepsgroep het signaal afgegeven dat het plegen van strafbare feiten in het beroep niet wordt getolereerd." Beroepsgroep akkoord, maar dat het signaal naar de samenleving zo'n zwaar accent krijgt heeft mij wat verbaasd. Ik vraag de minister daar nader op in te gaan.

De heer De Vries maakte enkele opmerkingen over het begrip "beroep". Ik constateer dat uit de reacties van de respondenten in het WODC-rapport "Strafrechtelijke ontzetting uit beroep of ambt" -- de heer De Vries heeft dat ook geciteerd -- blijkt dat de rechters geneigd zijn om het begrip beroep restrictief te interpreteren. Dat lijkt mij geruststellend. Wij constateren echter dat het wetsvoorstel ook de mogelijkheid insluit om straks een ontzetting uit het beroep toe te passen bij delicten in de sfeer van pauliana, bedrieglijke bankbreuk en dergelijke, dus in de bedrijfsmatige sfeer. Dat is een onderwerp dat afgelopen zaterdag zelfs nog de NRC heeft gehaald. De vraag die op grond daarvan, in het licht van wat de heer De Vries daarover heeft gezegd, bij mij rees en die ik aan de minister wil voorleggen, is of je niet zou moeten verwachten dat daar waar in het bedrijfsleven het begrip "beroep" intrinsiek wat ruimer zal worden uitgelegd dan buiten het bedrijfsleven, dit een effect zou kunnen hebben op de rechtspraktijk wanneer het gaat om de uitleg van het begrip "beroep". Zou dat dan niet kunnen leiden tot een verruiming van de jurisprudentie ten opzichte van wat wij op dit moment kennen? Dat lijkt mij niet de bedoeling. Wij zouden vandaag in dit debat ook kunnen vaststellen dat je ook moet kijken naar de kring waarbinnen een dergelijk beroep wordt uitgeoefend en dat de kring van geestelijk bedienaren toch een wezenlijk andere is dan de kring van ondernemers die zich als vennootschapsbestuurder opstellen.

*N

De heer **Kox** (SP): Voorzitter. Vandaag bespreken wij het voorstel inzake goedkeuring van het Verdrag van de Raad van Europa ter voorkoming van terrorisme. Bijna vijf jaar geleden werd het verdrag getekend door staatshoofden en regeringsleiders tijdens de Derde Top van de Raad van Europa in Warschau. Het verdrag was een reactie van Europese regeringen op terroristische aanslagen in 2001 en 2004 in Amerika, Spanje en Rusland. Voordat het verdrag in Warschau getekend werd, werd het besproken in Straatsburg, in de Parlementaire Assemblee van de Raad van

Europa, in januari 2005, waarvan, zo herinner ik me nog, onze voorzitter van nu toen net de voorzittershamer in handen had gekregen.

Tijdens die bespreking werd enerzijds beklemtoond dat terroristen, waar ze ook hun beweegredenen vandaan zeggen te halen, met hun strijdmethodes een rechtstreekse en onaanvaardbare aanval inzetten op de fundamenten van maatschappij en democratie. Dat geeft democratische staten de verplichting duidelijk stelling te nemen tegen die aanvallen en zichzelf te verdedigen tegen alle vormen van terrorisme. Daar past deze conventie bij. Anderzijds werd er in het debat in Straatsburg in de Parlementaire Assemblee van verschillende kanten voor gewaarschuwd dat we het kind niet met het badwater mogen weggooien door maatregelen te treffen die terroristen wellicht belemmeren in hun handelen, maar tegelijkertijd fundamentele rechten van burgers aantasten. Zoals Lord Judd toen treffend in dat debat zei, en daarvoor door de voorzitter werd gecomplimenteerd: "Laten we ons niet provoceren door terroristen om mensenrechten te beperken of op te schorten, want die rechten zijn juist fundamenteel voor onze stabiliteit en de toekomst van onze kinderen."

Door de assemblee werd dan ook een aantal voorstellen aan het Comité van Ministers gedaan om de uiteindelijke conventie op een aantal plaatsen aan te passen, wat ook voor een deel gebeurde, zoals blijkt uit de uiteindelijke tekst van het in Warschau getekende en nu voor goedkeuring hier in de Eerste Kamer voorliggende verdrag ter voorkoming van terrorisme. De titel is ietwat beperkt, het verdrag richt zich met name op een aantal elementen dat ertoe kan bijdragen terroristische handelingen te belemmeren. Het verdrag draagt de deelnemers op maatregelen te treffen tegen publieke provocaties om een terroristisch misdrijf te plegen, alsmede maatregelen te nemen tegen rekrutering en training voor terroristische activiteiten. Voor het voorkomen van terrorisme in het algemeen is natuurlijk veel meer nodig. Het meeste daarvan ligt niet in de strafrechtelijke sfeer, maar veeleer in opvoeding, onderwijs, voorlichting en het wegnemen van voedingsbodems voor terrorisme. Dit verdrag gaat daar niet over.

Bij de opstelling van het verdrag leek men zich bewust van het risico dat we lopen als we terroristen het leven moeilijk willen maken. Daarom vermeldt het verdrag in zijn preambule expliciet dat wij bij het nemen van maatregelen de regels van de rechtsstaat moeten respecteren en de democratische waarden, de mensenrechten en de fundamentele vrijheden evenals andere internationaalrechtelijke regels, waaronder de regels van het internationaal humanitair recht. Expliciet vermeldt het verdrag ook dat de te nemen maatregelen niet bedoeld mogen zijn om de vrijheid van meningsuiting en het recht van vereniging aan te tasten.

Het is nu vijf jaar geleden dat het verdrag in Warschau werd getekend. Van de 47 lidstaten hebben er 22 het verdrag inmiddels geratificeerd. De meeste Oost-Europese landen horen daartoe, waaronder Rusland. Zij ratificeerden opmerkelijk snel. Ook Spanje en Frankrijk hebben het verdrag al goedgekeurd. De rest van West-Europa treuzelt. Het Verenigd Koninkrijk, Duitsland, België, Luxemburg, Noorwegen en Zweden hebben het verdrag nog steeds niet geratificeerd, overigens Turkije evenmin. Heeft de regering er zicht op hoe lang we nog op die ratificaties moeten wachten? Het duurt nu wel erg lang.

Waarom heeft ratificatie in Nederland zo lang geduurd, namelijk vijf jaar? Voor een deel lijkt me dat te maken te hebben met het feit dat wij, naast ratificatie van het verdrag, van doen hebben met implementatievoorstellen van de regering. Aanvankelijk dacht de regering dat er geen aanvullende wetgeving nodig zou zijn, zo zei zij in reactie op een notitie van de AIV over het verdrag. Later paste de regering die opvatting aan. Toen het verdrag eind 2008 aan de Eerste Kamer werd voorgelegd, dus drie jaar na tekening in Warschau, bleek dat er ook enkele implementatievoorstellen onderweg waren naar de Kamer. Die bereikten ons in februari 2009 in de vorm van een verzamelwet waarin van alles en nog wat geregeld werd. Dat was geen handige vorm, zo is wel gebleken. Mijn fractiegenoot Nanneke Quik heeft haar ergernis daarover niet onder stoelen of banken gestoken in het mondeling overleg met de minister van Justitie in juni vorig jaar. Het moet nog maar eens gezegd worden: dit is niet wat de Eerste Kamer wil, minister. En als de regering daar niet beter op gaat letten, neemt de kans toe dat er hier nee wordt gezegd tegen een wetsvoorstel waarin overigens een heleboel nuttige zaken worden geregeld.

Toen beide voorstellen, het verdrag en de implementatiewet, door de Kamer in behandeling werden genomen, bleek splitsing van de implementatiewet nodig om althans een aantal maatregelen sneller van kracht te kunnen doen worden. De Eerste Kamer bereikte daarover een akkoord met de minister waardoor wij op 9 juni allemaal, met uitzondering van de fractie van de SGP, met het ene deel van de implementatiewet konden instemmen. De afhandeling van het verdrag werd aangehouden totdat meer duidelijkheid zou komen over het andere deel van de implementatiewet. Op 3 september en 3 december ontvingen wij vervolgens van de minister de memorie van antwoord en nadere memorie van antwoord, die voornamelijk betrekking hebben op de implementatievoorstellen en niet meer op het verdrag als zodanig. Kan de minister het met ons eens zijn dat wij dat in de toekomst beter doen eerst het verdrag afhandelen en dan de implementatie, voor zover die een nationale kop behelst?

De nationale kop behelst in dit geval met name het strafbaar stellen van, naast het meewerken, het deelnemen aan training voor terroristische activiteiten. Ik kan mij op dit punt aansluiten die de opmerkingen die mevrouw Böhler heeft gemaakt. De nationale kop betreft verder het invoeren van de mogelijkheid om als bijkomende straf een beroepsverbod op te leggen bij uitingsdelicten die verband houden met hetgeen volgens het verdrag dient te worden bestreden.

Zoals de regering uitlegt, is een dergelijke bijkomende straf bij uitingsdelicten niet nieuw. Zij verwijst naar de artikelen 132, 134, 137e en 147a van het Wetboek van Strafrecht. Het betreft, zo zegt de regering, geen introductie, maar een uitbreiding van de gevallen waarin deze bijkomende straf mogelijk wordt gemaakt. Met name de heer De Vries heeft in de schriftelijke voorbereiding de regering ondervraagd over de wenselijkheid van deze uitbreiding en vooral over de effectiviteit ervan. De regering verschilt daarover met hem van mening. Mijn fractie wacht eerst de reactie van de regering op de mondelinge inbreng van de PvdA-fractie af, vooraleer een definitief standpunt daarover te willen innemen. Wel kan ik al zeggen dat ik met collega De Vries vragen heb over de effectiviteit. Verder vraag ik mij af of de opstellers van het verdrag wel zo gelukkig zijn met deze specifieke bijkomende straf, nu ze expliciet in het verdrag gesteld hebben dat de maatregelen zich niet tegen de vrijheid van meningsuiting zouden mogen richten. Toch lijkt hier de mogelijkheid te worden geschapen om bijvoorbeeld geestelijk leiders, journalisten en schrijvers, die worden veroordeeld wegens delicten die wij volgens het verdrag strafbaar moeten stellen, het recht te ontnemen beroepsmatig hun mening te uiten. Dat is inderdaad glad ijs, denkt mijn fractie. Kan de minister daar in zijn beantwoording nog eens wat dieper op ingaan?

Omdat de implementatie gedaan wordt via een verzamelwet, moeten wij ook nog even ingaan op een kwestie die in de Tweede Kamer, meer in het bijzonder door mijn partijgenoot De Wit, aan de orde is gesteld. Het betreft de invoeging van de mogelijkheid om een beroepsverbod als bijkomende straf ook mogelijk te maken bij financieel-economisch wanbeleid van bestuurders. De regering heeft die kwestie inmiddels verhelderd. Bij misdrijven, genoemd in de artikelen 225 tot en met 229 van het Wetboek van Strafrecht, kan de rechter na aanname van dit wetsvoorstel als bijkomende straf ontzetting uit het beroep opleggen aan bestuurders die verantwoordelijk zijn voor financieel-economisch wanbeleid. Daar is onze fractie blij mee. De fractie deelt de opvatting van de regering dat hiermee een ingrijpende sanctie wordt mogelijk gemaakt, waarvan hopelijk ook een belangrijke preventieve werking zal uitgaan.

Dit verdrag is opgesteld om het terrorisme te bestrijden. Dat is alleszins begrijpelijk en nuttig. Mijn fractie steunt de ratificatie van dit verdrag dan ook. Tegelijkertijd weten we, alle goede bedoelingen ten spijt, dat er gaandeweg een wildgroei aan regelingen tot stand is gekomen in verband met het bestrijden van terrorisme. Op verzoek van de Tweede Kamer heeft de regering de commissie-Suyver ingesteld om dit te onderzoeken. Het rapport, dat inmiddels alweer geruime tijd uit is, is niet geruststellend, vindt mijn fractie. Weliswaar wordt begrip uitgesproken voor de aandrang snel en veel maatregelen te nemen, maar het is de vraag of de samenhang van al die maatregelen is zoals hij zou moeten zijn. De regering heeft beloofd dat zij dit jaar met een eigen evaluatie komt. Wanneer mogen we die verwachten, zo vraag ik de minister.

Die vraag is redelijk dringend, omdat er enerzijds een wetsvoorstel ligt waarvan de behandeling op voorstel van de regering is opgeschort, in afwachting van meer duidelijkheid over de samenhang van het tot dusver in gang gezette beleid. Ik bedoel het wetsvoorstel bestuurlijke maatregelen nationale veiligheid. Anderzijds komt er vanuit de Europese Unie een stroom voorstellen op ons af, waarvan gezegd wordt dat ze hun legitimatie vinden in de strijd tegen het terrorisme, maar waarvan de implicaties vaak buitengewoon bedreigend lijken voor de burgerrechten. Ik bedoel onder andere de voorstellen inzake het doorgeven van passagiers- en bankgegevens aan de Verenigde Staten. In dit verband merk ik nog maar eens op hoe goed het zou zijn als de Europese Unie snel toetreedt tot het Europees Verdrag tot Bescherming van de Rechten van de Mens en de Fundamentele Vrijheden, opdat in heel Europa een iedereen bindend stelsel van mensenrechten ontstaat, zonder uitzonderingen. Van de nieuwe secretaris-generaal van de Raad van Europa, alsook van het huidige voorzitterschap Zwitserland en de huidige voorzitter van de Europese Unie heb ik twee weken terug in Straatsburg vernomen dat men een snelle toetreding nu voor mogelijk houdt. Is onze regering eenzelfde optimisme toegedaan? Kan zij nog enige ondersteunende werkzaamheden verrichten om deze snelle toetreding daadwerkelijk te doen plaatsvinden?

Tot slot. De SP-fractie is blij dat de regering niet voorbijgaat aan de dreigingen van het terrorisme, maar ertegen optreedt. Vanmorgen hebben wij gezien hoeveel onrust het kan geven als maar vermoed wordt dat er iets met terrorisme aan de hand is. Gelukkig was dat, nu de berichtgeving hierover duidelijker wordt, niet het geval in Den Bosch. Wij hopen dat de regering niet alleen niet voorbijgaat aan de dreigingen van terrorisme, maar ook met ons de dreiging ziet die al in 2005 in de parlementaire assemblee van de Raad van Europa werd verwoord, namelijk dat wij het kind met het badwater weggooien. In het verleden heeft de wereld zich ten onrechte laten meeslepen in de bizarre "war on terror" van president Bush. Nu er sinds een jaar meer verstand in het Witte Huis zit, moeten wij onszelf ook heroriënteren. En juist in dat verband is naar de mening van mijn fractie een snelle bespreking van de visie van het kabinet op de samenhang van zijn antiterrorismemaatregelen nu echt dringend gewenst.

Wat de procedurele afhandeling van het verdrag en het bijbehorende wetsvoorstel betreft, kan ik mij zeer vinden in het voorstel van de heer Van de Beeten. Voor het overige zien wij uit naar de antwoorden van de regering.

De beraadslaging wordt geschorst.

De vergadering wordt enkele minuten geschorst.

*B
!Bestuurlijke handhaving volksgezondheidswetgeving!

Aan de orde is de voortzetting van de behandeling van:

- het wetsvoorstel Uitbreiding van de bestuurlijke handhavingsinstrumenten in de wetgeving op het gebied van de volksgezondheid (Wet uitbreiding bestuurlijke handhaving volksgezondheidswetgeving) (31122).

(Zie vergadering van 26 mei 2009.)

De **voorzitter**: Ik heet de minister van Volksgezondheid, Welzijn en Sport van harte welkom in de Eerste Kamer. Ik breng de Kamer in herinnering dat de plenaire behandeling van dit wetsvoorstel heeft plaatsgevonden op 26 mei 2009. De stemming over het wetsvoorstel is op 9 juni 2009 op verzoek van diverse fracties van de plenaire agenda afgevoerd en tot nader order uitgesteld. Op 22 december 2009 heeft de commissie na het gevoerde schriftelijke overleg met de minister van WVS besloten de plenaire behandeling te heropenen.
**

De beraadslaging wordt heropend.

*N

Mevrouw **Swenker** (VVD): Voorzitter. Tijdens de plenaire behandeling van 26 mei jongstleden betrof een belangrijk knelpunt voor de VVD-fractie de vraag in hoeverre er samenloop van verschillende sancties kan plaatsvinden, en met name in hoeverre het "ne bis in idem"-beginsel zou kunnen worden doorbroken. Daarbij ging het met name over de samenloop van de bestuurlijke boete en het strafrecht. Naar de mening van de VVD-fractie bood het toen voorliggende samenwerkingsprotocol tussen de IGZ en het OM hierover onvoldoende duidelijkheid. Naar aanleiding hiervan is door de minister zowel mondeling als schriftelijk een aantal uitspraken gedaan, allereerst tijdens de mondelinge behandeling op 26 mei jongstleden. De minister stelde toen dat conform de vierde tranche van de Awb strafbare gedragingen aan het OM worden voorgelegd en dat het OM beslist of het strafrecht wordt ingezet, zodat een bestuursrechtelijk traject altijd met instemming van het OM moet worden ingegaan. Hieruit volgt volgens de VVD-fractie dat het kennelijk aan het OM is om de beslissing te nemen welk traject wordt gevolgd. De conclusie moet derhalve zijn dat het OM in feite het voortouw heeft in de besluitvorming of de inspectie een bestuurlijke boete kan opleggen indien het gaat om een strafbare gedraging waarbij samenloop bestaat.

Vervolgens heeft de minister in december 2009 een en ander nader schriftelijk uiteengezet, en wel in de brief van 4 december 2009, waaraan is toegevoegd een handhavingsschema van de IGZ en een notitie inzake aanvulling op het informatieprotocol IGZ-OM. Op grond van hetgeen in de brief, het handhavingsschema en deze aanvullende notitie is vastgelegd, komt de VVD-fractie tot de volgende conclusies en vragen.

Dubbele berechting is verboden als het gaat om gedragingen die zowel strafrechtelijk als bestuursrechtelijk kunnen worden berecht. Bij de keuze dient, aldus het handhavingsschema, ten aanzien van beroepsbeoefenaren "in eerste instantie de procedure te worden gevolgd die het meest op de gezondheidszorg is gericht". Dat wil zeggen: de bestuurlijke boete en het tuchtrecht. Daarbij is het strafrecht, aldus de minister, een ultimum remedium als andere instrumenten falen of niet voorhanden zijn.

Geldt dit ook voor rechtspersonen? De VVD-fractie vraagt dit omdat de minister het zo uitdrukkelijk heeft over "beroepsbeoefenaren". Kortom, geldt ten aanzien van instellingen dezelfde filosofie? Deze passage uit het handhavingsschema voor de IGZ is echter niet terug te vinden in de notitie inzake aanvulling op het informatieprotocol. In deze notitie wordt veel geregeld omtrent de wederzijdse informatie-uitwisseling en samenwerking, maar hierin wordt niet datzelfde uitgangspunt geregeld dat "in beginsel die procedure moet worden gevolgd die het meest op de gezondheidszorg is gericht". Kennelijk is het OM, dat een eigen monopoliepositie heeft omtrent vervolging, nog steeds het orgaan dat in een concrete casus op grond van eigen overwegingen beslist welk sanctie-instrument wordt ingezet, zoals de minister overigens ook tijdens de mondelinge behandeling stelde. Graag krijgt de VVD-fractie een duidelijk antwoord van de minister op de vraag wat precies het uitgangspunt is en welke opvatting het OM heeft en dus ook in de praktijk zal brengen. Is het datgene wat in de brief van 4 december van de minister wordt verwoord of hetgeen de minister tijdens de mondelinge behandeling heeft gesteld?

Hieraan voegt de VVD-fractie nog enkele vragen toe. Wat is de status van deze notitie? Is deze bindend voor betrokken partijen?

Voorts is het is de VVD-fractie niet duidelijk hoe een en ander zich verhoudt met de notitie van oktober 2008 van minister Hirsch Ballin over de vraag wanneer het opleggen van een bestuurlijke boete en het toepassen van het strafrecht aangewezen zijn. Minister Hirsch Ballin heeft daarover een, weliswaar niet zo duidelijke, mening gegeven.

Ook rijst in dit verband de vraag of er bij al deze afstemming, informatie-uitwisseling en coördinatie nog wel sprake kan zijn van een lik-op-stukbenadering door de inspectie. Dit was toch een van de belangrijkste redenen voor de minister om te komen tot invoering van de bestuurlijke boete. Hoeveel tijd neemt al deze afstemming wel niet in beslag? Graag een antwoord van de minister.

Het laatste punt van de VVD-fractie betreft de geheimhoudingsplicht van de IGZ. De minister heeft gesteld dat deze geheimhoudingsplicht "volledig van toepassing" blijft, ook ten opzichte van andere bestuursorganen. Het OM moet zelf bijvoorbeeld bij de bron de nodige informatie vergaren. Daarmee is echter naar de mening van de VVD-fractie niet alles afgedekt, want wat is de

relatie met de Wet openbaarheid van bestuur (WOB)? De WOB kan de verplichting inhouden, gegevens publiek te maken die het doorbreken van de geheimhoudingsplicht rechtvaardigen. Met andere woorden: kan de IGZ, bijvoorbeeld door de rechter, worden gedwongen om gegevens van onderzoeken, zoals onderzoek naar calamiteiten of naar kwaliteitssystemen of themaonderzoeken, publiek te maken? Moet de geheimhoudingsplicht niet zwaarder wegen, zo vraagt de VVD-fractie. Zo ja, welke onderwerpen zou dit dan betreffen? Zo nee, wat is dan de betekenis van "volledig van toepassing zijn" wat betreft de geheimhoudingsplicht? Graag ziet de VVD-fractie de antwoorden van de minister op deze vragen tegemoet.

*N

De heer **Putters** (PvdA): Voorzitter. Ruim acht maanden geleden schorsten wij het debat over de bestuurlijke handhaving. Er leefden in onze Kamer verschillende zorgen, onder meer omtrent de relatie tussen de bestuurlijke boete en de OM-afdoening -- hierover hebben wij zojuist ook het een en ander gehoord -- de integrale visie op het kwaliteitstoezicht en de omgang met privacygevoelige informatie bij grootschalige onderzoeken. De minister zegde toe, ons hierover schriftelijk te informeren, opdat wij in derde termijn adequaat het debat hierover konden afronden. Die schriftelijke reactie kregen wij kort voor kerst. Het heeft dus even geduurd voordat onze vragen beantwoord werden, maar dan krijg je ook wat! De grote stapel regels en protocollen neigt er zelfs toe om ons het zicht op het bos door de bomen deels weer te ontnemen. Desalniettemin danken wij de minister voor zijn openheid. De informatie heeft onze vragen ook een stukje scherper gemaakt op een drietal punten.

In de eerste plaats maakt mijn fractie zich zorgen om de visie op het kwaliteitstoezicht. Wij delen met de minister het belang dat aan kwaliteit van zorg wordt gehecht, maar vrezen dat hij in het toezicht al kan gaan vastlopen. Verschillende wettelijke regelingen liggen ten grondslag aan het kwaliteitstoezicht en er worden steeds meer sancties en boetes aan het instrumentarium van de IGZ toegevoegd. De dikke stapel beleidsregels en protocollen bevestigt dat beeld. Met die stapel documenten en een handhavingskader van de IGZ is bovendien niet een visie op kwaliteitstoezicht op tafel gelegd. Ze zouden de uitwerkingen van die visie moeten zijn en niet andersom. Stukjes toezichtsbeleid zitten in verschillende wetten en protocollen, maar de samenhang zijn wij soms kwijt. De relatie tussen intern en extern toezicht blijft ook onduidelijk. Het wordt vooral helder dat de IGZ steeds meer op de bovenste trede van de interventieladder gaat zitten, namelijk het direct ingrijpen in instellingen en het beboeten van bestuurders en professionals. Dat leidt echter niet per definitie tot meer grip op patiëntonveilige situaties. Het kan wel de kans vergroten op het creëren van een schijnwerkelijkheid.

In onze ogen is een andere werkwijze nodig, die evenwicht aanbrengt in het gebruik van top-downinterventies en dialoog met en in instellingen. Wij moeten een betere balans vinden tussen vrijblijvendheid en onterecht vertrouwen in instellingen en professionals aan de ene kant en verstikkende bureaucratische controledwang aan de andere kant. Wij denken aan een werkwijze die uitgaat van een inspectie die toeziet op goed werkende kwaliteitssystemen en adequaat risicomanagement door instellingen, maar die vervolgens intern meer ruimte biedt voor visitaties en bijvoorbeeld interprofessionele toetsing. Daar horen ook zaken bij als een betere inrichting van (medische) opleidingen, ook intern, het organiseren van verbetertrajecten en het verbeteren van informatiesystemen. Daar waar dat niet structureel op orde is, kunnen natuurlijk boetes en sancties behulpzaam zijn.

Recente misstanden in Twente en Emmen maken duidelijk dat de problemen beginnen waar professionals, bestuurders en toezichthouders elkaar niet meer de maat nemen, slecht onderling communiceren en onverschillig raken. Wij missen een integrale visie op het kwaliteitstoezicht die daarop wel een antwoord biedt en nadruk legt op het leren van fouten. Juist intern is aandacht voor verantwoording over medisch handelen van belang, een visie die leidt tot een ander samenspel tussen inspectie en zorgveld. Wij vragen op dit moment nog niet om een nieuwe wet, al is die verleiding groot gezien de fragmentatie van de regelgeving. Verschillende adviesrapporten pleitten in de afgelopen jaren ook voor meer eenheid in de toezichtsregels. Wetten lossen echter ook niet altijd alles op. Daarom verzoeken wij de minister om ons een visie op korte termijn toe te zeggen die duidelijk maakt naar wat voor soort kwaliteitstoezicht en kwaliteitstoezichthouder wij eigenlijk toe gaan. Afhankelijk van het antwoord overwegen wij eventueel nog een motie.

Ons tweede punt betreft de mogelijkheid van de Inspectie voor de Gezondheidszorg om grootschalige onderzoeken in zorginstellingen te verrichten en daarbij medische dossiers in te zien zonder goedkeuring van patiënten en zonder anonimisering door de instelling. De minister heeft duidelijk aangegeven dat dit opgaat in situaties van calamiteiten, bij thematisch toezicht dat noodzakelijk is voor de IGZ om haar taak proactief uit te oefenen en bij kindermishandeling. Wij kunnen ons voorstellen dat de patiënt niet altijd om toestemming gevraagd kan of moet worden, zoals bij sterfte en onaanspreekbaarheid, in het geval dat ook de curator/mentor ook niet aanspreekbaar is of als er sprake is van kindermishandeling en de ouders of voogd verdachte zijn. De minister omschrijft die situaties ook. De regeling noemt die categorieën ook expliciet, maar de toestemmingsvereiste vervalt generiek bij grootschalige onderzoeken. Dat riep bij ons opnieuw de vraag op waarom niet enkel bij de zojuist genoemde groepen patiënten de toestemmingsvereiste vervalt. In alle andere gevallen is er met enige moeite wel aan de patiënt of aan de familie toestemming te vragen. Is de

minister bereid die verbijzondering aan te gaan brengen? Onderkent hij niet met ons de risico's die ontstaan in de toegang tot privacygevoelige en vaak emotiegeladen informatie? Wij vinden dat belangrijk, te meer daar de instellingen hun dossiers ook niet hoeven te anonimiseren. Het argument van de administratieve lasten voor instellingen blijven wij zwak vinden, zeker als de toestemmingsvereiste generiek vervalt.

De minister geeft aan dat in andere wetten allerlei waarborgen zijn aangebracht om de privacy te borgen, maar die laten onverlet dat deze grootschalige onderzoeken zonder toestemming en niet anoniem gaan plaatsvinden. Daarmee kunnen ook in die grootschalige onderzoeken individuele gevallen uitgelicht worden. Dat schiet het doel van de grootschalige onderzoeken voorbij. Wij delen de opvatting dat de inspectie goed zicht moet hebben op de manier waarop de kwaliteit van zorg er sectorbreed voorstaat, maar hechten ook aan de privacy van patiënten veel waarde. Wij menen dat ofwel de toestemmingsvereiste enkel voor de expliciet genoemde groepen patiënten moet vervallen en niet generiek, ofwel dat de instellingen hun dossiers moeten anonimiseren, een van beide. Een tussenoplossing kan zijn dat de minister toezegt dat de patiënt aangeschreven zal worden en zo wel de mogelijkheid krijgt te weigeren om zijn dossier beschikbaar te stellen, bijvoorbeeld per ingesloten antwoordbrief. Dat moet toch niet zo heel ingewikkeld zijn. Graag krijg ik hierop een reactie.

Verder hadden wij in tweede termijn aan de minister gevraagd of er ten aanzien van de omgang met patiëntendossiers bij grootschalige onderzoeken, welke ook gebruikt kunnen worden door de NMa, NZa en het OM, nadere richtlijnen in de samenwerkingsprotocollen komen. Dat de afgeleide geheimhoudingsplicht bestaat, is van groot belang, maar op welke wijze borgen de samenwerkingsprotocollen een anoniem gebruik van patiëntendossiers? Dit weekend ontvingen wij nog een brief van een aantal gezondheidsjuristen uit verschillende academische ziekenhuizen die zich hier grote zorgen om maken en stellen dat individuele patiëntgegevens wel degelijk bij derden terecht kunnen komen. Wij gaan ervan uit dat de minister deze brief ook ontvangen heeft, en vragen hem daarop te reageren. Kan er strijdigheid ontstaan met de openbaarheid van bestuur via een beroep op de WOB, zoals mevrouw Swenker al zei? Kan hij toezeggen dat het expliciet de IGZ is die als enige inzage in de patiëntdossiers krijgt, en dat dit als zodanig in de samenwerkingsprotocollen met andere toezichthouders wordt geregeld?

Mevrouw **Slagter-Roukema** (SP): Excuus dat ik het nog even voorbij liet gaan, maar ik wilde nog terugkomen op het toestemmingsvereiste. Mij valt op dat collega Swenker zegt dat het toestemmingsvereiste zou moeten vervallen, terwijl het in het wetsvoorstel staat. Er is een discussie gevoerd over de vraag hoe die thematische onderzoeken dan moeten plaatsvinden. Daarbij zou sprake zijn van een verantwoording achteraf. Nu is gezegd dat het in het werkplan komt en dat de minister er zelf expliciet toestemming voor moet geven. Dat is trouwens weer een ander toestemmingsvereiste. Ik begrijp nu uit de bijdrage van de heer Putters dat hij nog een stapje terug wil doen. Volgens mij vraagt dat om aanpassing van het wetsvoorstel. Waarom brengt hij dat op deze manier in?

De heer **Putters** (PvdA): Allereerst is dat heel consistent met mijn inbreng in eerste en tweede termijn. Bij de toestemming waar mevrouw Slagter het over heeft, gaat het over toestemming van iedereen behalve van de patiënt zelf. Daar is het mij juist om te doen. Dan kom ik op de aanpassing van het wetsvoorstel. De twee opties zoals ik die heb aangegeven, namelijk dat je de patiënt wel om toestemming vraagt dan wel dat instellingen de dossiers moeten anonimiseren, zouden een wetswijziging vereisen. Daarom bied ik een tussenoplossing en vraag ik aan de minister of hij bereid is om de patiënt de mogelijkheid te geven om schriftelijk aan te geven dat hij daar niet aan mee wil werken. Dat lijkt mij een elegante tussenoplossing, die niet meteen om een wetswijziging vraagt.

Mevrouw **Slagter-Roukema** (SP): Dan zouden wij de minister misschien de handreiking kunnen doen dat hij dat als voorwaarde stelt voordat hij de toestemming geeft.

De heer **Putters** (PvdA): Dat zou een heel goede optie zijn, ja. Daar steun ik mevrouw Slagter in. Het gaat ons er in ieder geval om dat de patiënt zelf toestemming moet geven voor het gebruik van die gegevens.

Voorzitter. Ik kom op mijn derde punt. Wij maken ons met een aantal andere fracties zorgen over de relatie tussen de bestuurlijke boete en de OM-afdoening. Mevrouw Swenker van de VVD-fractie heeft hier veel over gezegd. Gemakshalve wachten wij de antwoorden op haar vragen af.

Tot slot willen wij een zorg delen die samenhangt met elk van de drie genoemde punten. Decentralisatie is een speerpunt van het kabinetsbeleid. Er worden meer marktprikkels in de zorg ingebouwd. Omdat wij toch de publieke belangen willen borgen, moeten wij ons steeds meer beroepen op goed toezicht en stevige verantwoording. Dat noopt vervolgens tot een adequaat uitgerust toezicht. Die opvatting delen wij met de minister. Dat vereist niet alleen adequate toezichtsinstrumenten, maar ook voldoende deskundige toezichthouders. Dit speelt breed door alle publieke en semipublieke sectoren. Wij maken ons er zorgen over of de IGZ ook alle door ons bedachte regels wel kan handhaven met de huidige manier van werken. De IGZ moet doen waarvoor ze is: medisch, verpleegkundig en zorginhoudelijk toezicht houden. Dat betekent dus ook dat zij niet te veel op de stoel van financiële toezichthouders moet gaan zitten. Vandaar ook ons verzoek om een integrale toezichtsvisie die daarvan uitgaat. Daarbij moet niet alleen een principiële discussie plaatsvinden over de inhoudelijke koers van het

toezicht, maar dus ook over de werkwijze en de benodigde omvang van de inspectie.

Kortom, wij zouden drie toezeggingen van de minister willen krijgen. Ten eerste willen wij een visiedocument op de inhoud en werkwijze van het kwaliteitstoezicht, waarbij instellingen worden aangesproken op adequaat risicomanagement en een goed werkend kwaliteits- en veiligheidssysteem. Ten tweede willen wij een adequate oplossing voor de borging van anonimiteit bij het gebruik van medische dossiers bij grootschalige onderzoeken, bijvoorbeeld door het creëren van de mogelijkheid voor patiënten om medewerking schriftelijk te weigeren. Ten derde willen wij dat de bevoegdheid tot inzage in medische dossiers expliciet ligt bij de IGZ en niet bij derden, hetgeen in samenwerkingsprotocollen met die derden expliciet wordt verankerd. Wij wachten met belangstelling de antwoorden van de minister af.

*N

Mevrouw **Slagter-Roukema** (SP): Voorzitter. Ik had niet gedacht dat het zo ingewikkeld zou zijn om te voldoen aan ons verzoek toen ik op 26 mei 2009 voorstelde om afhandeling van dit wetsvoorstel aan te houden totdat de minister ons schriftelijk adequaat had geïnformeerd over een drietal zaken die tijdens de discussie onhelder bleken. Er zijn bijna negen maanden overheen gegaan. Dat is een symbolische tijd die wellicht de garantie biedt dat het product dat wij vandaag bespreken, nu wel voldragen is. Dat neemt niet weg dat mijn fractie nieuwsgierig is naar de reden waarom het allemaal zo lang heeft moeten duren. Was het de ingewikkeldheid van de materie? Waren er problemen in de samenwerking tussen OM en IGZ, die immers samen een herzien informatieprotocol moesten opstellen? Was het een kwestie van prioritering of mogelijk toch een gebrek aan capaciteit bij de IGZ? Wij vernemen graag van de minister waar het aan lag dat er nu pas kan worden gediscussieerd over de beantwoording van de brief die de commissie voor VWS van deze Kamer al op 23 juni aan hem stuurde.

In deze brief werd gesteld dat plenaire behandeling pas zou worden voortgezet als de drie vragen die bij de commissie waren gerezen naar aanleiding van het debat en die ondanks een poging van de minister daartoe in een brief van 5 juni nog niet waren beantwoord, wel naar tevredenheid zouden zijn beantwoord. Vandaag is het eindelijk zo ver. Ik zal achtereenvolgens de drie door de commissie in de brief gestelde vragen langslopen met daarbij de beantwoording door de minister en de waardering ervan door mijn fractie.

Het eerste punt waar de commissie moeite mee had, was het feit dat er wel steeds werd verwezen naar specifieke handhavingskaders per instrument en de daarop gebaseerde beleidsregels, maar dat de minister, als er gevraagd werd naar de inhoud ervan, geen duidelijkheid kon geven. Die duidelijkheid is er nu wel. Wij zijn vandaag in het bezit van de door de IGZ per instrument uitgewerkte specifieke handhavingsinstrumenten en de minister heeft ons ook de conceptbeleidsregels inzake de bestuurlijke boete toegestuurd.

De met een bestuurlijke boete te beboeten overtredingen in de Wubhv zijn strikt omschreven. Het gaat om heel concrete overtredingen, veelal in de randvoorwaardelijke sfeer ten behoeve van het realiseren van verantwoorde zorg, die "rechttoe, rechtaan" te constateren zijn en weinig afwegings- of interpretatieruimte hebben. In de conceptbeleidsregels is aangegeven onder welke voorwaarden een boete wordt opgelegd en zijn criteria opgenomen voor de vaststelling van de hoogte van de boete.

Wij vinden het een goede zaak dat de minister ons meldt dat de IGZ niet te hard van stapel zal lopen en daarom start met een speerpuntenbeleid om én het veld te laten wennen aan het boete-instrument én zelf ervaring op te doen. Daarbij is een aantal beboetbare overtredingen benoemd waarop de inspectie specifiek zal toezien. Dit overigens naast het al bestaande reguliere beleid. Wat de speerpunten betreft gaat het om het ten onrechte voeren van een beschermde titel, het niet melden van calamiteiten, het verzaken bij Bopz-registratie en sancties in het kader van de Wet op de medische hulpmiddelen.

Mijn fractie heeft ten aanzien van de beleidsregels nog de volgende vragen. Waarom is bij de beleidsregels bestuurlijke boete Wet klachtrecht cliënten zorgsector geen tarieflijst normbedragen opgenomen? Het is vast iets heel natuurlijks, maar ik kon het zelf niet bedenken. Is, als we kijken naar de tarieflijst normbedragen bestuurlijke boetes Wet afbreking zwangerschap, een boete van €16.750 indien de geneesheer-directeur na waarschuwing niet aan de verplichting voldoet om eens per drie maanden een overzicht van geaggregeerde gegevens te verstrekken aan de inspecteur, niet disproportioneel? De vraag naar de proportionaliteit van de hoogte van de boete speelt overigens ook bij overtreding van de Wet op de medische hulpmiddelen en de Wet veiligheid en kwaliteit lichaamsmateriaal. Mijn fractie vermag nog steeds niet in te zien wat de winst is van de verdubbeling van de boetes zoals die bewerkstelligd is door het aannemen van het amendement-De Vries. Na lezing begrijpen wij dat de IGZ bij het bepalen van de hoogte van de boete zelf de redelijkheid en billijkheid ervan mag bepalen; een boete op maat dus. Graag krijg ik een bevestiging van de minister.

Uit de stukken kan worden afgeleid dat er thans wordt gewerkt aan het samenwerkingsprotocol OM-IGZ. Uitgangspunt daarbij zal zijn dat overtredingen van de Wubhv zoveel mogelijk bestuurlijk worden afgedaan. Het strafrecht zal in de gezondheidszorg slechts met grote terughoudendheid worden toegepast. Wij hebben net als collega Swenker begrepen dat het OM bevoegd is de beslissing te nemen tot strafrechtelijke vervolging. In zaken die de gezondheidszorg betreffen, kan het belang van de samenleving dat vereisen. Het samenwerkingsprotocol OM-IGZ benadrukt dat in zo'n geval overleg en afstemming plaatsvindt, zodat

er van dubbele berechting geen sprake zal zijn. De praktijk zal echter moeten uitwijzen of het criterium "een gedraging is een strafbaar feit als de opzettelijke of roekeloze gedraging een direct gevaar voor de gezondheid of veiligheid van de mens tot gevolg heeft" werkbaar is voor de praktijk. Kan de minister toelichten hoe hij dit gaat monitoren? Bij wie berust het initiatief tot de afstemming, bij OM of IGZ? Welke rol zal bij deze afstemming het afgeleide beroepsgeheim van de IGZ spelen? Zal het daardoor moeilijker worden om gefundeerd de keuze voor een bestuursrechtelijk of een strafrechtelijk traject te maken? Hoe zit het dan met het lik-op-stukbeleid? Collega Swenker wees daar ook al op.

Dan kom ik bij de tweede vraag van de commissie. Die heeft betrekking op het informatieprotocol IGZ-OM, met name op de passage op bladzijde 4 onder punt 7. Door de formulering van de passage ontstond onzekerheid of de IGZ gebonden zou zijn aan het afgeleide beroepsgeheim en het daaraan verbonden verschoningsrecht. Wij zijn blij dat het protocol door de interventie van deze Kamer is aangescherpt, waardoor ondubbelzinnig is vastgelegd dat de IGZ na aanvaarding van de Wubhv een afgeleid medisch beroepsgeheim krijgt en op grond daarvan geen medische informatie aan derden mag verstrekken, tenzij dit door de rechter wordt gelast. Deze geheimhoudingsplicht houdt ook stand bij verzoeken om informatie van het OM. Als het OM een onderzoek instelt naar eventuele strafbare feiten dient het de informatie zelf te verzamelen bij de bron.

Tot zover is de toelichting helder. Toch blijft mijn fractie met twee vragen zitten, die mede na lezing van de brief van 4 februari van prof. mr. T.M. Schalken c.s. gericht aan onze commissie voor VWS, zijn gerezen. Onder punt 8f van het informatieprotocol wordt opgemerkt dat het OM zich de mogelijkheid voorbehoudt om gegevens die niet rechtstreeks bij de zorgaanbieder in beslag kunnen worden genomen, te vorderen bij de IGZ. Dit lijkt toch niet te kloppen met wat de minister schrijft in zijn brief van 5 juni 2009 op pagina 4. Hij schrijft daar dat voor de IGZ in het verkeer met de NZa, de NMa en het OM de geheimhoudingsplicht volledig van toepassing is. De strekking van het informatieprotocol en van de brief lopen uiteen. Daarom vraag ik of het OM in geen enkel opzicht overlegging van gegevens uit medische dossiers bij de IGZ zal vorderen of alleen in bepaalde gevallen, bijvoorbeeld als de verlangde informatie niet bij de bron kan worden opgevraagd dan wel zonder gevolg blijft, of in die gevallen waarin voor de IGZ een aangifteplicht bestaat.

Een tweede vraag is hoe de geheimhoudingsplicht van de IGZ zich verhoudt tot de verplichting van een toezichthoudend orgaan om informatie te openbaren op grond van de Wet openbaarheid van bestuur. Als de IGZ zelfs ten opzichte van het OM tot geheimhouding verplicht is, zal ze dat toch zeker ook ten opzichte van bijvoorbeeld media moeten zijn. We verzoeken de minister in te gaan op de vragen die door Schalken c.s. zijn gesteld. Mocht hij zelf niet beschikken over deze brief dan heb ik die bij me in kopie, evenals een beknopte samenvatting van de vragen.

De laatste vraag die wat onze commissie betrof beantwoord zou moeten worden, was de vraag op basis van welke uitgangspunten de IGZ komt tot de selectie van gevallen waarbij het toestemmingsvereiste van de patiënt vervalt. Ons verzoek was om de invulling van dit inzagerecht niet uitsluitend te laten plaatsvinden via het jaarlijkse werkplan van de IGZ. Mijn fractie heeft met instemming kennis genomen van het feit dat de minister in samenspraak met de IGZ heeft besloten om de procedures aan te scherpen. Hij zal zelf expliciet toestemming moeten geven voor door het IGZ voorgenomen onderzoek waarbij gebruik zal worden gemaakt van het inzagerecht. Wij zien dat als een teken dat de minister pal staat voor zijn IGZ en denken dat dit ook gewenst is. In een tijd waarin in een gereguleerde marktomgeving veel oude zekerheden wegvallen, is een sterke toezichthoudende instantie een must. De beantwoording van de vragen gericht op het toezicht in het kader van de verhoren door de commissie-De Wit hebben mijn fractie alleen maar gesterkt in deze stelling.

Ik laat nu het punt waar we het in mei ook over hebben gehad maar buiten beschouwing, namelijk of een IGZ die boetes kan uitdelen op grond van zelf aan te leveren informatie nu wel of niet aan gezag wint. Mijn fractie is daar niet uit en ziet tezamen met de fractie van de PvdA uit naar een gedegen visiedocument op een IGZ waarvan, en dan herhaal ik wat ik ook aan het eind van mijn bijdrage in mei 2009 zei, burger en politiek hoge verwachtingen hebben, maar die dan wel moet beschikken over voldoende functionarissen met voldoende deskundigheid. Dat laatste zou wel eens het grootste pijnpunt kunnen blijken te zijn in de komende jaren. Dat is het punt waarop de minister ons tot nu toe niet heeft gerustgesteld. Wij zien uit naar de beantwoording.

*N

De heer **Leunissen** (CDA): Voorzitter. In de eerste en tweede termijn van de plenaire behandeling van het wetsvoorstel Wubhv zijn al veel vragen met de minister bediscussieerd. Dit heeft geresulteerd in een commissiebrief d.d. 23 juni 2009, waarin met name de drie punten die mevrouw Slagter al heeft genoemd, aan de orde werden gesteld. Ten eerste de specifieke handhavingskaders per instrument en de conceptbeleidsregels bestuurlijke boete. Ten tweede het samenwerkingsprotocol tussen de IGZ en het Openbaar Ministerie. Ten derde de uitgangspunten en procedure inzagerecht zonder toestemming cliënt. De CDA-fractie heeft met genoegen kennis genomen van het vele werk dat sedert juni 2009 is verricht in dezen, zoals is weergegeven in het schrijven van de minister d.d. 4 december 2009, inclusief de vele bijlagen, en kan daarmee instemmen. De CDA-fractie wil toch nog een tweetal vragen in derde termijn aan de orde stellen.

De eerste vraag betreft de relatie tussen het horizontale toezicht -- daar begin ik weer:

certificering en accreditering -- en het verticale toezicht, de IGZ. De minister gaf in de eerste plenaire behandeling aan dat een eventuele accreditatie of certificering een pre was, maar dat de inspectie dat niet zonder meer voldoende zou vinden. Onze fractie onderstreept hier nog eens dat een intrinsieke motivatie bij werkers in de zorg van bepalend belang is om te komen tot kwalitatief goede en veilige zorg. Het repressieve deel zou onzes inziens als stevig vangnet moeten dienen. Kan de minister ons informeren over de steeds hechtere samenwerking en de intentie om een convenant te sluiten over de toetsing van patiëntveiligheid tussen het Nederlands Instituut voor Accreditatie van Ziekenhuizen (NIAZ) en de IGZ? Het NIAZ gaat nu zelfs auditoren opleiden met veiligheid als specifiek deskundigheidsgebied. Komt de minister ons toch tegemoet op dit punt?

Bij het inzagerecht zonder toestemming van de cliënt geeft de minister onder andere aan dat het proportionaliteitsvereiste een belangrijke rol speelt, zoals dat het geval is bij grootschalige thematische onderzoeken die bedoeld zijn om de kwaliteit onder de loep te nemen. Wij ondersteunen deze stellingname. Wel vragen wij ons af of de gegevens over de kwaliteit van de zorg alleen op een hoog aggregatieniveau beschouwd worden of dat dit ook consequenties kan hebben voor de behandelaar en andere betrokken zorgverleners in de individuele casuïstiek als er sprake mocht zijn van inadequaat medisch handelen.

Hetzelfde geldt eigenlijk ook voor het vrijwillig melden van incidenten. Op dit punt is niets in de wet terug te vinden, terwijl toch ook hier enige rechtszekerheid voor de werkers in de zorg aan de orde is. Meer in het algemeen stelt de minister in zijn brief van 4 december 2009 dat met het OM is overeengekomen om het informatieprotocol aan te vullen en wel in die zin dat het OM informatie uit medische dossiers bij de bron zelf opvraagt -- en dus niet bij de IGZ -- en dat het OM alleen het eindoordeel van de IGZ over de betreffende casus zal willen vernemen. Er bestaat onzekerheid over de vraag of daarmee gezegd wil zijn dat het OM in geen enkel opzicht overlegging van gegevens uit medische dossiers bij de IGZ zal vorderen of alleen in bepaalde gevallen, bijvoorbeeld waarin de verlangde informatie niet bij de bron kan worden opgevraagd dan wel zonder gevolg blijft of waarin voor de IGZ een aangifteplicht bestaat. Mevrouw Slagter sprak hier ook over.

Vervolgens is er zorg over de geheimhouding en de openbaarheid van bestuur, zoals aangegeven in de brief van wat ik de UMC-juristen noem. Dit punt is voor ons erg belangrijk. Het is voor het veld relevant te weten welke door de IGZ vergaarde informatie niet aan openbaarmaking onderworpen wordt. Deelt de minister van VWS het strikte onderscheid tussen geheimhouding in het kader van kwaliteitssystemen in de zorg enerzijds en procedures gericht op het treffen van juridische maatregelen tegen hulpverleners anderzijds c.q. procedures gericht op de openbaarmaking van medische informatie ten behoeve van bestuurlijke transparantie en ten behoeve van het algemene publiek (de media)? Ziet de minister aanleiding om wellicht in de Wubhv een nadere regeling te treffen, waardoor een relatie wordt gelegd tussen de geheimhoudingsplicht van de IGZ en de belangen van de Wob, in die zin dat de geheimhoudingsplicht in principe zwaarder moet wegen zoals door in feite door de UMC-juristen wordt gesteld?

Graag krijgen wij een antwoord op onze vragen. Met name ten aanzien van het tweede punt zouden wij een schriftelijk antwoord van de minister op prijs stellen voordat de Kamer over dit wetsvoorstel zal stemmen.

De heer **Putters** (PvdA): De heer Leunissen sprak over de toestemmingsvereisten. Als uit die grootschalige onderzoeken consequenties op individueel niveau getrokken kunnen worden, vindt het CDA het dan onwenselijk als de patiënt geen toestemming zou verlenen voor het gebruik van zijn medisch dossier?

De heer **Leunissen** (CDA): De doelstelling is de kwaliteit van een bepaald thema in algemeenheid te toetsen. Daarvoor worden dossiers onderzocht zonder toestemming van de betreffende patiënt. Als blijkt dat er medisch niet optimaal gehandeld is, zou het vreemd zijn als dit voor de betreffende arts of hulpverlener gevolgen zou hebben terwijl de patiënt zelf daarin helemaal niet gekend is.

De heer **Putters** (PvdA): Akkoord. Het doel is natuurlijk om die onderzoeken op een geaggregeerd niveau te doen, maar de informatie over individuen ligt wel op tafel. Dat is de heer Leunissen toch met mij eens?

De heer **Leunissen** (CDA): Ja, dat is nu net het punt. Je kunt daarvoor nauwelijks de ogen sluiten want je wordt er wel mee geconfronteerd.

Mevrouw **Slagter-Roukema** (SP): Voorzitter. Gaat het de heer Leunissen om de individuele patiënt of om de individuele zorgverlener die eventueel vervolgd zou kunnen worden?

De heer **Leunissen** (CDA): Voorzitter. Ik denk dat het om beiden gaat. De relatie tussen arts en patiënt staat hier centraal. Wanneer de doelstelling is om in een bepaald gebied thematisch te kijken naar de kwaliteit van de zorg, gaat men heel diep in individuele dossiers. Het kan dan niet zo zijn dat dit jaren later nog gevolgen heeft voor de behandelaar terwijl de patiënt daar helemaal niets van weet. Vaak is het binnen de vrijwillige incidentmelding al afgedaan, zijn er maatregelen genomen en zijn ernstige incidenten gerapporteerd aan de inspectie. Ik vind het geen goede zaak om daarop achteraf op die manier terug te komen.

*N

De heer **Van den Berg** (SGP): Voorzitter. Ik voer het woord namens de fracties van de SGP en de ChristenUnie.

"Kwaliteit is een van die dingen waarover men op verschillende manieren kan spreken", zo merkte Aristoteles al op. Naar onze mening is dit voor het toezicht niet anders. Dat bleek ook tijdens de plenaire behandeling van dit wetsvoorstel op 26 mei vorig jaar. Tot een afronding kwam het toen niet, onder meer omdat wij het gereedkomen van het handhavingskader van de Inspectie voor de Gezondheidszorg wilden afwachten. Onze fracties hechten eraan ook nu nog eens te benadrukken dat als basisprincipe moet gelden dat inzage in een medisch dossier gebonden is aan instemming van de patiënt of zijn wettelijke vertegenwoordiger. Alleen de patiënt en de zorgverleners die bij de behandeling betrokken zijn, mogen medische dossiers inzien. Anderen mogen dit alleen als de patiënt uitdrukkelijk toestemming geeft. Verder gelden privacyregels bij inzage van medische dossiers en het doorgeven van persoonlijke en medische gegevens. Er moet worden voldaan aan de Wet bescherming persoonsgegevens. Het CBP houdt hier toezicht op.

Het wetsvoorstel beoogt een uitzondering bij de basisregels voor inzagerecht. Die uitzondering geldt vanzelf voor bijzondere situaties, maar ook voor situaties waarin de IGZ thematisch onderzoek wil doen. Over dat thematisch onderzoek hebben wij vragen. De minister plaatst dat onderzoek op het vlak van en ik citeer: "inspectieonderzoek naar procedurele aspecten van patiëntendossiers of naar procedurele of technische aspecten van medische behandeling van patiënten". Naar de mening van onze fracties is dit een zeer globaal begrensde afbakening die slechts werkbaar is in samenhang met de procedurele zorgvuldigheid. Wij vragen de minister om een zorgvuldiger omschrijving. In de trant van: (a) IGZ mag alleen gegevens uit dossiers ophalen die verbonden zijn met welomschreven doel van onderzoek, en dit moet dan heel helder zijn uitgelegd, (b) het mag alleen gaan om gegevens op basis van anonimiteit, (c) alleen inzage door BIG-geregistreerde personen en inspecteurs IGZ. Wij vernemen graag de mening van de minister.

Ik wil ook nog even aansluiten bij de collega's Putters en Slagter in verband met die brief die ons geworden is. Ik zal er niet uit citeren, maar dat is wel gedaan. De minister beoogt met dit wetsvoorstel ook een toezichthouder met tanden. Met als uiterste sanctie de bestuurlijke boete. Wij hebben begrepen dat de brancheorganisaties en de beroepsgroepen hier geen problemen mee hebben. Kan de minister dit bevestigen? Nu de handhavingskaders er zijn, is er ook sprake van transparantiewinst. De brief van 4 december gaf ons ook meer duidelijkheid, waarvoor wij de minister dankzeggen. Voorzitter. Wij wachten de beantwoording af.

De beraadslaging wordt geschorst.

De vergadering wordt enkele ogenblikken geschorst.

*B
!Voorkoming terrorisme!

Aan de orde is de voortzetting van de behandeling van:

- het wetsvoorstel Goedkeuring van het op 16 mei 2005 te Warschau totstandgekomen Verdrag van de Raad van Europa ter voorkoming van terrorisme (Trb. 2006, 34) (31422, R1853);

- het wetsvoorstel Strafbaarstelling deelname en meewerken aan training voor terrorisme (31386).

De beraadslaging wordt hervat.

*N

Minister **Hirsch Ballin**: Voorzitter. Ik ben blij dat we vandaag over dit wetsvoorstel kunnen spreken. Het heeft ten doel, de inspanningen van de lidstaten van de Raad van Europa ter voorkoming van terrorisme en de negatieve gevolgen ervan, in het bijzonder die voor het recht op leven, te bevorderen, aan de ene kant door opneming van de verplichting tot strafbaarstelling van bepaalde gedragingen die kunnen leiden tot het begaan van terroristische misdrijven en aan de andere kant door het versterken van de internationale samenwerking op het gebied van preventie. In november 2005 sprak Nederland door ondertekening de intentie uit tot toetreding als partij bij dit verdrag, of iets preciezer geformuleerd: het Koninkrijk der Nederlanden. Niet het land Nederland sluit namelijk verdragen. Gelet op het belang van internationale samenwerking bij de voorkoming en bestrijding van terrorisme hecht ik eraan dat het Koninkrijk deze intenties spoedig waar maakt.

Vandaag is ook aan de orde de vraag of deze Kamer kan instemmen met de inwerkingtreding van die onderdelen van de wet van 9 juni 2009, gepubliceerd in het Staatsblad 245 tot wijziging van het Wetboek van Strafrecht, het Wetboek van Strafvordering en enkele andere wetten in verband met de strafbaarstelling van het deelnemen en meewerken aan training voor terrorisme en de uitbreiding van de mogelijkheden tot ontzetting uit het beroep als bijkomende straf, en enkele andere wijzigingen. Die wet geeft uitvoering aan de verplichting die voortvloeit uit artikel 7 van het Verdrag van de Raad van Europa. Daarop is zojuist door diverse leden gewezen. Vandaag gaat het dus zowel om de goedkeuring als om de uitvoering van dat Verdrag van de Raad van Europa, maar daarnaast ook om een paar andere, naar het oordeel van de regering zinvolle wijzigingen. Er is herinnerd aan de laat ik zeggen bijzondere voorgeschiedenis van de behandeling van deze onderdelen van het wetsvoorstel. Ik ben mij daarvan bewust. Van de kant van de sprekers is daaraan vanmiddag herinnerd. Zoals destijds toegezegd, zal ik op de algemene aspecten van de combineerbaarheid van verschillende onderdelen in een wetsvoorstel nog terugkomen in een algemene notitie, die uiteraard afstemming vergt met mijn collega's in het kabinet, omdat die daarbij belanghebbende zijn. Ik realiseer mij dat die vraag

bij herhaling over de fiscale wetgeving aan de orde is geweest.

Over de wetgeving die nog niet in werking is getreden, hebben we ook een schriftelijke gedachtewisseling gehad. Ik zal nu in het bijzonder ingaan, zoals gevraagd door de leden van de Kamer, op de strafbaarstelling van het deelnemen en meewerken aan training voor terrorisme, en verruiming van de mogelijkheden tot toepassing van de bijkomende straf van ontzetting uit het beroep. Over het eerste is minder gezegd. Voor zover er nog iets aan de orde is, kom ik daar vanzelf op terug. Het gaat vooral om het tweede aspect: de strafbaarstelling van het deelnemen aan training voor terrorisme was onderwerp van een motie die met algemene stemmen in de Tweede Kamer is aangenomen. Daaraan is ook zojuist herinnerd. De motie gaf aanleiding tot een analyse van het bestaande strafrechtelijke instrumentarium, waaruit de conclusie volgde dat het bezoeken van terroristische trainingskampen niet onder alle omstandigheden onder de strafwetgeving viel. De heer Kox sprak daar zojuist nog over. Het gaat inderdaad om geringe lacunes, wat we toch wel met elkaar eens zullen zijn. Maar we willen op dat punt voorzien in dat waarin volgens ons voorzien moet worden, ook in het licht van het Kaderbesluit 2002/4 tot wijziging van het eerdere Kaderbesluit 2002/475 JBZ. De voorgestelde strafbepaling die is opgenomen in een nieuw artikel 134a van het Wetboek van Strafrecht stelt zeker dat het deelnemen en meewerken aan training voor terrorisme onder alle omstandigheden strafbaar is. Ik zie deze aanvullende strafbaarstelling dan ook als het resultaat van een continue proces, waarin strafwetgeving wordt getoetst aan effectiviteit als instrument voor het bestrijden van terrorisme.

Het tweede onderdeel is de verruiming van de mogelijkheden tot toepassing van de bijkomende straf van ontzetting uit het beroep. Dat heeft zoals bekend betrekking op een aantal financieel-economische delicten en een aantal uitingsdelicten. Ik meen dat het Openbaar Ministerie bij een veroordeling voor deze delicten de toepassing van de sanctie van ontzetting in overweging zou moeten kunnen nemen. Tenslotte staat bij die sanctie traditioneel de bescherming van de samenleving voorop. Het belang en de toegevoegde waarde van de sanctie liggen vooral in de speciaal-preventieve werking van de straf. Met een ontzetting wordt beoogd te voorkomen dat de veroordeelde zich opnieuw in een positie kan bevinden om het beroep voor het plegen van strafbare feiten te misbruiken. Een toevoeging van die sanctiemodaliteit voor de desbetreffende financieel-economische delicten is er in het bijzonder op gericht, te voorkomen dat malafide bestuurders na hun veroordeling hun kwalijke gedragingen in het handelsverkeer kunnen voortzetten. Aanscherping van het strafrechtelijk sanctiearsenaal voor frauduleuze daden gepleegd door bestuurders van rechtspersonen, ondersteunt dus een intensievere aanpak van financiële criminaliteit, waaraan dit kabinet prioriteit geeft. Ik heb de indruk dat op dit punt er ook weinig discussie is.

Waar wel discussie over is, betreft de uitingsdelicten. Daar ben ik mij van bewust. Ik realiseer mij ook dat dit een duidelijke stap verder is met, zoals gezegd, een speciaal-preventief doel maar dat ook een bijzondere argumentatie vereist, gelet op de impact van deze maatregel en de impact van deze feiten. Wanneer dat soort delicten -- ik denk aan het aanzetten tot gedragingen die kunnen leiden tot haat en geweld -- wordt gepleegd door mensen met een beroep waaraan kenmerken zoals vertrouwen, gezag en invloed zijn verbonden, vergroot dat de ernstige gevolgen van dit soort delicten. Met een ontzetting kan de veroordeelde in dat geval een instrument voor het verder plegen van strafbare feiten worden ontnomen. Dat is de bedoeling van dit onderdeel van de wet. Het zal duidelijk zijn dat aan de toepassing van de sanctie bij de uitingsdelicten, eisen worden gesteld in het licht van de fundamentele vrijheden. Eisen van gewicht en betekenis. De terughoudendheid die de rechter in de praktijk bij deze toepassing van de sanctie betracht, brengt ook mee dat het hierbij gaat om een maatregel waarvan het evident is dat zowel het Openbaar Ministerie als de rechter zich de zwaarte ervan zal realiseren.

Mevrouw **Böhler** (GroenLinks): De minister sprak zo-even over een speciaal-preventieve doelstelling van de sanctie. Ik vind dat toch wat lastig te begrijpen. Ik begrijp zo'n speciaal-preventieve doelstelling als het gaat om een sanctie, dus als iets strafbaar wordt gesteld. Daarvan kan een speciaal-preventieve werking uitgaan. Echter, ten aanzien van een bijkomende straf is het natuurlijk helemaal niet gezegd dat het OM het opleggen van zo'n bijkomende straf vraagt. Dus dan is dat risico nog wel een stap verder weg dan wanneer een handeling überhaupt strafbaar wordt. Kan de minister aangeven waarom hij toch denkt dat er een speciaal-preventieve werking uitgaat van een bijkomende straf?

Minister **Hirsch Ballin**: Ik denk dat mevrouw Böhler haar vraag wat zou moeten verduidelijken wil ik die goed kunnen beantwoorden. Wat bedoelt zij met speciaal-preventieve werking? Denkt zij dat ik hiermee bedoel zoiets als een afschrikkende werking? Of onderkent zij hier het punt dat in mijn ogen voorop moet staan, namelijk dat de gelegenheid in dit geval niet de dief maakt maar wel de pleger van het veroorzaken van haat en geweld in de samenleving?

Mevrouw **Böhler** (GroenLinks): De minister noemde zelf de speciaal-preventieve werking als doel voor de mogelijkheid om ontzetting op te leggen. Preventie heeft altijd een afschrikwekkende werking. Ik kan mij speciale preventie voorstellen als je een bepaalde handeling die niet eerder strafbaar was, strafbaar maakt. Dat is dan een rechtstreeks gevolg van een handeling. Maar een bijkomende straf is in die zin een stap verder, omdat het niet per se wordt opgelegd of geëist. Ik zie nog niet zo goed dat iemand die een uitingsdelict pleegt of iets waarvoor die dan mogelijk vervolgd kan worden, denkt: er is ook nog

sprake van de bijkomende straf ontzetting uit het beroep, dus laat ik dat maar niet doen.

Minister **Hirsch Ballin**: Aha, dan is mij duidelijk wat mevrouw Böhler bedoelt met speciaal-preventieve werking. In deze beperkte betekenis is het denkbaar dat de mogelijkheid van ontzetting een speciaal-preventieve werking heeft. Deze mogelijkheid van de bijkomende straf confronteert de beroepsbeoefenaar natuurlijk wel extra met de bijzondere verantwoordelijkheid die hij of zij draagt in dat beroep. Ik bedoelde eigenlijk iets anders. Ik geloof dat mevrouw Böhler het begrip "speciale preventie" wat beperkter opvat dan ik dat pleeg te doen. Daartoe behoort ook de zogenaamde situationele preventie, dus het voorkomen dat iemand in een situatie terecht kan komen waarin het delict kan worden begaan. Als iemand wordt ontzet uit een bepaald beroep en niet meer dat beroep kan gebruiken om aan te zetten tot haat of geweld, dan heeft dat ook een speciaal-preventieve werking. Dat is wat ik hier in het bijzonder bedoel.

De heer **De Vries** (PvdA): Nu begrijp ik de minister niet meer. Natuurlijk is het zo, dat als iemand uit zijn beroep wordt ontzet of hij daarmee bedreigd wordt, hij weet dat hij dit in zijn beroep even niet zal kunnen doen. Dat is zo evident als wat. Is dat nu speciaal-preventieve werking? Of zet u dat af tegen generaal-preventieve werking, waarbij u hele beroepsgroepen aanzegt: pas op, als u dat doet, dan scherp ik u in, hetgeen ernstiger consequenties gaat hebben dan het tot nu toe had? In die zin is het strafbedreiging die veel verder gaat dan de mededeling: luister, het zou wel eens kunnen zijn dat u straks geen beroep meer hebt als u dit blijft doen. Dat is zo evident als wat.

Minister **Hirsch Ballin**: Ik zei net dat het ook een confrontatie is van deze beroepsbeoefenaren met de verantwoordelijkheid die erbij hoort. Er is ook gevraagd naar het weglaten van het vereiste van recidive. Mijn kernpunt is het volgende. Wanneer tegen een specifiek individu deze ontzetting is uitgesproken, kan die persoon dus niet meer in de situatie komen dat vanuit dat beroep wederom dat delict kan worden gepleegd. Ik zie de heer De Vries kijken alsof hij het vanzelfsprekend vindt, maar ik ben ook graag bereid om vragen naar vanzelfsprekendheden te beantwoorden.

De **voorzitter**: Ik zou de heer De Vries willen vragen om via de voorzitter te spreken. De heer De Vries heeft nu het woord.
**

De heer **De Vries** (PvdA): Ik zal dat nooit vergeten, voorzitter.

Tegen de minister zou ik willen zeggen: vanzelfsprekendheden schragen ons bestaan. Maar waarom acht hij het zo in het bijzonder van belang om beroepsgroepen te confronteren, in een heftiger mate dan voorheen, met de noodzaak om zich verantwoordelijk te gedragen? Geven de mensen in het onderwijs en de mensen die godsdienst prediken en uitdragen daartoe aanleiding en, zo ja, waaruit blijkt dat dan? Zijn er zoveel nieuwe gevallen in de afgelopen tien, vijftien jaar waardoor de minister zegt "als wij niet tot een strakke strafbedreiging komen, gaat het mis"? Waar haalt de minister die gegevens vandaan? Ik vind ze namelijk niet terug in het rapport dat hij ons toegestuurd heeft.

Minister **Hirsch Ballin**: Ik geloof dat de heer De Vries nu een overstap maakt naar een soort veronderstelde generaal-preventieve werking voor hele beroepsgroepen. Dat is mij wat al te breed getrokken. Ik heb dat ook niet zo gezegd. Ik heb het over individuen die, terwijl ze een beroep uitoefenen, zich onvoldoende rekenschap geven van de verantwoordelijkheid die dat beroep met zich brengt. Het gaat mij vooral om die uitingsvormen -- daarvan zijn voorbeelden te geven, al beschikken wij niet over kwantificeringen daarvan -- in hun ambt, hun beroep, hun positie in bijvoorbeeld het onderwijs -- de heer De Vries kent natuurlijk ook de discussies over sommige richtingen die zich proberen in het onderwijs te nestelen -- waardoor ze in een situatie komen waarin ze zich schuldig maken aan deze misdrijven. Mijn focus richt zich dus niet op beroepsgroepen, maar op de strafbepalingen die neerkomen op bijvoorbeeld aanzetten tot haat en geweld. Dat is de focus van dit wetsvoorstel.

De heer **De Vries** (PvdA): De focus van de strafbepalingen richt zich, ook volgens uw eigen woorden die zijn neergeslagen in het schriftelijk overleg, ook op die groepen waarvoor strafbedreiging nodig is om hen van hun verantwoordelijkheid bewust te maken. Ik kan het zo met uw eigen woorden oplezen. Zegt u dus niet dat het alleen gaat om personen of zo. Nee, het gaat om de strafuitbreiding die is bedoeld om ook beroepsgroepen de wacht aan te zeggen. Dat zijn uw eigen woorden.

Minister **Hirsch Ballin**: De heer De Vries legt het accent nu helemaal op de beroepsgroepen. Ons strafrecht is altijd gericht op personen. Het is een personenstrafrecht. Dat bedoel ik eigenlijk te zeggen.

Mevrouw **Böhler** (GroenLinks): Nu moet ik de heer De Vries bijvallen, want u stelt in de memorie van toelichting dat het van groot belang is dat personen die een gezaghebbend beroep hebben en bij de uitoefening daarvan invloed hebben op mensen, ingescherpt krijgen dat zij op een rechtmatige wijze, enzovoorts. Dat geldt in het bijzonder voor bijvoorbeeld geestelijke leidsmannen en leraren. Dat is toch niets anders dan het noemen van twee beroepsgroepen?

Minister **Hirsch Ballin**: Als mevrouw Böhler straks haar eigen citaat in de Handelingen naleest, zal zij daarin deze woorden herkennen: "personen die behoren tot die beroepsgroepen". Dat is wat ik zojuist wilde zeggen. Het is allemaal vrij evident. We hebben het nooit over beroepsgroepen die iets wordt ingescherpt, maar over personen. Zo staat

het ook precies in het citaat dat mevrouw Böhler aanhaalde.

De heer **De Vries** (PvdA): Op pagina 11 van de memorie van antwoord staat: "Voorts heeft de sanctie inscherpende en afschrikwekkende werking naar de beroepsgroep als geheel." Daar moet de minister niet voor weglopen, want dat maakt het niet eenvoudig. Hij heeft het wel degelijk over beroepsgroepen gehad. Daar is die norm dus voor bedoeld. Hij stelt: "Het bevestigt de norm dat het plegen van strafbare feiten niet wordt getolereerd." Daarin heb ik zojuist de vraag verbonden hoe hij erbij komt dat die beroepsgroepen die waarschuwing nodig hebben.

Minister **Hirsch Ballin**: Ik geef de heer De Vries graag toe dat de door hem aangehaalde formulering minder precies is dan de zojuist door mevrouw Böhler aangehaalde formulering. Daarbij gaat het om personen die behoren tot beroepsgroepen. In het citaat dat de heer De Vries erbij legt, is sprake van "beroepsgroepen", maar in mijn denken -- en naar ik aanneem ook in het denken van de heer De Vries en mevrouw Böhler -- over het strafrecht gaat het nooit om groepen die worden bedreigd door het strafrecht, maar om individuen die wellicht een bijzondere verantwoordelijkheid hebben omdat zij tot een beroepsgroep behoren. Daar gaat het mij om.

De rechter zal ook de proportionaliteit van de straf en van de bijkomende straf te wegen hebben in het licht van de fundamentele vrijheden. De rechter zal bij diens keuze voor het opleggen van een ingrijpende sanctie, zoals ontzetting uit het beroep, factoren betrekken zoals de ernst van het feit, de aard van het beroep waarin het is begaan, de omvang van het misbruik van dat beroep, de samenhang tussen de impact van het feit en het beroep en het risico van herhaling van het begaan van strafbare feiten in dat beroep. Ik meen dat het Openbaar Ministerie en de rechter ook bij deze feiten moeten kunnen beschikken over de sanctiemodaliteit. De bijzondere ernst en het schadelijke karakter van bepaalde haatuitingen maken dat het wenselijk is en nodig kan zijn dat in bijzondere gevallen deze sanctie ook kan worden opgelegd aan personen die niet eerder strafrechtelijk zijn veroordeeld voor een soortgelijk feit, maar voor wie geldt dat het eerste feit niet door een tweede moet worden gevolgd. Daarom heb ik voorgesteld om het vereiste van recidive te laten vallen, juist gericht op voorkoming van recidive.

De heer **Kox** (SP): Gaat de minister ook nog in op mijn opmerking dat de conventie nadrukkelijk bepaalt dat de vrijheid van meningsuiting niet in het gedrang mag komen? Wij hebben het hier niet over de vraag of je alles maar mag zeggen -- daar straat een strafsanctie op -- maar over de vraag of je, nadat je die strafsanctie hebt toegemeten, de vrijheid van meningsuiting van iemand mag beperken. Dat doen wij als wij een beroepsverbod opleggen. Althans, de minister geeft aan dat hij het voor die persoon dan moeilijker maakt om die vrijheid te krijgen. Hoe verdraagt dat zich met de preambule van de conventie? Die moeten wij immers implementeren.

Minister **Hirsch Ballin**: Zeker. Dit is naar mijn overtuiging in overeenstemming met dit uitgangspunt, dat de heer Kox nu ontleent aan de preambule. De heer Kox merkte terecht op dat de vrijheid van meningsuiting -- hetzelfde geldt voor de vrijheid van godsdienst en van levensovertuiging -- niet mag worden ontkracht. Zij mag echter wel worden ingekaderd door wettelijke bepalingen, behoudens ieders verantwoordelijkheid volgens de wet en behoudens de beperkingen die bij of krachtens de wet zijn gesteld en de beperkingsclausules, inclusief de doelcriteria die zowel ten aanzien van de vrijheid van meningsuiting als ten opzichte van de vrijheid van godsdienst in het Europees Verdrag tot Bescherming van de Rechten van de Mens en de Fundamentele Vrijheden zijn vervat.

De heer **Kox** (SP): Het klopt dat je die mag inkaderen. Dat doen wij ook door te zeggen: als u dat zegt, kunt u in de gevangenis komen. Door een beroepsverbod voor iemand die als beroep het uiten van meningen en opvattingen heeft -- dan mag hij in de komende periode dus eigenlijk ook niets meer zeggen -- zeg je vooraf al dat hij zijn mening niet mag uiten, zonder dat al vaststaat dat die te uiten mening strafbaar zou zijn. De systematiek was: als je iets zegt wat niet mag, kun je de gevangenis in; als je dat nog een keer zegt, kom je weer in de gevangenis. Dat is goed afgedekt, maar deze toegevoegde, bijkomende straf stelt dat hij de komende twee jaar eigenlijk zijn mond moet houden in zijn beroep. Dat schuurt volgens mij met de nadrukkelijke bepaling in het verdrag dat de vrijheid van meningsuiting niet mag worden beperkt. Daarover hoor ik graag de mening van de minister.

De heer **Van de Beeten** (CDA): Ik heb eigenlijk een vraag aan de heer Kox. Misschien kan de minister die meenemen in zijn beantwoording. De rechter heeft vastgesteld dat er sprake is van vervulling van de delictsomschrijving en dat de betrokkene strafbaar is. Daar is dus geen discussie meer over. Over de vraag of de vrijheid van meningsuiting disproportioneel wordt beperkt als het strafrecht wordt ingezet, is dan dus in feite al beslist door de rechter. Vervolgens staat hij voor de keuze van de sanctiemodaliteit. Als iemand twee jaar gevangenisstraf krijgt, wordt zijn vrijheid van handelen en spreken natuurlijk zeer aanzienlijk ingeperkt. Als de rechter dan de keuze heeft tussen een verbod om het beroep uit te oefenen door middel van ontzetting, reikt die modaliteit natuurlijk minder ver dan een volledige vrijheidsbeneming. Hoe automatisch uit de bijkomende straf van ontzetting van het beroep voortvloeit dat een verdergaande inperking plaatsvindt van de vrijheid van meningsuiting, is mij dus niet helemaal duidelijk.

De **voorzitter**: Ik begrijp dat dat een vraag aan de minister is.
**

De heer **Van de Beeten** (CDA): Nee, het was een vraag aan de heer Kox, waarbij ik de minister verzocht om dit punt meteen mee te nemen.

De heer **Kox** (SP): Het is niet het een óf het ander: ik stop u in de gevangenis óf ik geef u een mindere sanctie en u krijgt een bijkomende straf. Dat is hier niet aan de orde. Ja, je mag tegen iemand zeggen dat hij de wet overtreedt en dat hij daarom een straf krijgt, maar het verdrag dat wij moeten implementeren, stelt dat je niet aan de vrijheid van meningsuiting moet komen. Mag je dan zeggen: u mag de komende anderhalf jaar of twee jaar eigenlijk niets meer zeggen in uw functie? Er staat dan niet vast dat die persoon iets gaat zeggen wat niet mag, maar er wordt toch gezegd dat hij zijn mond moet houden. Dat is iets anders dan wat u zegt, namelijk dat het eigenlijk een lichtere sanctie dan gevangenisstraf is.

De heer **Van de Beeten** (CDA): Het laatste wat de heer Kox zei, is mijns inziens niet juist, want de rechter heeft juist gezegd: dat mag je niet zeggen; je mag het in het bijzonder niet zeggen in de uitoefening van je beroep; ook als je dat beroep niet had gehad, had je het ook niet mogen zeggen.

De heer **Kox** (SP): Iemand heeft iets gezegd en wordt daarvoor bestraft. De bijkomende straf is: vergeet het maar dat u in de toekomst nog iets gaat zeggen wat niet mag, want dat maak ik u op voorhand onmogelijk.

De **voorzitter**: Als de heer Van de Beeten moet reageren, dan kort, maar ik wil dit graag beëindigen en de minister vragen om zijn betoog te vervolgen en de vraag van de heer Kox te beantwoorden.
**

Minister **Hirsch Ballin**: De heer Van de Beeten brengt terecht de proportionaliteit ter sprake. Dat moet ook het kernpunt zijn van mijn reactie op de opmerking van de heer Kox, die ik als vraag heel goed begrijp. Ik denk niet dat wij tot hetzelfde antwoord komen, maar de vraag begrijp ik heel goed. Het straffen wegens een bepaalde uiting is stap één; daarvan moet ook de proportionaliteit worden beoordeeld aan de hand van de beperkingsclausules voor vrijheid van godsdienst en vrijheid van meningsuiting. Het daaraan verbinden van de bijkomende straf gaat verder. Ik zal absoluut niet zeggen dat dit betekenisloos is, anders had ik het uiteraard niet voorgesteld. Dat gaat een stap verder, dus ook de proportionaliteit van deze verdere stap moet worden beoordeeld.

Die beoordeling moet plaatsvinden in het besef dat de reden, de rechtvaardiging voor het opleggen van deze bijkomende straf erin gelegen moet zijn dat de ernst van het begane misdrijf en de relatie daarvan tot het beroep, het rechtvaardigen om deze vergaande maatregel te nemen dat het beroep dat gelegenheid geeft tot zulk soort uitingen niet meer mag worden uitgeoefend. Dat is de zwaarder wegende proportionaliteitsvraag, die ook binnen de proportionaliteitskaders van het EVRM en van de andere bepalingen moet worden beantwoord.

Mevrouw **Böhler** (GroenLinks): Net als de heer Kox zie ik nog steeds een probleem met het verdrag. Een sanctie die je normaal in het strafrecht oplegt, de hoofdstraf, is voor iets wat je al gedaan hebt, voor iets wat in het verleden is gebeurd. Het probleem met de bijkomende straf "ontzetting" is dat je een straf oplegt waardoor je in de toekomst iets niet meer kunt doen, namelijk het uitoefenen van je beroep. Daarom wordt bij recidive ook vaak een bijkomende straf geëist. Ik zei het al in de discussie die ik met de heer Van de Beeten had in de eerste termijn. Omdat je iets al meerdere keren hebt gedaan, ligt het in de verwachting dat je het in de toekomst nog een keer doet en mede daarom wordt die bijkomende straf opgelegd. In het licht van het verdrag is het een probleem als dit opeens ook geldt voor uitingsdelicten en first offenders. Ik ben erg benieuwd naar de mening van de minister hierover, want deze bepaling is echt op de toekomst gericht: wij willen voorkomen dat je in de toekomst nog zoiets kunt zeggen en daarom ontzetten wij je uit je beroep. Zo begrijp ik de vraag van collega Kox.

Minister **Hirsch Ballin**: Zeker, maar ook bij second offenders gaat het om de toekomst. Uiteraard wordt de proportionaliteitsvraag, de beoordeling of in feiten en omstandigheden een rechtvaardiging wordt gevonden voor het opleggen van de bijkomende straf, bij de first offender op een andere manier gewogen dan bij degene die het feit al twee of drie keer heeft begaan. Dat bestrijd ik absoluut niet. Daarom zei ik net in antwoord op de opmerkingen van de heer Kox, in het voetspoor van de heer Van de Beeten, die wees op het proportionaliteitsvereiste, dat dit moet worden beoordeeld mede aan de hand van de mate waarin het beroep is misbruikt om dit soort feiten in deze ernstige mate te begaan.

Ik kom nu op het punt dat de heer Van de Beeten heeft aangesneden over de bijkomende straf in relatie tot de schadelijke gevolgen. De bijkomende straf behoort naar mijn oordeel niet in beeld te komen als de schadelijke gevolgen van de uitingen primair kunnen worden toegerekend aan groepen in deze samenleving die de uitingen misbruiken voor eigen doeleinden. In die zin moet het om de persoonlijke verantwoordelijkheid gaan in dit beroep. Er is geen grond voor de zorg dat de uitleg die in het bedrijfsleven aan het begrip "beroep" wordt gegeven doorwerkt naar andere beroepskringen. De uitleg van het begrip "beroep" zoals gehanteerd in artikel 28 van het Wetboek van Strafrecht, bevattende de regeling inzake de ontzetting uit rechte, is uiteindelijk aan de strafrechter.

Ik heb de heer De Vries al geantwoord dat de ontzetting uit het beroep een zware sanctie is. Zeker. De terughoudendheid bij de rechtspraktijk zal ertoe leiden dat het opleggen van deze sanctie

tot de meest ernstige gevallen beperkt blijft. De heer De Vries wees al op deze bevinding uit het rapport van het WODC. Hij vroeg hoe vaak bij de uitingsdelicten waarvoor de mogelijkheid tot toepassing van de sanctie reeds bepaald is, deze ook is opgelegd. Ik moet melden dat wij daarover geen gegevens hebben. Uit het WODC-onderzoek komt niet naar voren dat de sanctie bij de uitingsdelicten in de onderzochte periode is opgelegd.

Verder wijs ik erop dat de onderzoekers ook constateren dat niet duidelijk is waarom de wetgever niet heeft voorzien in een algemene regeling van ontzetting uit het beroep zoals wij die wel in de Wet op de economische delicten kennen en die de rechter een grotere vrijheid geeft bij de toepassing van de sanctie. Die keuze is in de voorgestelde wetgeving niet gemaakt. Als aanknopingspunt is gehanteerd dat verruimingen worden gerealiseerd ten aanzien van delicten waarbij een nauw verband bestaat -- of in ieder geval goed denkbaar is -- tussen het gepleegde feit en de uitoefening van het beroep. Dan kan de sanctie dus van betekenis zijn. Ik onderstreep nogmaals dat aard en ernst en daarmee proportionaliteit leidend zijn.

De heer **De Vries** (PvdA): De minister stelt dat uit het WODC-rapport geen aantallen blijken. Dat is eigenlijk wel bezwaarlijk. De minister zegt net dat de rechter terughoudend moet zijn met deze straf. Is de minister niet van mening dat de wetgever ook terughoudend moet zijn met deze straf? De wetgever zou toch alleen tot wetgeving moeten besluiten als hij een heldere noodzaak ziet voor strafuitbreiding of -verzwaring? Volgens mij komt dit slechts uit het denken van de minister voort en niet uit de cijfers en de maatschappelijke omstandigheden. Het is dus meer zijn persoonlijke inschatting van hoe erg hij dit feit vindt, dan dat dit in de dagelijkse rechtspraktijk wordt geconstateerd. Hierover hoor ik graag de opvatting van de minister.

Minister **Hirsch Ballin**: Ik meen dat de heer De Vries nu voorbij gaat aan de situaties die hij toch ook kent uit huidige en vroegere ervaringen. In bepaalde beroepen en in bepaalde situaties, die zich ook in het onderwijs kunnen voordoen, bestaan zorgen over de stap die werd gezet van zeer uitgesproken opvattingen naar opruiing en aanzetten tot haat en geweld. Daarover is bij herhaling gesproken, misschien niet zozeer in deze Kamer, als wel in de Tweede Kamer.

Ik onderken natuurlijk dat je de dingen kunt benaderen zoals de heer De Vries net leek te impliceren: wacht eerst eens af of er gevallen zijn waarin je dat moet uitspreken. Tot op zekere hoogte zijn die gevallen er geweest, wellicht ook waarneembaar, maar daarbij is niet de ontzetting uit het beroep aan de orde geweest, simpelweg omdat die mogelijkheid niet bestond. Als de wetgever pas een voorstel tot wetswijziging doet als zich een situatie voordoet waarin de wet niet voorziet, dan klinkt al snel het verwijt van gelegenheidswetgeving en dergelijke. Ook wetgeving is vooruitzien. Gelet op deze situaties en in de wetenschap dat bepaalde beroepen in het onderwijs, met als uitgangspunt uitgesproken ideologische opvattingen, kunnen worden misbruikt voor het aanzetten tot haat en geweld, lijkt het mij wel degelijk van belang dat wij deze bepaling in stand houden.

De heer **De Vries** (PvdA): De minister probeert mij tot bondgenoot te maken in zijn argumentatie, maar dat zal hem toch niet lukken. Natuurlijk zijn er bij tijd en wijle buitengewoon schadelijke uitingen van haatzaaierij, om daarmee de groep van delicten samen te vatten. Mij is echter nooit gebleken dat de huidige strafbedreiging daar geen afdoende reactie op mogelijk maakte. Ik wijs op het WODC-rapport, omdat daaruit blijkt dat de respondenten helemaal niets zien in deze strafbaarstelling; zij verwachten daar niets van. Dat is de enige passage die helemaal geciteerd wordt en waar de minister in zijn reactie niet op ingaat. Men ziet daar niets in. De minister zegt dat er ooit wel eens iets kan gebeuren en dat hij geen gelegenheidswetgeving wil, dus dat hij het nu wil regelen. Dat vind ik echt de omgekeerde wereld. Wij horen met strafbedreigingen te komen als daar een maatschappelijke aanleiding voor bestaat en niet als wij denken dat die ooit wel eens zal ontstaan en dat wij dan niet van incidentele wetgeving willen worden beschuldigd. De basis voor dit wetsvoorstel deugt naar mijn smaak niet.

Mevrouw **Böhler** (GroenLinks): Ik heb nog een aanvulling op de opmerkingen van collega De Vries. De minister zegt dat er gevallen zijn geweest van haat zaaien in die beroepen; daarover is in de Tweede Kamer gediscussieerd. Dan zou ik toch op zijn minst van de minister verwachten dat hij concrete aantallen kan geven. Hoeveel veroordelingen zijn er geweest voor uitingsdelicten in de afgelopen vijf jaar? Is dat aantal gestegen? De minister zegt dat wij die mensen niet uit het beroep kunnen zetten en dat er nu dus iets moet gebeuren. Dat zou voor mij een basis zijn voor die uitbreiding. Maar hoeveel veroordelingen zijn er en is het aantal daarvan de afgelopen vijf à tien jaar gestegen?

Minister **Hirsch Ballin**: Mevrouw Böhler kent minstens zo goed als ik de veroordelingen die betrekking hebben op haat zaaien, aanzetten tot geweld en dergelijke. Ik beschik echter niet over aantallen, zoals ik al zei in antwoord op een vraag van de heer De Vries. Ik heb dat ook niet als aanleiding of als rechtvaardiging genomen voor deze bepaling. Het gaat om het beperken van voortgezette risico's bij zoiets ernstigs als datgene waarover wij het nu hebben.

Ik begrijp dat ik de heer De Vries nog niet heb overtuigd. Ik zeg er voorzichtigheidshalve altijd maar bij: nog niet. Ik was echter ook niet zo optimistisch dat ik hem op dit moment reeds als bondgenoot bij dit onderwerp had gerekend. Ik onderken uiteraard de strijdbaarheid van de heer De Vries.

De heer **Kox** (SP): Mag ik van de minister in elk geval duidelijkheid over deze vraag: is de minister het met mij eens dat het verdrag dat wij vandaag implementeren niet vereist dat wij deze bepaling opnemen? Deze bepaling houdt meer in dan het verdrag voorschrijft. Wij kunnen er vervolgens over discussiëren of wij de bepaling alsnog wenselijk vinden, maar het is geen onderdeel van de implementatie van het verdrag. Zijn wij het daarover met elkaar eens?

Minister **Hirsch Ballin**: Al in mijn inleiding heb ik gezegd dat er een zekere relatie is met het kaderbesluit. De redenen waarom wij deze bepaling voorstellen, vloeien voort uit onze eigen beoordeling van de noodzaak daartoe. De relatie met het verdrag ligt er wel voor het trainen voor terrorisme. Ik wil nu graag op dat onderwerp overgaan.

De heer **De Vries** (PvdA): Ik zou graag willen dat de minister ingaat op mijn constatering dat in het rapport staat dat de respondenten, allemaal deskundigen die hun mening geven, niets zien in deze bepalingen. Dat staat op bladzijde 60.

Minister **Hirsch Ballin**: Het overkomt ons wel vaker dat respondenten van een enquête niets zien in een bepaling van een soort die zij niet kennen. Dat ontslaat ons echter niet van de verantwoordelijkheid om te beoordelen of die nog niet onderkende behoefte er wel is.

De **voorzitter**: Ik verzoek de minister, zijn betoog te vervolgen. Mocht dit nog een punt van nadere discussie vormen, dan hebben wij straks nog de tweede termijn.

Het woord is aan de minister.

**

Minister **Hirsch Ballin**: Dan kom ik nu op de relatie tot het Verdrag van Warschau. In mijn inleiding heb ik al gezegd dat wij ervan uitgaan dat er wel een ruime, maar geen volledige dekking is. Mevrouw Böhler was het met mij eens dat artikel 46 van het Wetboek van Strafrecht als strafbaarstelling die dekkend zou kunnen zijn voor het trainen van terrorisme, niet in alle opzichten zou kunnen voldoen. Bij artikel 46 moet het immers gaan om voorbereidingshandelingen die zich in iets tastbaars concretiseren. In het bestaande artikel 96 ziet mevrouw Böhler wel een genoegzame uitvoering voor de verplichting tot strafbaarstelling van het trainen voor terrorisme. Wij hebben dat uiteraard onderzocht, maar wij stuiten daarbij op het punt dat artikel 96 gekoppeld is aan de ernstigste terroristische misdrijven waartoe de samenspanning strafbaar is gesteld. Voor een dergelijke beperking van het aantal terroristische misdrijven biedt het verdrag naar mijn mening geen ruimte.

Tegelijkertijd heeft mevrouw Böhler gewezen op het bestanddeel van het trachten zichzelf of een ander inlichtingen te verschaffen. Ik ben het met haar eens dat het element dicht ligt bij het geven van instructie, maar omdat wij kozen voor een nieuwe strafbaarstelling, leek het mij beter om ook het begrip "kennis" te noemen, ook om klare wijn te kunnen schenken met het oog op latere internationale evaluaties van de implementatie van het verdrag.

Daarop aansluitend vroeg mevrouw Böhler of er in de praktijk concrete voorbeelden zijn aan te wijzen waaruit de noodzaak tot deze strafbaarstelling was gebleken. Ik moet daarbij vooropstellen dat wij spreken over de implementatie van een verdragsverplichting. Dat is een ander startpunt voor de beoordeling van wetswijzigingen dan wanneer wij dat doen aan de hand van eigen ervaringen. Maar ik kan wel aangeven dat er in het verleden een aantal situaties is geweest waarbij de toepasselijkheid van deze strafbaarstelling in beeld zou zijn gekomen. Ik heb in mijn brief van 20 januari vorig jaar aan de Tweede Kamer daarvan een paar voorbeelden gegeven. Ik denk dat ik het beste daarnaar kan verwijzen.

Mevrouw **Böhler** (GroenLinks): Ik denk dat dit een misverstand is, want dat bedoelde ik niet. Ik doelde op voorbeelden uit de rechtspraktijk die de stelling van de regering staven dat er onduidelijkheid is. Met andere woorden: uitspraken over bijvoorbeeld artikel 96, waaruit blijkt dat het overdragen van kennis er niet onder valt. Zo bedoelde ik het.

Minister **Hirsch Ballin**: Ik begrijp het. Voor dat aspect geldt het eerste stukje van mijn antwoord. Wij wilden duidelijk zijn op het punt van de implementatie van het verdrag. Dat is een ander aspect dan dat wat ik als tweede noemde.

Mevrouw Böhler vroeg waarom er niet voor was gekozen om de in haar ogen nauwkeurige omschrijving van training voor terrorisme uit het verdrag concreet om te zetten. Daar zijn een paar redenen voor. Op de eerste plaats is de omschrijving niet zo nauwkeurig als deze op het eerste gezicht wellicht lijkt. De omschrijving bevat immers de open formulering: het geven van instructie voor het vervaardigen of misbruiken van explosieven et cetera ... of voor andere specifieke methoden of technieken. Door dergelijke formuleringen wordt de wetgever altijd voor problemen geplaatst. Hoe zetten wij dit om? Wij hebben er in dit geval voor gekozen om aan te sluiten bij de gebruikelijke terminologie uit ons eigen wetboek. Wij plegen dat trouwens wel vaker te doen bij omzetting van verdragen van de Raad van Europa. Een tweede reden om bij de omzetting niet te strikt bij de woordkeus van de verdragsbepaling te blijven, was erin gelegen dat wij het pendant van het trainen voor terrorisme, namelijk het deelnemen aan een terroristische training, ook strafbaar wilden stellen, mede ter uitvoering van de motie van de Tweede Kamer waarnaar ik eerder heb verwezen. Het lag in de rede om in dat geval te kiezen voor een gecombineerde strafbaarstelling, met een actieve en een passieve variant. Dat was de gedachte erachter.

Mevrouw **Böhler** (GroenLinks): Mag ik uit het antwoord van de minister concluderen dat het de bedoeling was om de verdragstekst precies om te zetten naar Nederlands recht, maar niet iets ruimers te doen? Behalve wat betreft het stukje over "deelnemen aan", waarop de motie betrekking heeft, is 134a voor het overige volgens de regering een exacte omzetting van artikel 7 en niet meer dan dat?

Minister **Hirsch Ballin**: Laat ik mijn eigen woorden maar kiezen, want mevrouw Böhler kiest haar woorden ook niet zonder reden. Ik wil niet in de wetsgeschiedenis een "ja" op mijn geweten hebben, waaruit vervolgens de argumentatielijn zou kunnen worden ontwikkeld dat deze bepaling in onze wetgeving beperkt moet worden opgevat, op basis van een duiding die aan het verdrag wordt gegeven. Wat ik heb gezegd is dat de implementatie op de manier die wij vaker bezigen bij verdragen van de Raad van Europa, aansluit bij de Nederlandse terminologische en wetstechnische systematiek. Vanaf het moment dat er een Nederlandse wettelijke bepaling is, is dat een Nederlandse wettelijke bepaling, waarvan ik stel dat daarmee voldaan wordt aan de eis die uit het verdrag voortvloeit.

De heer **Kox** (SP): Het verdrag waarover wij het nu hebben, is bijzonder in zijn bewoordingen. Het bevat een aantal artikelen die aansluiten bij wat de minister zegt: wij bezien wat de opdracht van het verdrag is en die voeren wij naar beste weten uit. Juist van de drie misdrijven waarvan het verdrag eist dat wij die strafbaar stellen, te weten publieke provocaties, rekrutering en training, wordt vrijwel gedefinieerd wat eronder wordt verstaan. Daarom is dit volgens mij niet meer te interpreteren, want het wordt gedefinieerd. Er staat ook steeds: voor het doel van deze conventie betekent: rekrutering dit, "public provocations" dat en "training for terrorism" dit. De wetgever heeft de bevoegdheid om verder te gaan, maar dan ben je niet meer bezig met het verdrag als zodanig te implementeren. Dan voeg je er iets aan toe. Het moet de minister toch ook zijn opgevallen dat voor een Europees verdrag de definiëring toch wel erg precies is.

Minister **Hirsch Ballin**: Het gaat ook om de implementatie van het EU-kaderbesluit. Mijn tweede opmerking hierbij is dat zo'n verdragsbepaling uiteraard en onvermijdelijk een zekere abstractie heeft ten opzichte van de verscheidenheid in wetstradities, in redacties en in wetssystematieken van de staten die partij zijn bij het verdrag. Het is dus goede en degelijke interpretatie wanneer je voldoet aan de verplichtingen van het verdrag met een bepaling die past binnen de systematiek, de doelstellingen, de structuur en de terminologie van de nationale wetgeving. Bovendien moeten wij ook voldoen aan het EU-kaderbesluit, het eerste punt uit mijn reactie van zo-even. Dat moet uiteraard met één wetswijziging kort maar krachtig, goed en deugdelijk worden gerealiseerd.

De heer **Kox** (SP): Ook hier is mijn vraag of wij het er in elk geval over eens zijn dat wij met de voorstellen die wij nu doen verder gaan dan wat het Europees verdrag waar wij over spreken, vereist. Of dat nu komt doordat er nog een aantal eisen staat in het kaderbesluit of omdat wij dat als wetgever beter vinden, wij gaan op die punten verder dan wat het verdrag zegt. Dat is wat ik in elk geval graag vastgesteld wil hebben. Dan kunnen wij vervolgens onze appreciatie erover uitspreken, over of dat goed is of niet.

Minister **Hirsch Ballin**: Mijn beoordeling is dat wij voldoen aan het verdrag. Die eis mag eraan worden gesteld. Bovendien voldoen wij aan het kaderbesluit en aan dat wat naar het oordeel van de regering, en inmiddels de Tweede Kamer, goede wetgeving in Nederland vereist.

Mevrouw Böhler heeft over de totstandkoming van artikel 134 van het Wetboek van Strafrecht enkele vragen gesteld. Ik denk dat ik die in grote mate al heb beantwoord met wat ik net heb gezegd, ook in relatie tot de uitvoering van de motie. Zij vroeg nog waarom wij ook ten aanzien van de motie niet strikter bij de tekst zijn gebleven, in de zin van de strafbaarstelling van deelneming aan een buitenlands trainingskamp. De reden daarvan is dat wij hebben gekozen voor een samengestelde strafbaarstelling. Daarnaast kan worden genoemd dat de bedoeling juist was om een sluitend geheel op het punt van de stafwaardige voorbereidingshandelingen te realiseren. In bepaalde gevallen viel training voor terrorisme niet onder de stafwet. Daarin wilden wij voorzien en dan ligt het niet in de rede om alleen strafrechtelijke aansprakelijkheid in het leven te roepen voor gedragingen die in het buitenland plaatsvinden. Ook hier in Nederland moet toch het deelnemen aan een terroristisch trainingskamp onder alle omstandigheden strafbaar worden geacht.

Ik kom nog op een paar andere punten die zijn aangesneden, volgens mij allemaal door de heer Kox. Hij vroeg naar de stand van zaken met betrekking tot de uitvoeringen van de aanbevelingen van de commissie-Suyver. Ik heb in oktober van het vorig jaar de Nationaal Coördinator Terrorismebestrijding samen met mijn collega van BZK verzocht de aanbevelingen van de commissie-Suyver direct ter hand te nemen en daartoe een werkplan op te stellen. Daar hebben wij onlangs in de Tweede Kamer over gesproken. Het werkplan geeft aan op welke wijze wij zullen komen tot een combinatie van evaluatie van maatregelen ter bestrijding van terrorisme aan de hand van de geclusterde aanbevelingen van de commissie, een uiteenzetting van de reeds in gang gezette verbeteringen en een vervolgaanpak voor toekomstige evaluaties. Het ligt in de rede om ook de wetgeving die vandaag wordt besproken daarbij te betrekken. Eind 2010 willen wij het werkplan uitgevoerd hebben en het parlement berichten over de bevindingen.

De heer Kox vroeg naar de stand van zaken met betrekking tot de toetreding van de Europese Unie tot het Verdrag van de Raad van Europa. Op

dit moment wordt op informeel en expertniveau onderhandeld over het onderhandelingsmandaat voor de onderhandelingen van de Europese Commissie met de Raad van Europa. Het Spaanse voorzitterschap streeft ernaar om tijdens zijn voorzitterschap, dus voor 1 juli 2010, het onderhandelingsmandaat vast te stellen en daarna de formele onderhandelingen tussen de EU en de Raad van Europa te starten.

Wat betreft de toetreding van de West-Europese landen, om het zo maar samen te vatten, tot het Verdrag van de Raad van Europa, wil ik allereerst opmerken dat Oostenrijk, Denemarken, Finland, Frankrijk, Noorwegen en Spanje inmiddels zijn toegetreden. Wij verwachten dat de resterende landen die tot West-Europa worden gerekend spoedig zullen ratificeren. Die verwachting is gelegen in het feit dat het verdrag qua inhoud sterk samenhangt met het kaderbesluit van de Europese Unie en de lidstaten van de Europese Unie de verplichting op zich hebben genomen het kaderbesluit om te zetten in nationale strafwetgeving voor het einde van het jaar.

Ik hoop hiermee de vragen die in de eerste termijn zijn gesteld te hebben beantwoord.

De heer **De Vries** (PvdA): Ik heb ongeveer vijf minuten van mijn betoog gewijd aan de problematiek van een "ambt" en een "beroep". Ik heb daarbij gewezen op een artikel waarin een "bedrijf", een "ambt" en een "beroep" worden genoemd. De minister heeft daar geen woord aan gewijd. Dat zou ik jammer vinden, want zo kunnen wij de tweede termijn niet in.

Minister **Hirsch Ballin**: Ik heb er wel een zin aan gewijd, maar misschien was dat een beetje kort in verhouding tot wat de heer De Vries daarover heeft betoogd. Het is waar dat hier in andere contexten discussies over worden gevoerd. Om de redenen die ook in de schriftelijke voorbereidingen aan de orde zijn gekomen, zie ik geen problemen met het toepassen van het begrip "beroep" in de voorgestelde wetgeving. Op dat punt verandert er niets in het huidige Wetboek van Strafrecht. Dat is eigenlijk wat ik hierover zou kunnen zeggen.

*N

De heer **De Vries** (PvdA): Voorzitter. Ik verkeerde in de veronderstelling dat de tweede termijn naar de volgende week zou gaan. Ik begrijp dat dit niet het voorstel van de heer Van de Beeten was, maar dat hij alleen de mogelijkheid heeft geopend voor een derde termijn volgende week. De voorzitter zei namelijk: dan is dat besloten. Dat ging dus ergens over.

De **voorzitter**: Er is niet besloten om een derde termijn te hebben, maar de Kamer kan altijd om een heropening vragen en een derde termijn.
**

De heer **De Vries** (PvdA): Was dat niet de constatering die u deed?

De **voorzitter**: Ik heb dat niet geconstateerd. Mijn constatering was dat de heer Van de Beeten heeft gevraagd om niet vandaag te stemmen over het wetsvoorstel, dus pas volgende week. Zo lang er niet is gestemd, heeft de Kamer de vrijheid.
**

De heer **De Vries** (PvdA): Dan heb ik het niet goed begrepen.

Ik ben ook eigenlijk wel blij dat wij vandaag nog die tweede termijn kunnen houden. Ik heb geluisterd naar een betoog van de minister dat mij slecht bevredigde. In de eerste plaats vind ik het onbegrijpelijk dat de minister van Justitie hier een strafverzwaring bepleit zonder dat hij ook maar de minste of geringste feitelijke grondslag kan aandragen voor de noodzaak hiervan. Die noodzakelijkheid bestaat alleen in zijn eigen angst dat als er straks wat zou gaan gebeuren, als de noodzaak straks zou blijken en je dan met wetgeving zou komen, hij beschuldigd zou kunnen worden van gelegenheidswetgeving. Een minister van Justitie die geen wetgeving maakt op het moment dat die nodig is, is een gelegenheidswetgever. Als in onze samenleving behoefte zou bestaan, feitelijk gebaseerd op wat zich voordoet uiteraard, om tot wetgeving te komen en de minister zou dat nalaten, zou hij naar mijn smaak zijn plicht verzaken. Ik heb nog nooit gehoord dat wij nu wetsvoorstellen en strafverzwaringen gaan invoeren voor de mogelijkheid dat wij daar straks behoefte aan hebben vanuit de angst dat wij dan niet in staat zouden zijn om die wetgeving tot stand te brengen. Ik denk dat de volksvertegenwoordiging daartoe altijd genegen zal zijn.

De minister heeft nog een enkel woord gewijd aan het verschil tussen een ambtenaar en een politicus. Ambtenaren hebben een beroep. Dat vind ik een buitengewoon onbevredigende beantwoording. Het spijt mij dat ik dat moet zeggen. Wij hebben daar in de schriftelijke gedachtewisseling uitvoerig over gesproken. De minister zegt: een politicus is geen ambtenaar, dus die wordt hier niet door getroffen. Er is echter ook een artikel in het huidige wetsontwerp waarin wordt gesproken over ontzetting uit een ambt, een beroep en een bedrijf. Ook daar kiest de minister alleen het beroep. Hij had ook voor andere bepalingen wel degelijk het ambt kunnen invoeren, maar dat heeft hij niet gedaan. Dat vind ik nu niet zo heldhaftig. Wij hebben op het ogenblik in Nederland te maken met een proces waarin artikel 137c ten laste is gelegd aan een politicus, een gezaghebbend mens waarnaar wordt geluisterd in dit land. Iedereen kijkt naar dat proces. Daar is dus geen strafbedreiging aan de orde die de minister wel aan mensen wil opleggen die bijvoorbeeld iets doen op een school. Ik vind dat onevenwichtig. Hoezeer ik ook van mening ben dat het ook niet moet voor mensen die in een beroep zitten, constateer ik dat hij dat wel wil. Dan zou hij ook zo flink moeten zijn om dat voor mensen in een ambt mogelijk te maken.

Ik heb nog een tweede vraag over het ambt. Heel wat docenten zijn ambtenaar. Uit het onderzoek dat de minister ons vandaag heeft laten

bezorgen, blijkt dat degenen die aan het onderzoek hebben meegewerkt -- dat zijn veertien officieren en zestien rechters, dus niet zomaar een paar mensen die van de straat zijn geraapt, maar mensen die in dat vak zitten -- zeggen dat dit een reuzeprobleem is voor hen. Er is natuurlijk in onze samenleving sprake van een vervaging tussen ambten en beroepen. Daar zouden wij wat mee moeten doen. Als ik zo'n rapport zou lezen, zou ik denken dat er misschien aanleiding is om die hele sector nog eens te doordenken. Doen wij dit eigenlijk wel goed? Is dit wel goede wetgeving? Nog afgezien van het feit dat het toch wel wonderlijk is dat van degenen die in artikel 137g genoemd worden de een wel extra strafbedreiging krijgt en de ander niet. Ik vind het onvoorstelbaar dat de minister hier niet op ingaat.

Een volgend punt betreft het onderzoek. De minister zegt dat het wel vaker voorkomt dat respondenten bij een onderzoek een andere opvatting hebben dan hij, maar dat is voor hem geen reden om terughoudend te zijn. Ik zou denken dat het dat wel was. Zeker als men rechters en officieren van justitie bij zo'n indringend onderzoek betrekt, zou de minister van Justitie moeten zeggen: misschien moet ik dit wel serieus nemen. Hij zou zich het volgende moeten afvragen. Is het waar dat haat zaaien eigenlijk maar zelden op de zitting voorkomt en dat het bij sommigen nog nooit op de zitting aan de orde is geweest? Is het waar dat men denkt dat meer strafbepalingen ter zake introduceren niet de oplossing is? Ook andere respondenten suggereren dat andere middelen dan strafrecht wellicht meer geschikt zijn voor het bestrijden van haat zaaien dan de door de minister voorgestelde maatregelen. Welaan, als dat zo is, zou ik mij dat aantrekken en zou ik zeggen: misschien hebben wij op dit punt niet de goede maatregelen genomen.

De minister neemt graag in de mond dat er economische en financiële delicten zijn waarbij het wel werkt. Zoals de heer Kox het terecht aanduidde, gaat het in dit geval om gedragingen die te maken hebben met twee grondrechten: vrijheid van meningsuiting en godsdienstvrijheid. Alles wat in relatie tot deze rechten staat, heeft een andere dimensie dan het verstrekken van verkeerde gegevens, knoeien en oplichten van mensen door iemand die zijn beroep uitoefent. Het gaat hierbij om twee grondrechten die fundamenteel zijn in onze samenleving. Daar hoort geen hogere en andere strafoplegging bij dan de straf die nodig en noodzakelijk is. Het EVRM heeft hier een prachtige formule voor: wat noodzakelijk is in ons recht ter bescherming van de rechtsorde. Dat moeten wij doen, maar niet omdat wij straks niet bereid zouden zijn om eventueel gelegenheidswetgeving voor onze rekening te nemen. Daar moet de minister maar flink genoeg voor zijn; dat is niet wat het EVRM in de weg staat.

Kortom, ik vind de verdediging van de minister vandaag uitermate bescheiden en zeker niet toereikend en wat deze grondrechten betreft, eigenlijk niet passend bij het onderwerp. De heer Kox heeft er terecht op gewezen dat het in dit geval om grondrechten gaat. De bijkomende straf die in al deze gevallen wordt opgelegd, is er een die mensen schrik moet aanjagen. De minister heeft het allemaal zelf in de schriftelijke stukken gezegd. Deze straf moet beroepsgroepen duidelijk maken dat ze verantwoordelijk moeten omgaan met hun positie. Jazeker, dat heeft de minister gezegd. Vandaag zegt hij: eigenlijk is het vooral gericht op personen. In de praktijk zal dat zo zijn. Echter, de opvatting van de minister is dat het ook voor beroepsgroepen bedoeld is, teneinde in te scherpen wat hun verantwoordelijkheid is. Dat betekent dat mensen die in het kader van de vrijheid van meningsuiting soms tot uitingen komen die op de grens zijn of misschien over de grens heen gaan van wat in onze samenleving welvoeglijk, acceptabel of niet-strijdig met het strafrecht genoemd wordt, voortaan moeten denken: ik kom er niet van af door voor de rechter te verschijnen en te horen dat ik te ver ben gegaan, nee, dankzij een wettelijke maatregel kan men mij straks ook uit mijn beroep ontzetten. Ik vind dat hiermee een barrière wordt opgeworpen voor een vrije discussie in de samenleving, terwijl wij bij andere gelegenheden altijd zeggen dat deze zo ver en zo open mogelijk gevoerd moet worden.

Dit kan mij tot het pleidooi brengen om deze passages nog eens te overwegen. Ik dien graag een motie in.

*M

De **voorzitter**: Door de leden De Vries en Engels wordt de volgende motie voorgesteld:

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

overwegende dat de grondrechten op vrijheid van godsdienst en vrijheid van meningsuiting onder stringente voorwaarden bij de wet kunnen worden beperkt;

voorts overwegende dat thans bij overtreding van deze beperkende wettelijke bepalingen door de rechter zware straffen kunnen worden opgelegd;

constaterende dat in de verzamelwet 31386 bepalingen zijn opgenomen tot uitbreiding van de mogelijkheid tot oplegging van de bijkomende straf van ontzetting uit een beroep;

van mening dat niet is gebleken van de noodzaak om tot deze uitbreiding van de strafbedreiging over te gaan;

overwegende dat een uitbreiding van de strafbedreiging een ongewenste extra drempel kan opwerpen voor het uitoefenen van het recht op vrijheid van meningsuiting en de vrijheid van godsdienst;

verzoekt de regering, niet tot invoering van artikel I, onderdelen F, H, I en J over te gaan,

en gaat over tot de orde van de dag.

Naar mij blijkt, wordt de indiening van deze motie voldoende ondersteund.

Zij krijgt letter G (31386).

**

De heer **De Vries** (PvdA): Voorzitter. Ervan uitgaande dat wij volgende week misschien gelegenheid zoeken om de discussie voort te zetten, afhankelijk van het antwoord van de minister, merk ik op dat de bepalingen waar ik mij vandaag speciaal tegen gekeerd heb, helemaal niets met het verdrag te maken hebben dat in hetzelfde wetsvoorstel wordt uitgevoerd. Dit gaat over de vrijheid van meningsuiting en de vrijheid van godsdienst in Nederland en de strafbedreiging die wij daarop willen zetten om te voorkomen dat mensen ontsporen en om ze in ieder geval te kunnen treffen als dat wel gebeurt. Mijns inziens zijn er vandaag geen feiten naar voren gebracht waaruit blijkt dat dit noodzakelijk is. Naar mijn smaak hoort hier niet bij dat wij de straf verzwaren en mensen nu bedreigen met ontzetting uit hun beroep. Ik denk namelijk dat al die extra barrières in wezen een aantasting zijn van een zo vrij mogelijke uitoefening van deze grondrechten.

*N

Mevrouw **Böhler** (GroenLinks): Voorzitter. Ook ik dank de minister voor de beantwoording in eerste termijn, ook al moet ik in navolging van de voorgaande spreker zeggen dat ik enigszins teleurgesteld ben over de inhoud van de antwoorden.

Wat de uitbreiding van de mogelijkheid tot ontzetting uit het beroep betreft, vind ik het bijzonder jammer -- dit is een understatement -- dat de minister niet in staat is gebleken om aan te geven dat de basis voor deze nieuwe wetgeving een aantal veroordelingen is waaruit blijkt dat het wenselijk is om ontzetting wel te kunnen opleggen, wat nu niet kan. De minister blijft steken in een soort algemeen betoog dat er in de Tweede Kamer over gesproken is dat het onwenselijk is -- ik chargeer een beetje -- dat leraren of andere beroepsuitoefenaren haatzaaiende preken houden of haatzaaiende uitlatingen doen. Ik vind dit absoluut onvoldoende om bovenop een toch al zware bestaande sanctie, namelijk de mogelijkheid van gevangenisstraf, nog een bijkomende straf op te leggen.

Overigens sluit ik mij graag aan bij de voorgaande spreker: ik wil de minister uitnodigen om nader in te gaan op het verschil tussen ambt en beroep.

Wat artikel 134a betreft, was het betoog van de minister voor mij begrijpelijkerwijs teleurstellend, al had ik dit antwoord wel verwacht. De minister zegt: wij voldoen aan het verdrag. Dat is zeker waar. Echter, als je meer doet dan het verdrag eist, voldoe je ook aan het verdrag. In de eerste Kamer hebben wij verscheidene malen onze teleurstelling en ergernis geuit over het feit dat de regering verdragen als aanleiding neemt om bij de implementatie dingen te doen waarvan de Kamer zegt: dat is meer. Dat mag op zichzelf natuurlijk wel, maar dan moet er wel kleur worden bekend. Ik heb de minister nadrukkelijk uitgenodigd om te zeggen of het wel of niet ruimer is, maar de minister doet dat liever niet. Ik vind dat teleurstellend. Als een en ander ruimer is, kan de argumentatie voor goedkeuring niet zijn: wij implementeren het verdrag. Precies dit punt leidt in deze Kamer telkens weer tot enige ergernis. Men argumenteert dat men wel moet, want het is een verdrag. De Kamer daarentegen vindt dat wat de regering doet, ruimer dan het verdrag is. De regering gaat daar echter niet echt op in. Ik wil de minister dan ook nog een keer uitnodigen om in tweede termijn duidelijkheid te verschaffen over de vraag of artikel 134a in zijn visie ruimer is dan dat wat artikel 7 van het verdrag vraagt.

*N

De heer **Van de Beeten** (CDA): Voorzitter. Eerst zeg ik iets met betrekking tot het procedurele aspect. Ik heb slechts gevraagd om de afhandeling volgende week te laten plaatsvinden en niet gepleit voor een tweede termijn volgende week. Ik sluit inderdaad niet uit dat volgende week nog een derde termijn wenselijk is in verband met een of meer moties. Voor de CDA-fractie geldt dat de goedkeuringswet met betrekking tot het Verdrag van Warschau vandaag door u afgehandeld zou kunnen worden, zodat dit in ieder geval vaststaat. Als ik het goed heb, geldt dit ook voor andere fracties

Ik kom op het punt van de ontzetting uit het beroep. Ik moet zeggen dat ik wat verbaasd ben over de positie waarin ik in dit debat ben komen te verkeren. Dat was vorige week eigenlijk ook het geval bij de behandeling van het initiatiefwetsvoorstel van de heer Waalkens. De "libertijnse zijde" van de Kamer, om het zo maar te zeggen, is zich nu buitengewoon bezorgd aan het tonen over de vrijheid van godsdienst. Dat is toch wel een heel bijzondere ontwikkeling.

Als het gaat om het maatschappelijk vraagstuk, wil ik vooral vaststellen dat wij aan de overzijde, in de Tweede Kamer, heftige debatten hebben meegemaakt over uitlatingen van imams en over de wijze waarop onderricht werd gegeven op scholen in Amsterdam en elders en dat wij maatschappelijke discussies hebben waargenomen, ook in de media, waarin ervoor werd gepleit om dergelijke leerkrachten en imams niet zozeer strafrechtelijk te vervolgen als wel regelrecht het land uit te zetten. Over dit soort verschijnselen heeft een maatschappelijke discussie plaatsgehad die buitengewoon heftig was. Daarnaast laten de AIVD-rapporten die wij via de rapportage van de regering onder ogen krijgen, zien dat in delen van de samenleving radicaliseringstendensen optreden die aanleiding geven tot de nodige bezorgdheid. Het lijkt mij van een zekere wijsheid getuigen als op de vraag hoe daarop moet worden gereageerd, wordt gezegd: het soort rare dingen dat in reactie hierop gevraagd wordt uit kringen rond de heer Wilders of bepaalde kringen in de samenleving, moeten wij beslist niet hebben; wij doen dit binnen de rechtsstatelijke kaders die wij in dit land hebben.

Dat is ook steeds het uitgangspunt geweest in de debatten in deze Kamer over de bestrijding van terrorisme. Wij gaan geen uitzonderingstoestanden creëren en wij gaan geen speciaal strafrecht creëren voor terrorismebestrijding. Wij blijven dit doen binnen de bestaande kaders, maar wij zoeken wel naar wegen en middelen om binnen diezelfde kaders de meest effectieve en juiste aanpak te kiezen. Wij praten hierbij niet over het invoeren van nieuwe delictsomschrijvingen en niet over het verhogen van de maximumstraffen die in het Wetboek van Strafrecht zijn te vinden met betrekking tot deze uitingsdelicten. Het gaat om het bieden van de mogelijkheid aan de rechter om bijkomende straf op te leggen, waarbij de rechter ook nog kan kiezen tussen verschillende strafmodaliteiten. Mij lijkt dit, zeker in het licht van het maatschappelijk debat en de vraagstukken waarvoor wij staan, een gepaste reactie.

Mevrouw Böhler en de heer De Vries hebben erover gesproken dat er geen cijfers op tafel liggen met betrekking tot deze problematiek. Ik constateer dat de gegevens over de maatschappelijke discussie er wel liggen. Ik constateer ook dat vorige week, toen het ging om het initiatiefvoorstel van de heer Waalkens, de indiener daarvan geen enkel cijfer kon noemen omtrent het voorkomen van het door hem gewenste strafbaarstellen van seks met dieren, dat zou kunnen onderbouwen dat er op dat punt sprake was van een ernstig probleem.

Mevrouw **Böhler** (GroenLinks): Ik begrijp de heer Van de Beeten, die ik ken als een goed jurist, echt niet met dit betoog. Als die maatschappelijke discussie, bijvoorbeeld over uitlatingen, er is, zou je dan niet moeten beginnen om die mensen strafrechtelijk te vervolgen? Als wij dat al niet doen, introduceren wij een nieuwe bijkomende straf zonder dat wij überhaupt zijn begonnen met strafvervolging. Dat slaat toch helemaal nergens op?

De heer **Van de Beeten** (CDA): Zoals mevrouw Böhler weet, heeft er in verschillende gevallen een onderzoek plaatsgehad door het Openbaar Ministerie en is men uiteindelijk in een aantal gevallen tot de conclusie gekomen dat het niet mogelijk zou zijn tot effectieve strafvervolging en tot veroordeling te komen. Dat kan aan de orde zijn, ja.

Mevrouw **Böhler** (GroenLinks): Exact, en wat helpt dan die bijkomende straf? Helemaal niets. Als je namelijk geen strafvervolging en geen veroordeling hebt, kun je ook geen bijkomende straf opleggen. Dan is het dus symboolwetgeving.

De heer **Van de Beeten** (CDA): Ik ben het op zichzelf met mevrouw Böhler eens dat geen bijkomende straf kan worden opgelegd als er geen strafvervolging plaatsvindt. Dat wil echter niet zeggen dat er niet wel degelijk behoefte kan zijn om straks tot strafvervolging over te gaan, zeker als radicaliseringstendensen zich voortzetten.

De heer **De Vries** (PvdA): Ik heb twee vragen aan de heer Van de Beeten. Hij noemde net de uitlatingen van de heer Wilders. Het zal hem zijn opgevallen dat de heer Wilders een ambt heeft en dat hij niet uit dat ambt kan worden gezet vanwege zijn uitlatingen. Wat vindt hij daarvan?

Het zal de heer Van de Beeten ook zijn opgevallen dat in het wetsvoorstel staat dat mensen die een beroep uitoefenen, een ambt uitoefenen en een bedrijf uitoefenen zich niet aan bepaalde handelingen schuldig mogen maken. Dat is prachtig. De strafbedreiging geldt echter alleen voor degenen die een beroep uitoefenen en niet voor degenen die een ambt uitoefenen. Wat vindt hij daarvan?

De heer **Van de Beeten** (CDA): Ik vind dit een interessant punt, dat de heer De Vries terecht aan de orde heeft gesteld. Dat leidt mij echter niet tot een andere conclusie met betrekking tot het oordeel over het wetsvoorstel, dat al is aangenomen, en over de inwerkingtreding van de bepaling van de bijkomende straf van ontzetting uit het beroep. Het leidt mij wel tot de conclusie dat het wenselijk is dat wij het WODC-rapport en de bijgevoegde kabinetsreactie agenderen in de commissie voor Justitie, hiernaar nog eens uitdrukkelijk kijken en daarover eventueel nader debatteren met de regering. Ik vind namelijk wel dat de heer De Vries een punt heeft. Ik wil daarover dus graag verder discussiëren. Ik vind dit echter op zichzelf geen aanleiding om met betrekking tot dit wetsvoorstel tot een andere conclusie te komen.

Wel zou ik de minister met betrekking tot de vraag hoe wij moeten omgaan met het begrip "beroep" nadrukkelijk de bevestiging willen vragen dat dit wetsvoorstel niet beoogt om te komen tot een verruiming van de bestaande jurisprudentie inzake de restrictieve uitleg van het begrip "beroep", zodat wij dit voor de rechtspraktijk nog even nadrukkelijk vastleggen. Vervolgens kunnen wij, samen met de heer De Vries -- dat doe ik heel graag -- het debat aangaan over de kwestie van het begrip "beroep" in relatie tot ambt en de bestaande wetgeving, want ik denk dat hij daar simpelweg een punt heeft.

De **voorzitter**: Mijnheer Van de Beeten, u hebt een opmerking gemaakt over het vandaag stemmen over de goedkeuringswet. Dit wordt geagendeerd als geheel. Het gaat zowel om mogelijke bezwaren tegen de inwerkingtreding van enkele bepalingen als om de goedkeuringswet als geheel. Ik stel dus voor om dat volgende week te doen. Ik constateer dat de heer De Vries zich daarbij aansluit.
**

De heer **De Vries** (PvdA): Voorzitter. De methodiek die u daarbij wilt hanteren, spreekt mij overigens absoluut niet aan. U zegt tegen welke artikelen wij zullen willen gaan stemmen?

De **voorzitter**: Nee, ik citeerde uit het "groentje". Zo is het hier vandaag geagendeerd. Ik wil het in stemming brengen zoals het in zijn geheel is

geagendeerd. Ik haal er dus niets uit en ik voeg er niets aan toe.
**

De heer **De Vries** (PvdA): Juist. Daar kunnen wij de komende week dan nog even over nadenken.

De **voorzitter**: Ik begrijp dat deze methodiek u wel aanspreekt.
**

De heer **De Vries** (PvdA): Ja.

De **voorzitter**: Dank u wel.
**

*N

De heer **Kox** (SP): Voorzitter. Ik ben iets positiever dan enkele voorgaande sprekers, denk ik. Dat komt natuurlijk omdat er, volgens mijn vrouw, bij mijn geboorte al iets is misgegaan en ik over het algemeen iets te positief ben. Maar het komt misschien ook omdat mijn betoog iets breder was en de minister op een aantal van die elementen positief heeft gereageerd.

De minister heeft ons verteld dat de ratificering door de overige West-Europese landen naar verwachting nog dit jaar plaatsvindt. Dan is dat afgerond; dat is goed nieuws. Hij heeft ons ook verteld dat het werkplan naar aanleiding van het rapport van de commissie-Suyver op dit moment wordt opgemaakt en dat wij daarover nog in 2010 parlementair zullen kunnen besluiten. Hij heeft bevestigd dat, zoals ik al dacht, de toetreding van de Europese Unie tot het EVRM op stoom ligt en wellicht, als het Spaanse voorzitterschap succesvol is, ook nog in 2010 aan de orde kan komen. Ook heeft hij bevestigd dat, zoals wij inmiddels al hadden vastgesteld, het kabinet prioriteit geeft aan het aanpakken van bepaalde vormen van financieel-economisch wanbeleid en dat hij de invoering van de bijkomende straf, die wij via deze verzamelwet doen, als een betekenisvolle aanvulling beschouwt. Dat is ook erg belangrijk. Over het andere deel zullen wij zo discussiëren, maar los daarvan kun je in relatie tot het financieel-economisch wanbeleid uit het veld horen dat het heel nuttig is dat wij dit gaan doen.

Ik plaats toch een paar opmerkingen. Ik heb de minister een paar keer expliciet gevraagd of wij doen wat het verdrag vraagt. Dat is zo; wij blijven niet in gebreke. Dat kunnen wij nu vaststellen. In die zin kan het verdrag dus worden geratificeerd, maar doen wij niet meer dan in het verdrag wordt gevraagd? Ik denk dat wij dat inderdaad doen. Daar hebben andere sprekers ook op gewezen. Er zit een nationale kop op deze implementatie. Die is in ieder geval in het wetsvoorstel niet duidelijk aangegeven. Dat is niet zoals het zou moeten en zoals de Eerste Kamer het wil. Ik vraag de minister om daar nog nader op in te gaan. Hij heeft gezegd dat daar een notitie over komt in overleg met zijn collega's van Financiën. Is de minister het echter met de Eerste Kamer erover eens dat in de toekomst op z'n minst moet worden aangegeven: "beste Kamer, dit is meer dan wat in het verdrag wordt gevraagd, maar wij hebben daar argumenten voor"? Dat geldt voor wat mevrouw Böhler heeft aangegeven toen zij het had over artikel 134a. Dat is zeker het geval als je kijkt naar de straffe definiëring in het verdrag, wat vrij bijzonder is voor een Europees verdrag. Het geldt ook voor de ingevoerde bijkomende straffen van het beroepsverbod. Dat is meer dan in het verdrag wordt gevraagd.

De heer **Van de Beeten** (CDA): Voor de Handelingen wil ik vaststellen dat er volgens de CDA-fractie geen sprake is van een nationale kop in de zin van de discussie die wij vaak voeren bij de implementatie van richtlijnen en kaderbesluiten. Het implementeren van richtlijnen en kaderbesluiten vloeit namelijk voort uit al een veel ouder verdrag dat wij ooit hebben goedgekeurd, terwijl wij hier de goedkeuring van het verdrag op grond waarvan wij implementeren, ook nog aan de orde hebben, zodat er dus besloten kan worden om te zeggen: ik keur dat verdrag niet goed, omdat ik vind dat de implementatie niet deugt. In die zin is er dus geen nationale kop aan de orde.

De heer **Kox** (SP): De minister vindt dat wel. Ik heb uit de memorie van antwoord of de nadere memorie van antwoord dat de nationale kop zich beperkt tot twee genoemde elementen, in ieder geval tot een van de twee elementen die ik ook noemde. Natuurlijk mag de CDA-fractie echter van mening verschillen met de minister. Ik heb het echter niet zelf verzonnen.

Voorzitter. De bijkomende straf van het beroepsverbod schuurt met het verdrag. Het wordt heel nadrukkelijk genoemd: dit verdrag moet niet leiden tot inperking van de vrijheid van meningsuiting. Dat gebeurt wel, omdat het namelijk een straf is die het iemand probeert onmogelijk te maken om zijn mening te uiten in een bepaald deel van de toekomst, zonder dat wij weten of die mening zich tegen het strafrecht verzet. Dat is buitengewoon riskant. Daar moet de minister in tweede termijn misschien verder op ingaan. Ik vind het nu erg problematisch om daarmee akkoord te gaan.

Ik heb nog een opmerking over de verzamelwet. De minister zegt dat er een notitie over komt -- dat is fijn -- maar wanneer? Dat probleem doet zich namelijk wel erg vaak voor in de Eerste Kamer. Wij moeten geen ongelukken over ons afroepen.

Ratificering van het verdrag kan volgens mij plaatsvinden. De voorzitter zegt: dat doen wij volgende week. Mijn fractie zal daarvoor stemmen.

Wij hebben wat meer tijd om over dat andere na te denken. Ik hoop dan ook dat de minister die tijd gebruikt. Ik herinner mij, al is het niet uit mijzelf -- zo oud ben ik ook weer niet -- dat ergens in de negentiende eeuw in het parlement een wetsvoorstel voorlag waarin werd geopperd om bisschoppen een soort verklaring van trouw aan de Grondwet te laten tekenen, aangezien je toch niet precies wist wat je aan die katholieken had en je hen niet het land kon uitzetten, omdat zij

staatsburgers waren. Dat was volgens het land toch wat betrouwbaarder. Toen heeft het parlement in overleg met de regering uiteindelijk besloten dat het alles afwegende misschien toch wijzer was om het niet door te voeren, ook al was er zo'n maatschappelijke discussie. Daardoor was dat wetsvoorstel immers op tafel gekomen en hierover is er ook een maatschappelijke discussie. Toen is besloten dat je wel moet luisteren naar een maatschappelijke discussie, maar dat je uiteindelijk je eigen verantwoordelijkheid moet nemen. Er zijn door de Eerste Kamer redelijke argumenten aangedragen in die zin: wij moeten het verdrag goedkeuren en veel van wat er wordt voorgesteld, kunnen wij ook nog goedkeuren, maar alles afwegende is de bijkomende straf, namelijk het beroepsverbod ofwel het verbod om je te uiten in de toekomst, misschien toch niet verstandig. Ik zou de minister willen voorstellen inspiratie te vinden in de wijsheid van het parlement en de regering twee eeuwen terug. Toen kwamen zij eruit. Het zou heel mooi zijn als wij binnen nu en een week ook tot die gezamenlijke conclusie zouden komen.

*N

Minister **Hirsch Ballin**: Voorzitter. Ik begin graag met een reactie op de opmerking van de heer De Vries, die de tweede termijn van de Kamer opende. Hij creëerde voor mij een spanningsveld tussen "wees dan maar zo flink om ook de ambten mee te nemen" en "pas op met deze wetgeving, helemaal gelet op het ontbreken van feitelijke gevallen". Daarbij verwees hij naar het onderzoeksrapport enzovoort. Ik wil toch een poging wagen om iets van de scherpte van de tegenstelling die de heer De Vries ook bedoelde om de relevantie voor grondrechten zichtbaar te maken, eruit te halen. Ik zou het jammer vinden als hij dit wetsvoorstel zou ervaren als iets waar hij vooral bezorgd over zou moeten zijn uit het oogpunt van grondrechten, zoals uit zijn betoog klonk. In allerlei discussies over de bescherming van grondrechten hebben wij toch heel vaak aan dezelfde kant gestaan.

Over de feitelijke aanleiding heb ik in eerste termijn al iets gezegd. Op bladzijde 60 van het rapport staat dat de respondenten die worden aangehaald, terughoudend zijn. Een van de respondenten wordt geciteerd: haat zaaien hebben wij nog nooit op de zitting gehad en in veel gevallen lijkt het mij daar ook niet de oplossing voor enzovoort. Dat zijn zeldzame zaken, haat zaaien. Dat is zonder meer waar. Tegelijkertijd weten wij uit de context waarin dit misdrijf zich voordoet, dat onderwijscontexten (kunnen) worden gebruikt voor haatzaaiende uitingen. Daarbij verwijs ik ook naar de rapportages over radicalisering die de Kamer heeft gekregen van mijn collega van BZK en van mij. Daarin mogen wij niet berusten in relatie tot mensen die mogelijk in een kwetsbare, beïnvloedbare positie verkeren. Dat is een deel van de achtergronden van dit wetsvoorstel. Ik kom dadelijk nog op de kwestie van de interpretaties van ambt en beroep, waar de heer Van de Beeten ook naar vroeg, maar het zou geen goede zaak zijn als wij dit nu zouden gaan doortrekken naar iets dat zich richt tegen bijvoorbeeld leden van de Tweede Kamer.

Dan kom ik op het volgende punt. Ik hoop dat dit behulpzaam is voor de heer De Vries om te begrijpen dat wij bij dit onderwerp niet zo tegenover elkaar hoeven te staan. Als wij het hebben over de strafbaarstellingen van aanzetten tot haat en geweld, dan wijst hij er terecht op dat dit valt onder en moet worden getoetst als beperking van de vrijheid van meningsuiting en vrijheid van godsdienst onder andere omstandigheden. Dat is waar. De bepalingen die zich keren tegen het zaaien van haat en het aanzetten tot geweld tegen medeburgers, dienen ook ter bescherming van fundamentele vrijheden van de burgers tegen wie die haat wordt gezaaid en van hun fundamentele recht om zich uit te spreken, te geloven en de overtuigingen te hebben die zij erop na willen houden om van hun geloof af te vallen enzovoort. In het belang van die fundamentele vrijheid komen wij met deze bepalingen met inachtneming van proportionaliteit en afgrenzingen en dergelijke. Ik hecht eraan om dat voorop te stellen.

De heer **De Vries** (PvdA): Waarom slaagt de minister er dan vanmiddag niet in om aan te geven dat in de gevallen waarin hij dat constateert en zijn collega van BZK kennelijk ook, gewoon tot vervolging over te gaan? Uit de vervolgingsstatistieken blijkt dit allemaal niet. Als wij het hebben over iemand die nu wel terechtstaat wegens 137c blijkt dat plotseling iemand te zijn die een ambt heeft en die dus niet uit zijn ambt gezet kan worden. Waarom is dat dan? Waarom duurt het een jaar voordat het OM verzonnen heeft dat er geen vervolging moet plaatsvinden, waarop de rechterlijke macht zegt er nog een oordeel over te willen geven? Zit het niet veel meer in de lijn die de minister aanstuurt dat op deze delicten, die ik ongetwijfeld minstens zo erg vind als hij, geen vervolgingsbeleid wordt gevoerd? Dat blijkt in ieder geval nergens uit.

Mevrouw **Böhler** (GroenLinks): In de discussie over de volksvertegenwoordigers wordt in bedekte termen een zaak aangehaald die op dit moment speelt; zonder dat iemand de naam noemt, maar dat terzijde. Volgens mij is dat volstrekt buiten de discussie, want dat is geen uitoefening van een beroep. Juist niet, want dan zou iemand namelijk überhaupt niet kunnen worden vervolgd. Voor wat je zegt in de Eerste of Tweede Kamer kun je niet worden vervolgd, tenzij de Kamer dat opheft. De strafvervolging van nu gaat over uitlatingen buiten het beroep. Diegene zou hoe dan ook niet uit een ambt of beroep kunnen worden gezet.

De heer **De Vries** (PvdA): Dan hebt u dat echt niet goed begrepen. Een Tweede Kamerlid heeft een ambt, ook als hij buiten de deur loopt. Dan heeft hij volgens de minister geen beroep, ook niet als hij buiten de deur loopt. Iemand kan alleen uit zijn beroep ontzet worden, maar niet uit zijn ambt. Dat kan alleen bij ambtsdragers die ambtsmisdrijven

plegen en daarvan is in dit soort opruiings- en uitingsdelicten geen sprake.

Mevrouw **Böhler** (GroenLinks): Dat begrijp ik heel goed. Je kunt echter alleen uit je beroep worden ontzet als je in de uitoefening van dat beroep iets doet. Als je dat wilt doortrekken naar een ambt moet je in de uitoefening van je ambt een uitlatingsdelict plegen. Dat is nu net niet vervolgbaar. De strafvervolging van nu vindt plaats voor delicten en uitingen buiten de Tweede Kamer, anders zou het überhaupt niet strafbaar kunnen zijn.

De heer **De Vries** (PvdA): Een Kamerlid heeft ook buiten de Tweede Kamer een ambt. Dat is niet alleen binnen de "confines" van het Tweede Kamertheater. Daar vergist u zich echt in.

De **voorzitter**: Dat was de laatste interventie van de heer De Vries.
**

Minister **Hirsch Ballin**: Wat betreft de strafzaak waarop wordt gedoeld, heb ik de naam van de heer Wilders uitsluitend niet genoemd omdat dat helemaal niet aan de orde is bij dit wetsvoorstel. Er ligt geen relatie daarmee. Op dit moment is ingevolge een uitspraak van het gerechtshof op grond van artikel 12 Wetboek van Strafvordering, dus een opdracht van de rechter aan het OM, deze strafzaak aan de orde. Daar treed ik uiteraard niet in.

De heer **De Vries** (PvdA): Dat kan de minister niet maken. Natuurlijk hebben wij het niet over die strafzaak, maar wij hebben het wel over de vraag waarom iemand die zich in zijn ambt schuldig maakt aan dit soort delicten, niet uit dat ambt gezet kan worden en iemand die een beroep heeft, daar wel uit gezet kan worden. Over dat laatste hebben wij het wel. Daar heeft de minister de keuze gemaakt om zelfs in een van de artikelen waarin een beroep, een bedrijf en een ambt worden genoemd -- de heer Van de Beeten heeft daar zelfs nog aandacht aan besteed -- te spreken van "ontzetting uit het beroep". De andere twee hoedanigheden waarin men ook een delict kan plegen, blijven buiten beschouwing. De minister heeft hierin heel nadrukkelijke keuzes gemaakt. Ik vind dat hij dit moet uitleggen.

Minister **Hirsch Ballin**: Dat doe ik mede naar aanleiding van de vragen van de heer Van de Beeten. De wetgever heeft de begrippen "ambt" en "beroep" niet zelf scherp omlijnd. Daar hebben wij dus te maken met jurisprudentie. Er vallen inderdaad bepaalde functies als ambten buiten. Dat heeft de heer De Vries terecht opgemerkt in verband met gekozen vertegenwoordigende ambten. Ik denk dat dat ook goed is. Er is om te beginnen aansluiting gezocht bij die delicten waar de toepassing van de bijkomende straf al mogelijk is. Voor zover die in de sfeer van de uiting liggen, gaat het telkens om de ontzetting uit het beroep. Een systematische uitbreiding tot ontzetting uit het ambt is niet beoogd met dit wetsvoorstel. Dat zou ik ook niet willen bepleiten, precies om de redenen die helemaal sporen met wat hier van verschillende kanten is betoogd. Het is inderdaad een vergaande maatregel. Als wij die zouden laten uitstrekken tot ambten zoals die door gekozen vertegenwoordigers worden vervuld, denk ik dat wij daarmee inderdaad zo'n grote stap verder zouden gaan dat ik die niet zou willen bepleiten. Daarmee blijft uiteraard de vraag openstaan, die de heer De Vries ook stelde, of er niet meer in het algemeen ten aanzien van de misdrijven omschreven in artikel 137c tot en met 137e van het Wetboek van Strafrecht meer helderheid moet zijn over het vervolgingsbeleid. Er is een vervolgingsbeleid voor, maar ik realiseer me natuurlijk terdege dat na de discussies die de afgelopen tijd zijn gevoerd, ook in de Tweede Kamer, rondom artikel 147 bijvoorbeeld, een moment zal komen waarop wij dat nog eens goed nader omschrijven en uitspreken.

De heer **De Vries** (PvdA): Laat de minister niet de suggestie wekken dat ik er voor zou zijn om die ambten ook te betrekken bij de mogelijkheid om daaruit ontzet te worden. Dat had de minister toch wel kunnen begrijpen. Ik ben er op tegen dat dit bij beroepen gebeurt. Ik vraag me af waarom de minister het nu overal bij beroepen introduceert en de ambten ongemoeid laat. Wat is zijn keuze daarin?

Minister **Hirsch Ballin**: Terughoudendheid. Ik begrijp heel goed van de heer De Vries dat hij dat ver of misschien zelfs te ver vindt gaan, maar ik wil me er inderdaad niet toe laten verleiden om als het ware op zijn uitdaging in te gaan die hij in tweede termijn omschreef als "wees dan ook zo flink et cetera". Nee, zo flink wil ik niet zijn. In dat opzicht wil ik terughoudend zijn, maar ik ben misschien niet zo terughoudend als de heer De Vries bepleit.

De heer **De Vries** (PvdA): Waarom wilt u terughoudender zijn bij ambten en bij mensen die zich in bedrijf aan discriminatie schuldig maken dan bij beroepen?

Minister **Hirsch Ballin**: Om te beginnen omdat ik aansluit bij bestaande wetgeving. Ik denk dat de voorbeelden die de heer De Vries net gaf, eigenlijk illustreren dat het ook wel goed is dat niet alle ambten daarbij in het vizier komen.

De heer **De Vries** (PvdA): Mag ik nog één vraag stellen, voorzitter?

De **voorzitter**: Dat is dan de laatste vraag op dit punt, anders blijven wij in een cirkeltje ronddraaien.
**

De heer **De Vries** (PvdA): De minister heeft het nu over ambten en beroepen gehad. Hebben ambtenaren nu een ambt in de zin van deze wetgeving?

Minister **Hirsch Ballin**: Nee, uit de jurisprudentie kunnen wij afleiden dat zij dan een beroep vervullen. Zoals ik ook al in reactie op de heer Van de Beeten zei, willen wij aansluiten bij de bestaande wetgeving en daar niet verder in gaan.

Dan kom ik op de vragen van mevrouw Böhler over enger of nauwer in verhouding staan tot het Verdrag van de Raad van Europa. Ik heb in mijn antwoord in eerste termijn al gezegd dat het Verdrag van de Raad van Europa zich qua omschrijving niet leent voor overschrijving, gelet op de verhouding tot onze wetgeving en de manier waarop wij dat plegen te doen en dat wij nu natuurlijk voor de situatie worden geplaatst dat wij moeten voldoen aan het gewijzigde kaderbesluit en eigen overwegingen hebben op dit terrein. Wij moeten dit in één keer zo redigeren dat het in ons Wetboek van Strafrecht past. Dat is geen kwestie van een nationale kop of iets dergelijks. Ik denk dat iedereen vreemd zou opkijken als wij op een rij met drie wetsvoorstellen tot wijziging van dezelfde bepaling zouden zijn gekomen. Daarmee zouden wij de rechtspraktijk en de goede wetgeving in disorde hebben gebracht. Dit gaat om een goede implementatie en dat past geheel in de manier waarop verdragen van de Raad van Europa een veelheid van rechtsstelsels, terminologie en dergelijke moeten dekken die in het verleden zijn geïmplementeerd. Als er ooit in de wetsgeschiedenis naar dit debat zou worden verwezen, zou ik graag zien dat dit is in de zin van: de Nederlandse wetgever heeft deze keuze gemaakt ten aanzien van de strafbepaling in de overtuiging daarmee ook te voldoen aan zijn internationale verplichtingen zonder zich daaraan bij wijze van spreken op te knopen.

Dan kom ik op de punten die zijn aangesneden door de heer Kox. De heer Kox signaleerde terecht punten van overeenstemming tussen hem en mij in de betogen die over en weer zijn gehouden. Ik dank hem daarvoor.

Wij moeten inderdaad precies en goed kijken naar zijn vraag over verzamelwetgeving. Ik denk dat dit nog enige maanden duurt, want ik moet dat ook afstemmen met mijn collega's en niet alleen met mijn collega van Financiën die bij uitstek belang hierbij heeft. Ik wil hierover graag hardop denken. Het is een belangrijke vraag die hier aan de orde is gesteld. Ik acht het het beste dat ik eerst bespreek welke mate van inhoudelijke samenhang er moet zijn in het wetsvoorstel. Het gaat ook om de staatsrechtelijke positie van de Eerste Kamer en van de Tweede Kamer met het recht van amendement; de afbakening van de fundamentele staatsrechtelijke bevoegdheid om een wetsvoorstel te aanvaarden of te verwerpen. Dat veronderstelt aan de ene kant dat het niet te specifiek moet zijn. Het gaat dan dus niet om de afzonderlijke onderdelen van een wetsvoorstel. In deze zin is de nu gevolgde procedure inderdaad uitzonderlijk. Aan de andere kant moet het niet zo algemeen zijn dat het pakket over meer wetsvoorstellen hoort te worden verdeeld, want dan zou de staatsrechtelijke bevoegdheid van de Eerste Kamer in het geding komen. Ik zal mij hierdoor laten leiden in de gesprekken met de collega's. Ik verwacht daarover in de eerste helft van dit jaar een notitie te kunnen voorleggen.

Voorzitter. Ik hoop hiermee de vragen van uw Kamer te hebben beantwoord.

De **voorzitter**: Wij zijn gekomen aan het einde van de tweede termijn. Uit het betoog van de heer De Vries heb ik begrepen dat hij de mogelijkheid wil openhouden om volgende week een derde termijn te houden. Ik stel daarom voor, de beraadslaging te schorsen tot volgende week.
**

Daartoe wordt besloten.

De beraadslaging wordt geschorst.

De vergadering wordt enkele ogenblikken geschorst.

*B
!Bestuurlijke handhaving volksgezondheidswetgeving!

Aan de orde is de voortzetting van de behandeling van:

- het wetsvoorstel Uitbreiding van de bestuurlijke handhavingsinstrumenten in de wetgeving op het gebied van de volksgezondheid (Wet uitbreiding bestuurlijke handhaving volksgezondheidswetgeving) (31122).

De beraadslaging wordt hervat.

*N

Minister **Klink**: Voorzitter. Na het debat dat wij vorige keer over dit wetsvoorstel hebben gevoerd, is, zoals mevrouw Slagter terecht constateerde, op een fors aantal punten een nadere verduidelijking gekomen over de manier waarop deze wet in de praktijk zal gaan werken en hoe de inspectie daarmee zal omgaan. Er zijn handhavingskaders en beleidsregels bestuurlijke boete gekomen. Verder is er een precisering gegeven van de samenwerking tussen het OM en de Inspectie voor de Gezondheidszorg. Verder zijn inzage in de dossiers en de daarbij aan de orde zijnde privacyaspecten met nog meer waarborgen omkleed.

Het zijn allemaal zaken die zorgvuldig uitgewerkt moesten worden voordat die naar uw Kamer konden worden gestuurd. Ik heb daarbij gekozen voor het adagium zorgvuldig in plaats van snel. Ik moet daarbij wel aantekenen dat de negen maanden waarover mevrouw Slagter sprak niet helemaal juist zijn; er waren vijf à zes maanden mee gemoeid. Ik geloof dat de brief van 23 juni was en dat u in de loop van december de stukken heeft gekregen.

Ik vind het goed dat de Kamer om die aanscherpingen heeft gevraagd, want dat heeft ons en de inspectie aangespoord goed na te denken over het doel van de wet in aanvulling op het bestaande toezichts- en handhavingsinstrumentarium. Ook gaf het ons de

gelegenheid om de toepassing goed te laten aansluiten bij de toezichtfilosofie die de inspectie en ik gezamenlijk hanteren en die gaandeweg vorm krijgt, niet alleen in deze handhavingskaders maar ook in de meerjarenbeleidsplannen die de inspectie de afgelopen periode heeft afgescheiden. Men gaat nu werken om voor de periode tussen 2012 en 2015 weer een nieuw kader te krijgen.

Mevrouw **Slagter-Roukema** (SP): Voorzitter. De minister spreekt over verschillende plannen. Wij hadden veel behoefte aan samenhang. Gaat hij daarover nog iets zeggen?

Minister **Klink**: Jazeker, al was het maar op grond van het feit dat de heer Putters in zijn inbreng met grote nadruk vraagt naar de samenhang tussen het interne en externe toezicht, zowel horizontaal als verticaal. Ik kom daarop graag terug mede in relatie tot deze wet, want die past in het patroon dat ik zo meteen zal schetsen.

Ik ga expliciet op de samenhang in nadat ik u kort heb geschetst hoe de toezichtbenadering past bij de toekomstagenda voor de inrichting van het zorgstelsel. Die veranderagenda bestaat uit een majeure operatie om -- ik zeg het president Obama graag veelvuldig na -- geld en levens te sparen via de route van met name het belonen van kwaliteit en samenhang. Dat heeft met meer dan alleen met geld te maken; het heeft ook te maken met het gegeven dat wij naar mijn stellige overtuiging met het belonen van kwaliteit en samenhang de kwaliteit dienen, complicaties tegengaan en het beroep op de gezondheidszorg tegengaan. Er komt een enorme krapte op de arbeidsmarkt op ons af en die kunnen wij alleen ondervangen door innovatief en slim te werken en tegelijkertijd de zorgvraag zoveel mogelijk te beperken en te begrenzen, zeker als daarmee kwaliteit van leven gemoeid is.

De krapte op de arbeidsmarkt en de toenemende vraag naar zorg zal ons dwingen méér te sturen op doelmatige en tegelijkertijd kwalitatief hoogwaardige zorg. Naar mijn overtuiging zullen wij in de toekomst op een aantal fronten in de eerste lijn -- bij de huisartsen maar ook bij de apothekers -- niet langer volume en verrichtingen centraal moeten laten staan bij de bekostiging, maar systemen moeten inrichten die vooral kwalitatief goede prestaties belonen. De informatiesystemen van de toezichthouders moeten daarop worden aangepast. Dat is voor mij een belangrijke sleutel. De huidige informatiesystemen moeten meer toegesneden worden op die kwaliteit en samenhang.

In het verlengde daarvan moeten wij in het toezicht van de inspectie en het hele kader waarin wij ons bewegen, gaan van een situatie waarin we verondersteld vertrouwen kennen -- dat moeten we blijven veronderstellen -- naar een situatie waarin dat vertrouwen geëtaleerd en verdiend moet zijn. De inspectie spreekt vaak over gerechtvaardigd vertrouwen, en ik spreek van mijn kant over een omslag van verondersteld naar verdiend vertrouwen, waarbij het vertrouwen nog wel uitgangspunt is. In beginsel gaat het toezicht van de inspectie dus uit van vertrouwen op basis van de informatie over de prestaties die de zorgaanbieders zelf aanleveren. Maar als dat vertrouwen wordt beschaamd door niet-meewerkende onwillige zorgaanbieders moet de toezichthouder ook adequaat kunnen ingrijpen. Dat noemen wij high trust en high penalty. Juist om dat te kunnen realiseren, is het zo belangrijk dat we in de randvoorwaardelijke sfeer passen en meters maken, en dat we daar de nodige beweging bewerkstelligen. Wil het interne en het horizontale toezicht goed kunnen werken, dan moet men intern -- de medici, de staven, de bestuurders, de verzekeraars en de inspectie -- voldoende gegevens hebben om überhaupt op die kwaliteit te kunnen sturen. Die informatie is op dit moment nog ontoereikend. Daarom brengen wij op dit moment met Zichtbare Zorg voor 80 aandoeningen in beeld wat de uitkomsten daarvan zijn. Gaandeweg wordt dat gewoon openbare en publieke informatie.

Dat is ook de reden waarom de inspectie bezig is met de tien veiligheidsthema's die wij op basis van een rapport van enkele jaren geleden hebben gedetecteerd. Die tien thema's liggen op dit moment via een aantal handvatten die in handzame boekjes door de veldpartijen zelf zijn gepresenteerd, mede ten grondslag aan de basisset indicatoren die de inspectie hanteert. Het is belangrijk dat die informatie op tafel komt. Daarom is het van betekenis dat in de randvoorwaardelijke sfeer die informatie wordt geleverd en valide, transparant en inzichtelijk is. Het is om die reden dat de Kamer bij de bestuurlijke boeten, die vandaag aan de orde zijn, ziet dat wij daarop de focus leggen. Dat is niet het beboeten van de ontoereikendheid van de kwaliteit van de zorg -- daarvoor blijven de traditionele instrumenten intact, zoals verscherpt toezicht, aanwijzing en bevel -- maar in die randvoorwaardelijke sfeer, juist om het interne en horizontale toezicht te versterken, zijn we bezig met Zichtbare Zorg, VMS en de basisset van gegevens die de inspectie hanteert. Het gaat hier dus niet om een soort veldwachtersrol van de inspectie om boetes te gaan uitdelen waar de kwaliteit van de zorg aan de orde is, het gaat om de randvoorwaarden van de zorg en het doel om daar met high penalty te werken als high trust niet aan de orde is. Het doel daarvan is met name het interne, horizontale toezicht te kunnen laten functioneren.

Een volgend punt rondom de bestuurlijke boete is dat het daar niet alleen maar gaat om het horizontale toezicht, maar ook om het feit dat wij de bestuurlijke boete in de plaats stellen van de strafrechtelijke trajecten die we nu kennen. Als je op een oneigenlijke manier je titel voert of als je calamiteiten niet meldt, is het niet zo dat daarvoor geen sanctiestelsel geldt, nee, daarvoor geldt het sanctiestelsel van het OM en de strafrechter. Daarvan zeggen wij, goed geprotocolleerd en in relatie tussen IGZ en OM goed geborgd: laten we nu van het strafrechtelijke traject meer naar dat van de bestuurlijke boeten gaan, teneinde de normen die we hebben beter van toezichtsinstrumenten te kunnen voorzien. We hebben dus twee doelen met de bestuurlijke boeten: versterking van het horizontaal toezicht en

de kwaliteitsgegevens naar boven tillen die juist voor het horizontaal toezicht van belang zijn, en het strafrecht als ultimum remedium iets naar de achtergrond schuiven, en meer met bestuurlijke boetes gaan werken.

Voor een volgend punt onderstreep ik wat in deze wet aan de orde is, namelijk de last onder dwangsom. Ook dat zit sterk in de sfeer van de bestuurlijke handhaving. Die gebruiken wij teneinde het toezicht dat we kennen en de instrumenten die de inspectie heeft rond de kwaliteit van de zorg, beter te kunnen effectueren. In die zin past de voorliggende wetgeving in een veel breder kader van een versterking van het toezicht, zowel horizontaal als verticaal.

De heer **Putters** (PvdA): Ik vraag de minister om een nadere duiding van de randvoorwaarden. De voorbeelden die hij nu noemt -- toezicht houden of de randvoorwaarden voor een goede kwaliteit aanwezig zijn -- gaan steeds over de situatie achteraf: meld je op tijd, heb je achteraf je zaken goed op orde? In hoeverre zit er een balans in met de zorg voor de kwaliteit aan de voorkant? Dat is toch veel belangrijker? Je moet ervoor zorgen dat er een systeem bestaat in de instellingen om te voorkomen dat er medische missers plaatsvinden of dat er zaken op kwaliteitsgebied niet goed zijn.

De heer **Leunissen** (CDA): Ik spreek de minister erop aan dat het niet zo is dat op dit moment de vorderingen in de kwaliteit en de veiligheid van de zorg alleen maar zijn toe te schrijven aan het repressieve instrument dat hij in stelling heeft gebracht. Al jarenlang wordt door de beroepsgroep hard gewerkt om te komen tot prestatie-indicatoren, evidence based protocollering, werken volgens bepaalde processchema's enzovoorts. Er zijn al legio beroepsgroepen die het instrument van certificering gebruiken en al daadwerkelijk gecertificeerd zijn. Zij hebben dat vertrouwen in feite al verdiend, mijnheer de minister.

Minister **Klink**: Bij het laatste, het vertrouwen al verdiend hebben, wil ik het volgende zeggen. Wat wij doen met de informatie van Zichtbare Zorg, VMS en de basisset van de inspectie is, aanhakend op al die projecten die uit het veld zijn opgekomen, die gegevens naar boven tillen en openbaar maken, teneinde dat verdiende vertrouwen te kunnen adstrueren en etaleren, en aangrijpingspunt te laten zijn voor de medici zelf -- daar zal het met name vandaan moeten komen -- de besturen en de inspectie. In die zin gaat het er niet om dat van bovenaf normen worden opgelegd, het gaat erom dat wij de bestuurlijke boeten hooguit hanteren om kwaliteitssystemen die van onderop worden ontwikkeld, een soort algemene geldigheid te geven en dat wij de daarmee gemoeide informatie in bredere zin beschikbaar krijgen voor die instanties die er in termen van horizontaal toezicht toe doen. Horizontaal is breder dan het woord "intern". Het gaat het namelijk ook om patiëntenorganisaties, visitatiecommissies, besturen en de inspectie. Zo kan intern toezicht -- ik verwijs naar een rapport van de WRR van vier jaar geleden -- het verticale toezicht versterken en andersom. Die twee moeten veel met elkaar verweven worden, en intelligenter worden vorm gegeven.

Mevrouw **Slagter-Roukema** (SP): Een ander punt. Zo'n drie jaar geleden hebben we met uw voorganger, de heer Hoogervorst, gesproken over de Geneesmiddelenwet. In feite is dat een van de eerste wetten op dit gebied waarin het fenomeen van de boetes werd ingevoerd. Toen hebben we gevraagd of dat wel goed is. Zou niet meer moeten worden gewerkt aan een OM-afdoening? Ik stel vast dat u nu zegt dat het juist zo goed is om het strafrecht wat op de achtergrond te laten zijn, hoewel Hoogervorst toen zei dat hij met Justitie zou overleggen of het niet beter zou zijn om die richting uit te gaan. Ik constateer dat daar een ommezwaai in zit. Ik geef daar op dit moment geen waardeoordeel over, maar ik vroeg me wel af of u dat zich realiseert.

Minister **Klink**: Even iets in meer algemene zin. Ik sprak zo-even over het feit dat wij de bestuurlijke boete niet zomaar als een high penalty hanteren om overal maar als een veldwachter boetes uit te delen, maar haar juist zien als een middel om de systemen in de benen te brengen die het intern en horizontaal toezicht versterken. Verder wordt met de bestuurlijke boete geprobeerd te voorkomen dat we terechtkomen in een situatie waarin het soms wel drie jaar duurt voordat het OM daadwerkelijk in de benen komt. Het is eigenlijk gewoon een vorm van meer prioriteit geven aan de handhaving, vooral in de randvoorwaardelijke sfeer, van normen die wij al langer kennen maar die op dit moment strafrechtelijk worden afgedaan.

Onder verwijzing naar de vierde tranche Algemene wet bestuursrecht merk ik op dat het het Openbaar Ministerie is dat uiteindelijk bepaalt of iets bestuursrechtelijk dan wel strafrechtelijk afgedaan wordt. In meer generieke zin gebeurt dat door protocollen op te stellen, waarmee het OM dan moet instemmen. In meer specifieke zin geldt dat als zaken bij het OM komen, het alsnog kan zeggen niet over te zullen gaan tot strafrechtelijke handhaving, maar het aan de inspectie overlaat om het via de bestuursrechter te doen. Er is in ieder geval een belangrijke rol van het OM.

Dan de opmerking over de geneesmiddelenwet. Wij constateren -- en dat doet ook het Openbaar Ministerie -- dat de deskundigheid van de inspectie veel groter is op deze gebieden dan die van het OM, waardoor door de inspectie de normen effectiever gehandhaafd kunnen worden. Het gaat natuurlijk wel om belangrijke normen. Bij de bestuurlijke boetes vervult de inspectie niet zomaar willekeurig een veldwachtersrol. Het draagvlak in het veld, waarnaar mevrouw Slagter vroeg, is er wel degelijk. De hele sector lijdt namelijk onder beunhazerij of onder mensen die ten onrechte een titel voeren of calamiteiten niet melden. Het moet bekend zijn op welke sancties men kan rekenen.

De heer **Putters** (PvdA): Ik stel mijn vraag nu op een iets andere manier om te proberen of ik er toch nog een antwoord op kan krijgen. Wanneer de minister spreekt over toezicht op die randvoorwaarden, gaat het dan vooral over situaties waarin het kwaad al geschied is? Dus er zijn calamiteiten geweest die niet goed worden gemeld. Er wordt onterecht een titel gebruikt. Allemaal situaties die al hebben plaatsgevonden en waarbij de inspectie ingrijpt. In hoeverre wordt nu voorkomen dat die situaties ontstaan? Ik heb het dan over het inzicht in de vraag of instellingen een goed kwaliteits- en veiligheidssysteem hebben. Dat preventieve aspect lijkt mij een wenselijke taak voor de inspectie om daarop toe te zien.

Minister **Klink**: Dan ga ik mijn antwoord ook maar op een andere manier formuleren, want volgens mij heb ik dat antwoord namelijk al gegeven, door te zeggen dat er een tweeledig doel mee gemoeid is. In de randvoorwaardelijke sfeer is het de bedoeling om de informatievoorziening te versterken in de richting van collega's, het bestuur, de verzekeraars, patiëntenorganisaties en de inspecties. Levert men die informatie niet, dan kan er een boete volgen. Dat is natuurlijk punitief en achteraf, maar hopelijk gaat er wel een preventieve werking van uit, in de zin dat men het uit zijn hoofd haalt om de informatie niet aan te leveren. Hebben wij dat nodig? Ja, want die kwaliteitsinformatie is juist van belang ter wille van de dynamiek die wij van onderop willen en die aansluit op de initiatieven die in het veld zelf genomen worden. In dat opzicht maak ik zelf vaak het onderscheid met een ontwikkelfase van criteria. Dat gebeurt op basis van richtlijnen en protocollen. Die moeten met name van onderop komen. Als die er zijn, komen wij vervolgens terecht bij Zichtbare Zorg, waaraan overigens ook specialisten meewerken. De inspectie kan er kwaliteitsnormindicatoren dan wel veiligheidsnormen van afleiden. Ten aanzien van het aanleveren van de gegevens is er het zo-even genoemde sanctie-instrumentarium.

Het tweede punt betreft de al bestaande normen. Dan gaat het over het ongerechtvaardigd een titel voeren of het niet melden van calamiteiten. Daar kennen wij nu al een punitief stelsel voor. Dat is inderdaad achteraf, maar dat kan bijna niet anders. Als je een aanwijzing geeft is dat ook bijna altijd achteraf. Strafrechtelijke afdoening, al dan niet OM-afdoening dan wel later voor de rechter gebracht, is ook altijd achteraf. Wij constateren dat het achteraf straffende optreden allemaal te lang duurt. Om het in het Engels te zeggen: justice delayed, justice denied. Het is te traag. De desbetreffende deskundigheid is vaak niet bij het OM aanwezig. Dus laten wij dat nu bij de inspectie leggen. Die heeft deskundigheid en kan het sneller afdoen.

De bestuurlijke boete heeft dus een tweeledig doel. In de eerste plaats komt het in de plaats van punitieve maatregelen. In de tweede plaats is het om te realiseren wat de heer Putters ook beoogt, versterking van het kwaliteitstoezicht. Ook dat is buitengewoon belangrijk voor de patiënten.

Mevrouw **Swenker** (VVD): Ik help het de minister hopen. Hij zegt vanuit de gezondheidszorg te willen optreden, met name vanuit de inspectie die kennis van zaken heeft, teneinde via lik op stuk snel een sanctie via het instrument van de bestuurlijke boete op te leggen, omdat het OM soms pas na drie jaar eindelijk tot een beslissing komt en omdat daar bovendien niet voldoende deskundigheid zit. Maar er blijft een monopoliepositie van het OM. De minister heeft een notitie gemaakt over afstemmen en coördinatie van een en ander. Echter, als het OM na drie jaar besluit tot een bestuurlijke boete omdat het zelf niet tot vervolging wil overgaan, dan is de minister toch nog verder van huis, althans wat betreft het lik-op-stukbeleid?

Minister **Klink**: Nou, nog verder van huis ... Dat zou kunnen als u bedoelt dat wij weer terug bij af zouden zijn als het OM na een paar jaar zegt: krachtens de Awb gaan wij er uiteindelijk over en ons bevalt dat traject van de bestuurlijke boete helemaal niet. Dat kan op basis van evaluaties de conclusie zijn. Een andere situatie waarbij het OM zich gelukkig toont met het feit dat de bestuurlijke handhaving effectiever is en het OM zelfs ontlast, zou betekenen dat wij op dezelfde weg doorgaan. Het kan zijn dat het OM bij afwijkingen van de norm, het instrument van de bestuurlijke boete dusdanig effectief vindt, dat ook in die situaties waarin er gevaar mee gemoeid is, het misschien ook door het OM kan worden afgedaan.

Mevrouw **Swenker** (VVD): De traagheid die nu het probleem is, is één ding, Wat ik echter nergens in de stukken kan terugvinden is wat u wilt, namelijk dat het OM zegt: godzijdank, wij hebben een inspectie die snel lik op stuk kan geven vanwege de deskundigheid et cetera. Het OM houdt zijn monopolie. Dus er zal altijd besluitvorming van het OM moeten zijn dat het een bestuurlijke boete wordt. U mag niet twee keer tegelijk straffen. Er moet dus altijd een besluit komen. Bent u niet bang dat u dan weer drie jaar verder bent voordat het OM dat besluit heeft genomen?

Minister **Klink**: Ik begrijp die vraag tegen de achtergrond van uw inbreng zo-even. Ik heb niet voor niets het onderscheid gemaakt met een generieke benadering van het OM. In de protocollen is vastgelegd wanneer zaken bij het OM worden aangebracht door de inspectie, namelijk daar waar er sprake is van gevaar dan wel het risico van gevaarzetting.

Dat brengt mij meteen bij de vraag van mevrouw Slagter over bij wie het initiatief ligt. Dat initiatief lag wat betreft het protocol bij het OM. Dat kan het protocol al dan niet goedkeuren. Het criterium is gevaar dan wel het risico op gevaar. Als dat optreedt, wordt de zaak bij het OM aangebracht. Bij normvergrijpen die geen gevaar dan wel gevaarzetting met zich brengen, handelt de inspectie een en ander af. Wat er bij het OM terecht zal komen, zal dus aanmerkelijk minder zijn dan het aantal zaken dat er nu terechtkomt. En dus zal het effectiever zijn. Wel zal het OM dit samen met de inspectie evalueren. Halfjaarlijks vinden

gesprekken plaats. Men zal kijken in hoeverre de criteria die zijn neergelegd in het protocol, toereikend zijn.

Mevrouw **Slagter-Roukema** (SP): Eigenlijk functioneert de IGZ dus als een soort triagist. In een aantal gevallen kan zij op een grond van dat criterium, waarover wij het straks misschien nog wel zullen hebben, dan zeggen: dit is voor het OM en de rest doen wij. Dan stuurt de IGZ een briefje daarover naar het OM. Een van onze zorgen is toch hoe je kunt voorkomen dat én het OM én de IGZ al bezig zijn met iets. Waar vindt nu precies die koppeling plaats?

Minister **Klink**: De schifting, de triage vindt plaats door de inspectie. Dat doet zij op basis van criteria die ontleend zijn aan het protocol, waar het OM mee heeft ingestemd. De evaluaties vinden halfjaarlijks plaats. Dan zal men de stand van zaken bezien en zal men nagaan wat er door de filter heen is gegaan en wat niet. Dat kan leiden tot aanpassing van de criteria. Dat zal zeker gebeuren op het moment dat wij gaan evalueren. Dat vindt al na een jaar plaats.

Bij de zojuist aangeduide omslag is het wel van belang dat de inspectie de reguleringszekerheid schept die daarmee gemoeid is. In die zin was mijn opmerking dat het belangrijk is om zorgvuldig te kijken naar de handhavingskaders en naar de beleidsregels waartoe u ons hebt aangezet, meer dan lippendienst. Ook als medicus, arts en instelling weet je dan welke normen er zijn -- die zijn kenbaar -- en welke sancties er staan op overtreding daarvan. Dat is een vorm van reguleringszekerheid die naar mijn stellige overtuiging van belang is als je een modern en goed toezichthouder wilt zijn.

Ik had het over het interne toezicht, dat van buitengewoon groot belang is, in die zin dat de besturen -- de raden van bestuur en de raden van toezicht -- zich uiteindelijk ervan bewust zijn dat zij aanspreekbaar zijn op de kwaliteit en de veiligheid van de zorg. We hebben de afgelopen jaren voldoende casussen gezien waarin men op dat punt schromelijk tekortschoot. Daarom dient in het wetsvoorstel inzake cliëntenrecht en zorg een van de bestuurders aangewezen te worden met de portefeuille Kwaliteit. Daar moet je niet alle heil van verwachten, maar uiteindelijk zal er van een combinatie van het transparant maken van gegevens en het preciseren van verantwoordelijkheden een effect moeten uitgaan op de kwaliteit en veiligheid van de zorg.

Er is ook een belangrijke rol weggelegd voor het bij de les houden van de zorgaanbieders door andere stakeholders. Dat is een beetje duur gezegd, maar het is van belang dat we op institutioneel niveau -- ik noemde al de raden van bestuur en de raden van toezicht -- in het kader van bijvoorbeeld de maatschappelijke onderneming gaan kijken naar de mate waarin een ziekenhuis daadwerkelijk is ingebed in de gemeenschap. Vandaar dat ik de stakeholders noemde: de financiers, de werknemers, de leveranciers en de patiëntenorganisaties. Dat punt zal uiteindelijk in het wetsvoorstel inzake maatschappelijk ondernemen aan de orde komen.

Mijn visie is dat het verticale toezicht door de inspectie kan afnemen wanneer het horizontale toezicht goed functioneert. Dat is uiteindelijk de weg die wij naar mijn stellige overtuiging moeten gaan en die eerlijk gezegd ook van groot belang is. Ik noem één voorbeeld waardoor ik mij in dit opzicht laat inspireren en dat mij de afgelopen periode heeft getroffen. Ik heb het al eerder genoemd en de heer Putters heeft het vorige week zelfs in een inleiding bij de Erasmus Universiteit gemeld. De Veterans' Administration in de VS heeft 8 miljoen à 10 miljoen verzekerden. Daar heeft men de beste patiëntveiligheid van de wereld, gerealiseerd in een periode van vijftien jaar, door telkens feedback te geven aan de medici over hoe zij ervoor stonden in termen van kwaliteit en medicatieveiligheid. Dat heeft uiteindelijk tot enorme resultaten geleid. Daar zie je dat niet zozeer het verticale toezicht op basis van eenmalig per jaar aangegeven gegevens van belang is. Het gaat om de permanente feedback, waardoor een medicus zich ook laat aanspreken. Dan kan de toezichtlast uiteindelijk verminderen in die zin dat datgene wat horizontaal werkt, uiteindelijk een aangrijpingspunt is voor de inspectie om wat meer afstand te houden. Dan is het vertrouwen ook ruim verdiend.

De heer **Leunissen** (CDA): Ik zou nog een stap verder willen gaan. Ik denk dat de specialisten, de verpleegkundigen, de technici en alle anderen die met de behandeling van de patiënt van doen hebben, niet alleen op grond van de feedback die zij krijgen, moeten proberen om hun lat steeds hoger te leggen. Dat moet ook intrinsiek vanuit henzelf komen. Daaraan moeten zij zelf een bijdrage leveren. In mijn optiek is dat de enige manier om echt te borgen dat de kwaliteit en de veiligheid tussen de oren zitten van iedereen die met die patiënt van doen heeft.

Minister **Klink**: Ik sluit mij daar graag bij aan, maar in feite doet u daarmee ook een oproep aan het veld en de wetenschappelijke verenigingen om dit heel snel te realiseren. Ik heb het voorbeeld ook al een aantal keren in het openbaar genoemd: mensen die bezig zijn in de sfeer van darmcarcinoom, weten op dit moment informatiesystemen te realiseren waarmee zij inderdaad via permanente feedback aan de specialisten een verbeterde situatie weten te realiseren. Als men vervolgens beter ziet in hoeverre uitzaaiingen hebben plaatsgevonden en daarmee overbehandeling weet te vermijden -- radiotherapie of chemotherapie kan immers achterwege blijven als er geen uitzaaiing is, terwijl die therapie in het verleden wel plaatsvond -- verdient dat een dikke pluim.

U zegt echter terecht dat ook het borgen van die gegevens en die informatiestromen van grote betekenis is. Daarom vind ik het van belang dat de inspectie, als dergelijke systemen er eenmaal zijn, op een gegeven moment aan instellingen kan vragen of eventueel eisen om

daaraan deel te nemen. Vandaar het onderscheid dat ik maakte tussen de ontwikkelfase en de implementatie. Dat gebeurt niet alleen om jezelf een soort heldhaftige toezichtrol te verschaffen. Daar zijn "saving lifes and costs", betere zorg en vervolgens ook doelmatige zorg mee gemoeid. In die zin ligt er echt de dure plicht voor ons allemaal om die trajecten in te gaan.

Mevrouw **Slagter-Roukema** (SP): Eigenlijk is mijn opmerking meer gericht tot collega Leunissen, maar ik denk dat de minister er ook op kan antwoorden. Het klonk een beetje alsof dokters of hulpverleners in het medische veld überhaupt vanuit hun intrinsieke motivatie altijd het goede doen. Daar protesteer ik een beetje tegen, want juist omdat de mens soms geneigd is tot enig kwaad, is er de inspectie. Die is er juist ter aanvulling, want anders was er helemaal geen inspectie nodig.

De heer **Putters** (PvdA): Waarvan akte. Dat is heel belangrijk. Ik ben het met de minister eens dat het van ongelooflijk groot belang is dat de informatiesystemen op orde zijn en dat de verantwoordelijkheden en bevoegdheden helder verdeeld zijn. Tot zover is er dus geen misverstand, maar gelet op de door de minister aangehaalde incidenten van de afgelopen jaren in zorginstellingen, kan ik mij niet aan de indruk onttrekken dat de onderlinge communicatie een van de belangrijkste zaken was die misgingen: het elkaar niet vertrouwen en het elkaar niet aanspreken op wat er fout gaat. Laten wij eerlijk zijn: de verantwoordelijkheid voor kwaliteit was al belegd in de Kwaliteitswet. Raden van bestuur hebben dus al een verantwoordelijkheid voor de kwaliteit. Het gaat erom dat je in een zorginstelling een zodanig kwaliteitssysteem met elkaar creëert dat er sprake is van communicatie, van onderling vertrouwen en van elkaar de maat nemen. Ik zie nog niet dat de door de minister opgesomde zaken dit automatisch realiseren. Hoe zou de inspectie dat moeten bevorderen, behalve dan door toch direct in te grijpen, en moeten toezien op een kwaliteitssysteem dat zo werkt? Het gaat dus niet om het direct zelf boetes uitdelen aan instellingen. Er moet worden bekeken of er een systeem is dat het onderlinge vertrouwen daadwerkelijk realiseert.

Minister **Klink**: Wij stellen de inspectie in staat tot het uitdelen van verticale boetes als de systemen ...

De **voorzitter**: Mijnheer Putters, ik zou de minister even willen laten uitspreken.
**

De heer **Putters** (PvdA): Laat ik dat stukje dan terugnemen. Het gaat mij erom dat de verantwoordelijkheid al is belegd. Daar ligt volgens ons dus niet direct het probleem. Het gaat erom dat die incidenten optreden als gevolg van communicatiestoornissen en vertrouwensproblemen. Hoe lossen wij die op?

Minister **Klink**: Communicatie begint op een moment dat je voldoende informatie hebt. Die informatie maken wij transparant en openbaar, langs de lijnen van Zichtbare Zorg met die 80 indicatoren. Ik sla aan op datgene wat de heer Leunissen meldde omdat ik mij realiseer dat datgene wat wij met Zichtbare Zorg doen, niets anders is dan het creëren van een momentopname. Het gaat inmiddels om 52 aandoeningen. Ik zou op dat punt graag tempo maken, maar ik maakte niet voor niets een onderscheid tussen de ontwikkelfase en de implementatiefase. Ik weet niet of u de boekjes van Zichtbare Zorg al eens hebt ingezien. Dat zijn behoorlijk toereikende, trouwens door het veld opgestelde indicatoren op basis waarvan je kunt zien in hoeverre je kwalitatief al dan niet aan de maat bent. Dat gaan wij op het niveau van instellingen registreren. Dat wordt openbaar. Natuurlijk wordt dat een aangrijpingspunt, ook voor de leden van de raad van bestuur en de leden van de raad van toezicht, om daar met de medische staven over te gaan spreken. Die communicatie moet dus inderdaad sterk verbeteren. Wij hadden het nu over het beleggen van verantwoordelijkheden, maar niemand had voldoende idee van c.q. inzicht in de mate waarin de kwaliteit daadwerkelijk werd geleverd. Daarom kon het binnen het MST inderdaad intern blijven. Enkele personen wisten het en een enkeling meldde het bij de raad van bestuur, die er vervolgens te weinig mee deed. Dat was niet openbaar geborgde informatie en die moeten wij wel hebben. Wij hebben het dan echter over eenmalige informatie. Ik refereerde aan de Veterans' Administration. Daarin gaat het niet over een moment per jaar om te kijken hoe je ervoor staat, daarin gaat het om een permanente feedback, waarbij je voortdurend weet waar je staat op de kwaliteitsladder. Dat werkt uiteindelijk vele malen effectiever. Daar heb ik wel de inspanningen van het veld bij nodig. Ik kan c.q. moet waarschijnlijk die systemen niet ontwikkelen; ik zou het liever met de veldpartijen doen dan zonder de veldpartijen.

De heer **Leunissen** (CDA): Ik ondersteun de minister hierin. Ik denk dat de zichtbare zorg aangeeft dat resultaatverantwoordelijke teams een bepaald niveau van presteren moeten bereiken. Dat leidt ook tot verantwoordelijkheidsverdeling binnen de resultaatverantwoordelijke teams. Daar zit de winst in. Daarmee borg je de kwaliteit. De raad van bestuur of andere organen op dat niveau kunnen wel wat aansturen, maar daar is geen directe winst te behalen. Die wordt behaald op het niveau van de werkvloer. Alle mensen die aan dat bed staan, zijn betrokken bij de kwaliteit en verantwoordelijk voor het eindresultaat zoals is vastgelegd in de zichtbare zorgprestatie-indicatoren.

Minister **Klink**: Daarover heb ik vorige keer al gesproken met de Kamer. Ik ben niet van mening dat wij met bestuurlijke boetes de inhoud van de zorg moeten raken. Vandaar de randvoorwaardelijke sfeer. Ik vind ook dat de inspectie vooral moet toezien op de mate waarin men gegevens levert zodat de discussie intern kan

plaatsvinden. Vandaar het gefaseerde toezicht. Ik ben net als de Kamer van mening dat de leden van de raden van bestuur en toezicht meer op metaniveau moeten sturen; wij moeten systemen hebben die de medici en de zelfsturende teams onderling voldoende inzicht geven in de kwaliteit, opdat zij aangesproken worden. Dat is voor mij een belangrijk punt. Zijzelf moeten worden aangesproken op hun medische kwaliteiten, op hun beroepstrots, opdat het van binnenuit gebeurt en de intrinsieke motivatie wordt aangeboord. Daarin ligt in mijn beleving het geheim. Om die reden scoren de Veterans zo geweldig goed. Ik zal één kerngetalletje noemen: men heeft daar een medicatiefoutenpercentage van 0,05. Dat is gemeten aan de rest van de Verenigde Staten, maar ook aan Nederland, een geweldig resultaat. Zo kan ik meer voorbeelden geven van de resultaten van de permanente feedback. Dat is echt heel belangrijk. Ik meen dan ook dat de inspectie op afstand moet staan of moeten kunnen staan. Zo is het eigenlijk.

Ik sluit me echter graag aan bij de woorden van mevrouw Slagter die een zekere cesuur tussen protestant en katholiek aangeeft die dwars door de partijen heengaat; wij hebben die systemen wel nodig om het vertrouwen te verdienen.

De heer Leunissen vroeg naar de samenwerking met het NIAZ. Die is een illustratie van het feit dat wij het toezicht gefaseerd willen toepassen en op afstand willen blijven. De inspectie heeft aan het NIAZ het volgende laten blijken. Als het NIAZ een instelling toetst aan de hand van de zogeheten 2.1-norm en de inspectie de beschikking krijgt over de gegevens, met name over een deel van het veiligheidsmanagementsysteem, zal de inspectie in principe gebruik maken van die toetsing bij het beoordelen van de instellingen. De inspectie is bereid dat ook voor instellingen te laten gelden die voldoen aan de zogenaamde HKZ-criteria voor een veiligheidsmanagementsysteem dat getoetst wordt onder dezelfde voorwaarden. Pas aan de hand van die resultaten zal de inspectie beoordelen of zij daar genoegen mee neemt of dat nader onderzoek nodig is. Dat geldt zowel voor het NIAZ als voor de stichting HKZ.

Ik heb met de Kamer het een en ander gewisseld over de mogelijke samenloop van bestuursrecht en strafrecht en over het inzagerecht in de cliëntendossiers zonder de expliciete toestemming van de cliënt. De Kamer heeft er terecht op gehamerd dat er een waterdichte regeling van omgang moet komen over de samenloop van bestuursrecht en strafrecht. Mede in het licht van uw opmerkingen zijn de afspraken daarover tussen de inspectie en het Openbaar Ministerie onlangs bevestigd. Ik heb al gezegd dat dit krachtens de vierde tranche van de Awb is gebeurd. Het criterium voor het al dan niet opschalen van de eventuele normschendingen is de schade die is toegebracht dan wel de aanmerkelijke kans dat er schade wordt toegebracht. De overige zaken zal de inspectie uit eigen hoofde afdoen. Dit betekent wel dat het Openbaar Ministerie dan afziet van strafvervolging.

Een dubbele bestraffing wordt anderszins voorkomen. Als het onderzoek ter terechtzitting is aangevangen, zal de inspectie niet meer overgaan tot bestuurlijke afdoening. In die zin kan er dus geen dubbele bestraffing plaatsvinden, want ne bis in idem dient ook hier te gelden. Van een competitie tussen het Openbaar Ministerie en de inspectie is dus ook geen sprake. Na één jaar wordt een evaluatierapport opgesteld. De Kamer zal daarmee in kennis worden gesteld van de ervaringen die dan zijn opgedaan.

Dan het punt van de inzage in de cliëntendossiers. Ik ben het met de heer Van den Berg eens dat als basisprincipe geldt dat inzage in een medisch dossier is gebonden aan de instemming van de cliënt of van zijn wettelijk vertegenwoordiger. Ik noem de heer Van den Berg, maar in feite is dit door alle woordvoerders betoogd. In deze regeling wordt een uitzondering gemaakt op het basisprincipe. Inzage in cliëntendossiers zonder voorafgaande toestemming van de cliënt gebeurt uitsluitend onder strikte voorwaarden, namelijk ofwel als de cliënt onmogelijk toestemming kan geven ofwel als het onevenredig belastend is voor met name de zorginstelling want die dient patiënten of gewezen patiënten te benaderen voor het eventueel toestaan van het gebruik van de informatie die met het patiëntendossier is gemoeid.

In het werkplan van de inspectie moet worden vermeld welke thematische onderzoeken het komende jaar zullen worden gerealiseerd zonder dat toestemming wordt gevraagd aan cliënten. De minister moet het goedkeuren en er vindt verantwoording achteraf plaats door de inspectie. Het moet helder zijn welk doel hiermee is gediend, zoals de heer Van den Berg ook terecht eist. Zonder helder doel zal ik het werkplan van de inspectie op dat punt dan ook niet goedkeuren. Uit dit doel moet natuurlijk ook voortvloeien welke patiëntendossiers worden gebruikt voor het onderzoek. Er wordt terecht op gehamerd dat de strikte voorwaarden en procedures nauwkeurig omschreven moeten zijn. Dit is dan ook onlangs gebeurd.

Bij thematische onderzoeken onderzoekt de inspectie gedragingen van beroepsbeoefenaren bijvoorbeeld bij het operatieve proces, de zogeheten toponderzoeken die de afgelopen jaren hebben plaatsgevonden. Het gaat daarbij dus niet om de privacygevoelige informatie van de patiënt, maar om de kwaliteit van de zorg die is geboden. Dit gebeurt wel aan de hand van dossiers, waarbij uiteraard de persoonsgegevens -- althans in dit geval -- kenbaar zijn voor de inspectie.

Ik teken hierbij wel aan dat de inspectie als zij dit thematisch onderzoek -- dat is verankerd in het werkplan, dat aan mij ter goedkeuring moet worden voorgelegd, waarover achteraf verantwoording moet worden afgelegd -- uitvoert, volledig onder de verlengde geheimhoudingsverplichtingen valt die op medische beroepsbeoefenaren rusten. Dit betekent dat de informatie niet aan derden mag worden verstrekt. In die zin zijn de waarborgen voor de privacy die geborgd zijn bij de medicus, ook geborgd bij de

inspectie vanwege de waterdichte geheimhoudingsplicht.

Mevrouw **Slagter-Roukema** (SP): Is degene die dit beoordeelt bij de inspectie, ook BIG-geregistreerd? Omdat het om medische dossiers en een medisch beroepsgeheim gaat, kan ik mij voorstellen dat een medicus ernaar kijkt. Natuurlijk ook met het oog op de deskundigheid en misschien als een extra waarborg dat er een gedeeld medisch beroepsgeheim is, ook al kun je daar natuurlijk ook weer vraagtekens bij plaatsen.

Minister **Klink**: Ik weet niet of dit een toegevoegde waarde heeft. Ik weet wel dat de inspectie een geheimhoudingsplicht heeft die is afgeleid van de medicus. Men haalt immers bestanden en informatie uit medische dossiers. Ik kan mij voorstellen dat in de interne protocollen van de inspectie het inzicht in die dossiers is voorbehouden aan mensen die zijn geregistreerd, maar ik weet dit niet zeker. Dit vergt natuurlijk het een en ander van de taakverdeling binnen de inspectie. Dat er een protocollering moet plaatsvinden is duidelijk, ook binnen de inspectie, opdat die gegevens niet als het ware op alle burelen van de medewerkers van de inspectie beschikbaar zijn. De geheimhoudingsplicht is dus van groot belang, ook als de informatie door niet BIG-geregistreerden wordt geraadpleegd. Mijn antwoord is dus tweeledig. Voor zover de vraag is of er een interne protocollering moet plaatsvinden, zeg ik: ja. Betekent dit nu al dat het inzicht in de medische dossiers is voorbehouden aan degenen die BIG-geregistreerd zijn? Het antwoord op die vraag is: nee. Als echter de vraag is of er geheimhoudingsplicht geldt, dan is het antwoord weer ja, ook voor degenen die niet BIG-geregistreerd zijn. De positie van de inspectie is in dit verband niet anders dan die van de beroepsbeoefenaar. Doorbreking van het beroepsgeheim mag pas plaatsvinden als een ander belang zwaarder moet worden gewogen. Dat geldt bij kindermishandeling en dergelijke, maar ook hiervoor geldt: als er een zwaarder belang is, ligt de afweging die daarmee is gemoeid voor de inspectie niet anders dan voor de beroepsbeoefenaren. Ook zij moeten, als zij in het kader van de behandeling in het dossier aanwijzingen tegenkomen dat een kind mishandeld is of dat er ernstiger delicten aan de orde zijn, afwegen of zij het belang van openbaarmaking laten prevaleren boven de privacy van de patiënt en of zij al dan niet naar het Openbaar Ministerie gaan.

Als het Openbaar Ministerie de gegevens wil hebben, moet men naar de bron gaan en niet naar de inspectie. Is de informatie bij de bron niet voorhanden, dan kan de inspectie uiteindelijk de informatieoverdracht weigeren, want het is een eigen afweging van de inspectie, evenals van de beroepsbeoefenaren, om de informatie wel of niet aan het Openbaar Ministerie te geven. Zowel de beroepsbeoefenaar als de inspectie kan daartoe pas worden gedwongen als er een rechterlijke uitspraak is.

De heer **Putters** (PvdA): Als ik de minister goed beluister, kan er dus geen sprake van zijn dat derden inzage krijgen. Dat betekent ook dat de zorgen die daarover zijn geuit, onder andere in de brief van de gezondheidsjuristen, met betrekking tot de Wet openbaarheid van bestuur of met betrekking tot wat de NZa doet, niet aan de orde zijn? Het is niet zo dat derden buiten de inspectie om, inzage in de dossiers kunnen krijgen?

Minister **Klink**: Nee, de NMa noch de NZa kan dat. Het kan ook niet krachtens de Wet openbaarheid van bestuur. De Wet bescherming persoonsgegevens is een lex specialis, die voorrang heeft op de Wet openbaarheid van bestuur. Dat is van groot belang, want het betekent tegelijkertijd dat het sanctiestelsel dat gemoeid is met de geheimhoudingsplicht van de inspectie ook opgeld doet. De inspectie kan niet zomaar naar eigen believen inzicht gaan geven in de informatie rondom patiëntendossiers. Er is dus geen recht op informatie bij derden. Sterker nog, het verschaffen van die informatie wordt in feite bestraft door de daartoe geëigende autoriteiten, dat wil zeggen in dit geval door het CBP. Ook in dit geval blijft dus de privacy van de cliënt het uitgangspunt

Voorzitter. Ik geloof dat ik daarmee heel veel vragen heb beantwoord.

De heer **Putters** (PvdA): De minister had het over sancties, maar wie legt die vervolgens op? De bevoegdheid daartoe komt ergens te liggen, maar bij wie?

Minister **Klink**: Ik gaf zojuist aan dat het College Bescherming Persoonsgegevens erover waakt dat het gebeurt. Het sanctiestelsel dat ingaat op het moment dat er sprake is van een overtreding, kan ik u wellicht in de tweede termijn melden ... hoewel, er komt geen tweede termijn. Hoe dan ook, ik heb dat even niet paraat. Als op dit moment een medicus die informatie zou verschaffen en zijn geheimhoudingsplicht zou schenden, gelden de gebruikelijke sanctiestelsels. Maar zo nodig kan ik u daarover schriftelijk informeren.

De heer **Leunissen** (CDA): U hebt nog niet geantwoord op een prangende vraag van mij. Bij het thematische onderzoek worden er dossiers gelicht. Dan kan blijken dat de medicus in kwestie of het behandelingsteam steken heeft laten vallen en dat een en ander kwalitatief niet aan de maat is geweest. Wat gebeurt er dan?

Minister **Klink**: Dat is uiteraard rechtmatig door de inspectie verkregen informatie. De inspectie wordt geacht op dergelijke schendingen van medische normen toe te zien. Neem als voorbeeld de heer Jansen Steur. Stel je voor dat er een thematisch onderzoek was uitgevoerd naar neurologen en dat de inspectie was gestuit op het feit dat mensen lukraak de diagnose dementie meekregen, dan zou het toch van de gekke zijn als de inspectie had gezegd: in het kader van het thematisch toezicht is dit ons onder ogen gekomen, maar daar gaan wij niet op ingrijpen? Uiteraard zal men dan krachtens

de bevoegdheden die men heeft, passende maatregelen nemen.

De heer **Leunissen** (CDA): Nu gaat u uit van uitersten, maar het kan ook zijn dat er een incident heeft plaatsgevonden dat heel netjes via het VIM-systeem is afgehandeld met de patiënt in kwestie, en waarop verbetertrajecten in gang zijn gezet. Gaat de inspectie daar dan ook nog mee aan de slag?

Minister **Klink**: Dat is een vraag die u terecht hebt gesteld. Het gaat dan om de mate waarin het veilig incidenten melden leidt tot een vrijwaring van ingrijpen van het Openbaar Ministerie of de inspectie. Dat is bij dit wetsvoorstel niet aan de orde. Bij de behandeling van de Wet cliëntenrechten zorg zullen wij daarover spreken. De afwegingen die daarbij spelen, moeten uiteindelijk nog worden gemaakt, maar dat gebeurt krachtens die wet. Ik wijs u erop dat het Gerechtshof Leeuwarden de uitspraak heeft gedaan dat informatie die verkregen is krachtens het veilig incidenten melden in dergelijke trajecten niet mag worden gebruikt.

Mevrouw **Swenker** (VVD): Ik geef deels een samenvatting en stel deels een vraag. De inspectie heeft een beroepsgeheim, al dan niet afgeleid van de medicus. Het OM heeft op grond van zijn eigen wettelijke regeling bij het vermoeden van strafbare feiten de bevoegdheid om inzage in dossiers te claimen. U zegt dat verder niemand het mag: de NZa en noem ze maar op. Als ze het toch doen, dan hebben wij de club van Kohnstamm. Die heeft namelijk een jaar of wat geleden gezegd, geen individuele klachten meer te zullen behandelen. Dat is dus een loos gebaar, want daar schiet men niet op en dus zal men naar een rechter moeten, of zoiets.

Verder rest u nog de beantwoording van de vragen over de WOB.

Minister **Klink**: Over het laatste kan ik vrij kort zijn. Ik gaf zo-even al aan dat de Wet openbaarheid van bestuur aan geen enkele medicus, evenmin aan de inspectie, een titel verschaft om de informatie te verstrekken. De geheimhoudingsplicht krijgt daarop voorrang. Daarom spreken wij over een lex specialis.

Mevrouw **Swenker** (VVD): De jurisprudentie op dat punt is verdeeld. Er zijn rechtbanken die de geheimhoudingsplicht zwaarder hebben laten wegen en er zijn uitspraken van de rechtbank die het openbaar maken van zaken zwaarder hebben laten wegen. Het is daarmee dus een relatieve geheimhoudingsplicht geworden en niet, zoals u eerst heel duidelijk stelde, een vrij absolute geheimhoudingsplicht, die eventueel zelfs gekoppeld is aan verschoningsrecht. De zaak is echter gerelativeerd en het is dus onzeker wat een rechter in een bepaalde situatie gaat doen.
Minister **Klink**: Jawel, maar dat heb ik u ook zo-even aangegeven . Er zijn twee, misschien drie momenten waarop een afweging plaatsvindt van de belangen die hiermee gemoeid zijn. Aan de ene kant is dat het privacybelang van de patiënt en de eventuele inbreuk op rechten van derden aan de andere kant, denkt u maar aan kindermishandeling of aan een moordcasus, die zich ook kan voordoen. Het eerste moment van afweging ligt bij de beroepsbeoefenaar en in afgeleide zin bij de inspectie. Die kan uit eigen beweging zeggen: ik vind het belang van derden prevaleren boven het belang van de privacy. Doet men dat niet -- ik ken een aantal van die voorbeelden en neemt u van mij aan: dat gebeurt niet lichtelijk -- dan bestaat de mogelijkheid om naar de rechter te gaan. Het Openbaar Ministerie kan ook naar de rechter gaan en vragen of de rechter een bevel wil geven om aan het Openbaar Ministerie de informatie te verschaffen. Dan is het uiteindelijk een afweging van de rechter. Die afweging geldt voor de beroepsbeoefenaar en in afgeleide zin ook voor de inspectie. Als u de casussen kende, zou u ook liever niet anders willen. Ik heb een aantal casussen in mijn hoofd die ik hier niet ten tonele zal voeren, maar neem van mij aan dat het om heel zwaarwegende belangen gaat, waarbij de rechter zegt: in dit geval moet de informatie toch aan het Openbaar Ministerie worden verschaft.

Mevrouw **Swenker** (VVD): Ik ben het met u eens dat het stukje OM anders is. Dan gaat het om een vermoeden van strafbare feiten. Ik kan mij voorstellen dat dan die afweging wordt gemaakt. Wij kennen echter ook het verhaal van de journalist die graag wat stukken zou willen hebben. Stel dat er interessante themaonderzoeken, near incidents of calamiteitenrapporten zijn. Dan is de IGZ een bestuursorgaan en kan de journalist in het belang dat het Nederlandse volk het moet weten, naar de rechter gaan. Dan blijkt de jurisprudentie dus verdeeld te zijn.

Minister **Klink**: Nee, in dat geval is het echt een schending van de geheimhoudingsplicht die op de inspectie rust. U gaf terecht aan dat het College Bescherming Persoonsgegevens met name kijkt naar de mate waarin die wordt gehandhaafd, maar niet in individuele gevallen toetst. Het Openbaar Ministerie zal dan optreden op grond van het feit dat hier sprake is van een strafrechtelijke zaak. Het kan tot vervolging overgaan en zal dat ook doen.

De **voorzitter**: Een laatste interventie, mevrouw Swenker.
**

Mevrouw **Swenker** (VVD): Het gaat mij om iets anders. Laten wij maar eens een praktisch voorbeeld proberen te vinden. Er is door de inspectie een themaonderzoek gedaan omdat er bijvoorbeeld een vermoeden was dat het ergens niet op orde was. Vervolgens krijgt een journalist daar lucht van en na verloop van tijd wil hij daar graag een televisieprogramma over maken. Dan kan hij het IGZ als bestuursorgaan volgens de WOB vragen om publicatie van die gegevens. Los van de vraag of de rechter ja of nee zegt, is die mogelijkheid er. Het is niet duidelijk wat de uitslag

zal zijn, waar het gaat om het karakter van het beroepsgeheim.

Minister **Klink**: Jawel, want het gaat hier om een lex specialis. Die gaat voor op de Wet openbaarheid van bestuur. Dat betekent dat de geheimhoudingsplicht op de inspectie rust, los van de Wet openbaarheid van bestuur. Er is geen enkel geval waarin openbaarmaking van patiëntengegevens geïndiceerd was op grond van wetten die te maken hebben met de NZa, de NMA of de Wet openbaarheid van bestuur.

Mevrouw **Swenker** (VVD): Voorzitter, ik stel voor dat dit in vette letters in het verslag komt.

De **voorzitter**: Alles wat hier wordt gezegd, komt in het verslag. Wij maken geen onderscheid tussen vette en lichte letters.
**

Minister **Klink**: Ik wil nog iets zeggen tegen mevrouw Swenker, als dat mag. Mocht ik mij erin vergissen, laat ik dat de Kamer aanstonds schriftelijk weten. Ik kan melden dat de Kamer die brief niet zal ontvangen.

De **voorzitter**: Mocht dat wel het geval zijn, dan hebben wij de toezegging dat wij een brief krijgen. Als de leden geen brief krijgen bij de weekendpost, dan weten zij zeker dat de minister gelijk had.

Ik geef mevrouw Slagter het woord voor de laatste interruptie. Daarna zou ik willen afsluiten.
**

Mevrouw **Slagter-Roukema** (SP): Dan wordt het een heel lange interruptie. Ik probeer het gewoon.

De **voorzitter**: Ik wil voorkomen dat wij nog een vierde termijn krijgen aan de interruptiemicrofoon.
**

Mevrouw **Slagter-Roukema** (SP): Ik dacht: als wij zo doorgaan, wordt het straks nog een twaalfde termijn of zo. Dat lijkt mij echter ook weer een unicum.

De discussie zonet over de relatie tussen de WOB, de taak van de inspectie en de thematische onderwerpen, betreft ook het onderwerp van de brief waaruit ik citeerde. Ik vroeg mij af of het mogelijk is dat de minister in een brief die punten of vragen nog eens langsgaat. Ik heb ze gedestilleerd en al aan het ministerie doen toekomen. Ik zou het in elk geval op prijs stellen als de minister die voor volgende week aan ons doet toekomen, want dan staat het in elk geval zwart op wit.

Ik heb nog een tweede opmerking, met excuus voor deze interruptie. Er is mij nog iets niet duidelijk en wellicht kan de minister dat nog toelichten. Ik heb begrepen dat als de inspectie besluit tot het opleggen van een bestuurlijke boete, het hele zwikje -- ik doel op de motivering en het waarom -- naar de Voedsel en Waren Autoriteit gaat en dat die het gaat uitvoeren. Hoe zit dat? De IGZ moet dan toch motiveren waarom precies? Dat kan ook op basis zijn van medische gegevens. Hoe zit het dan? Heeft de Voedsel en Waren Autoriteit in dezen ook een gedeeld beroepsgeheim of gaat dat geanonimiseerd? Hoe gaat dat dan precies? Bepaalt de IGZ de hoogte van de boete of doet de Voedsel en Waren Autoriteit dat?

De **voorzitter**: De minister, voor de beantwoording van de laatste interruptie.
**

Minister **Klink**: Het is de inspectie die uiteindelijk bepaalt of een boete wordt opgelegd. Dat doet zij op basis van de beleidsregels die de Kamer al heeft ontvangen, dus eerst een waarschuwing, dan de helft van de boete en vervolgens de volle omvang van de boete tenzij een andere afweging wordt gemaakt. Dat is mogelijk, zeg ik in antwoord op een van uw vragen. Het wordt uitgevoerd door de VWA, maar die zal nooit patiëntengegevens ter beschikking krijgen. Ook de VWA is een bestuursorgaan dat geen recht heeft op die gegevens. De geheimhoudingsplicht van de inspectie leidt ertoe dat de NMa noch de VWA of welk orgaan we ook hebben die informatie zal krijgen.

Wat betreft het eerste punt: ik wil volgaarne ingaan op de brief waaraan mevrouw Slagter refereerde. Dat zal overigens een korte notitie zijn. Het zal een uitwerking zijn van de lijnen die ik zo-even schetste.

De **voorzitter**: Dank u wel minister. Dan zou ik nu de beraadslaging willen sluiten. Ik zie dat de heer Putters nog een punt van orde heeft.
**

De heer **Putters** (PvdA): Voorzitter, ik had niet in de gaten dat u het totale debat al aan het afronden was. Als dat wel het geval is, heb ik nog een vraag.

De **voorzitter**: Het is hier toch gebruikelijk dat als de minister beëindigd heeft en niemand meer interrupties heeft, het debat is afgelopen?
**

De heer **Putters** (PvdA): Ik had niet in de gaten dat de minister al helemaal klaar was. Er is nog een vraag waarop hij niet heeft gereageerd, dus daar wil ik nog even navraag naar doen. Ik heb in mijn derde termijn de optie genoemd dat patiënten de mogelijkheid zouden kunnen krijgen om te weigeren dat hun dossier wordt gebruikt. Zou de minister kunnen aangeven of hij die optie kan meenemen?

Minister **Klink**: Ik heb een poos lopen nadenken over die optie en was er ook wel even gevoelig voor. Mijzelf nogmaals vergewissend van het feit dat hier sprake is van een afgeleide geheimhoudingsplicht van de inspectie, tegen de achtergrond dat zorgaanbieders nogal zwaar worden belast als zij moeten gaan anonimiseren dan wel deze brieven moeten verzenden en ook tegen de achtergrond van de grote betekenis die wij aan het thematische onderzoek van de inspectie

toekennen en het, weliswaar lichte, risico dat je geen volledig beeld kan krijgen, heb ik mij opnieuw zelf overtuigd van het feit dat ik toch deze route wil gaan. Ik wil uiteindelijk de route gaan, namelijk via de inspectie, gegeven de geheimhoudingsplicht, in de uitzonderlijke situaties die in het werkplan worden vertolkt en waar ik toestemming voor moet geven; die liggen bij deze Kamer voor omdat zij de werkvormen kent. Deze route is wellicht niet in het wetsvoorstel vervat, maar vloeit wel uit het wetsvoorstel voort. Dat heb ik toegelicht.

De **voorzitter**: Dan echt voor de laatste keer, mijnheer Putters.
**

De heer **Putters** (PvdA): Ik wil hier nog een korte reactie op geven. Ik vind het een beetje spijtig dat de minister er op deze manier op reageert, want dan moet ik constateren dat wij zeggen dat wij ieders belang, van administratieve last tot andere belangen, meewegen, dat wij routes kiezen, maar dat wij het blijkbaar te ingewikkeld vinden om degenen om wiens dossier het uiteindelijk gaat, de mogelijkheid te geven om bezwaar te maken. Ik vind dat eerlijk gezegd een beetje onbestaanbaar. Gezien het hele verhaal dat wij vanmiddag gewisseld hebben en alle mogelijkheden die wij hebben om patiëntengroepen te bereiken, lijkt mij dit een heel kleine moeite. Blijkbaar is het toch te groot om dat te regelen. Dat vind ik jammer.

Minister **Klink**: Ik heb er bij de selectie navraag naar gedaan. Hier vloeien behoorlijk sterke administratieve lasten uit voort. Ik gaf ook al aan dat de thematische onderzoeken gaandeweg van grote betekenis zijn. Natuurlijk heeft de patiënt een stem. Sterker nog, de hele geheimhoudingsplicht die wij regelen en die ook voor de inspectie geldt, is er ten behoeve van de patiënt. Vandaar dat derden geen enkele aanspraak op deze informatie mogen hebben. Een en ander blijft beperkt tot de beroepsgroep en de inspectie, die aan dezelfde verplichtingen onderworpen is als de beroepsbeoefenaar.

De beraadslaging wordt gesloten.

De **voorzitter**: De minister heeft toegezegd om schriftelijk een aantal vragen te beantwoorden. Wenst een van de leden stemming over het wetsvoorstel?
**

Mevrouw **Slagter-Roukema** (SP): Voorzitter. Ik stel voor dat wij eerst de informatie van de minister afwachten en vervolgens in de commissie voor VWS bezien of wij over kunnen gaan tot stemming.

De **voorzitter**: Ik stel vast dat dit voorstel gedeeld wordt door de commissie en ik wil het dan ook volgen. Wij ontvangen voor volgende week informatie van de minister. Ik hoop dat wij vervolgens volgende week het wetsvoorstel in stemming kunnen brengen.
**

Sluiting 18.19 uur.

!Besluiten en ingekomen stukken!

*N

Lijst van besluiten:

De Voorzitter heeft na overleg met het College van Senioren besloten om:

a. de stemmingen over de volgende wetsvoorstellen te doen plaatsvinden op 9 februari 2010:
Bepalingen over de brandweerzorg, de rampenbestrijding, de crisisbeheersing en de geneeskundige hulpverlening (Wet veiligheidsregio's) (31117);
Goedkeuring van het op 17 juni 2008 te 's-Gravenhage tot stand gekomen Verdrag tot herziening van het op 3 februari 1958 gesloten Verdrag tot instelling van de Benelux Economische Unie (Trb. 2008, 135) (31585);

b. de stemmingen over de volgende moties te doen plaatsvinden op 9 februari 2010:
Motie-Hermans c.s. over het bevorderen van geïntegreerde meldkamers van meerdere veiligheidsregio's/politieregio's (31117, E);
Motie-Hendrikx c.s. over de bijzondere positie van de commissaris van de Koningin in het kader van landsgrensoverschrijdende samenwerking (31117, F);

c. de derde termijn van het volgende wetsvoorstel te doen plaatsvinden op 9 maart 2010:
Aanpassing van het Burgerlijk Wetboek, het Wetboek van Strafvordering en de Wet schadefonds geweldsmisdrijven in verband met de vergoedbaarheid van schade als gevolg van het overlijden of ernstig en blijvend letsel van naasten (28781);

d. het voorbereidend onderzoek van de volgende wetsvoorstellen te doen plaatsvinden door de vaste commissies voor
Verkeer en Waterstaat
op 2 maart 2010:
Wijziging van de Wegenverkeerswet 1994 in verband met de aanpassing van de Vorderingsprocedure en de invoering van het alcoholslotprogramma (31896);
Sociale Zaken en Werkgelegenheid
op 2 maart 2010:
Tijdelijke regels voor een pilot ter bevordering van de participatie van personen met een arbeidsbeperking met behulp van loondispensatie (Tijdelijke wet pilot loondispensatie) (32165);

e. de plenaire behandeling van het volgende wetsvoorstel te doen plaatsvinden op 9 maart 2010:

Vaststelling van de begrotingsstaat van het Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (XVI) voor het jaar 2010 (32123-XVI);

f. het voorbereidend onderzoek van de volgende wetsvoorstellen te doen plaatsvinden door de vaste commissie voor Onderwijs, Cultuur en Wetenschapsbeleid op 9 maart 2010:

Wijziging van de Wet kinderopvang, de Wet op het onderwijstoezicht, de Wet op het primair onderwijs en enkele andere wetten in verband met wijzigingen in het onderwijsachterstandenbeleid (31989);

Wijziging van diverse onderwijswetten in verband met het invoeren van een fusietoets in het onderwijs (fusietoets in het onderwijs) (32040);

g. de plenaire behandeling van het volgende wetsvoorstel te doen plaatsvinden op 16 maart 2010:

Regels met betrekking tot versnelde ontwikkeling en verwezenlijking van ruimtelijke en infrastructurele projecten (Crisis- en herstelwet) (32127).

Lijst van ingekomen stukken, **met de door de Voorzitter ter zake gedane voorstellen**:

1. de volgende regeringsmissives:

een, van de minister van Buitenlandse Zaken, inzake de briefwisseling houdende een verdrag met de Republiek Panama betreffende de steun van Nederlandse strijdkrachten bij de bescherming tegen piraterij van een schip onder Panamese vlag dat humanitaire hulp aan Somalië levert; Panama-stad, 18 september 2009, en inzake de briefwisseling houdende een verdrag met het IAE inzake een regionale workshop over "Event Analysis and Root Causes Including Human and Organizational Factors", 9-13 november 2009 te Petten; Wenen, 9 oktober 2009 (griffienr. 145835);

een, van alsvoren, houdende mededeling inzake de op 8 oktober 2009 te Wenen totstandgekomen briefwisseling houdende een verdrag tussen de Regering van het Koninkrijk der Nederlanden en het Internationaal Agentschap voor Atoomenergie inzake een technische bijeenkomst over het "Incident Reporting System for Research Reactors", 16-20 november 2009 te Petten (Trb. 2009, 208) en de op 9 oktober 2009 te Wenen totstandgekomen briefwisseling houdende een verdrag tussen de Regering van het Koninkrijk der Nederlanden en het Internationaal Agentschap voor Atoomenergie inzake een regionale trainingscursus "Physical Protection of Nuclear Material and Nuclear Facilities", 26 oktober-6 november 2009 te Delft (Trb. 2009, 209) (griffienr. 145836);

een, van alsvoren, houdende mededeling van de op 16 oktober 2009 te Yaoundé totstandgekomen notawisseling houdende een verdrag tussen het Koninkrijk der Nederlanden en de Republiek Gabon betreffende de status van militair en civiel personeel van het Ministerie van Defensie van de verdragsluitende partijen, aanwezig op elkaars grondgebied voor activiteiten in het kader van militaire samenwerking (Trb. 2009, 211) en de op 23 november 2009 te New York totstandgekomen briefwisseling houdende een verdrag tussen de Regering van het Koninkrijk der Nederlanden en de Verenigde Naties inzake een seminar "Early Warning and Business Cycle Indicators", 14-16 december 2009 te Den Haag (Trb. 2009, 230) (griffienr. 145827);

een, van alsvoren, inzake de goedkeuring van de op 30 juli 2009 te 's-Gravenhage totstandgekomen notawisseling houdende een verdrag tussen het Koninkrijk der Nederlanden en de Republiek Albanië inzake privileges en immuniteiten voor verbindingsofficieren die door de Republiek Albanië bij Europol te 's-Gravenhage gedetacheerd worden (Trb. 2009, 133, en Trb. 2010, 20), alsmede een toelichtende nota bij het verdrag (griffienr. 145826);

een, van de staatssecretaris voor Europese Zaken, inzake stand van zaken implementatie Europese richtlijnen en kaderbesluiten in vierde kwartaal 2009 (griffienr. 145821);

een, van de minister van Justitie, inzake kabinetsreactie op het groenboek bewijsverkrijging in strafzaken en toelaatbaarheid van bewijs (griffienr. 145719.01);

een, van alsvoren, inzake voorhang ontwerpbesluit houdende wijziging van het Besluit nevenvestigings- en nevenzittingsplaatsen in verband met gemeentelijke herindelingen en de opheffing van de nevenvestigingsplaats Schiedam (griffienr. 145814);

een, van alsvoren, inzake eenheid bestuursrechtspraak (griffienr. 144923.01);

een, van de minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, inzake brief van CTIVD inzake de afwijzing door de AIVD van een verzoek om inzage in documenten over de Irak-kwestie (griffienr. 145796);

een, van de staatssecretaris van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, inzake aanbieding novembercirculaire van gemeentefonds 2009 (griffienr. 145813);

een, van de minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap, inzake afspraken omtrent de kosten van het volgen van een tweede studie (griffienr. 144860.23);

een, van alsvoren, inzake behandeling wetsvoorstel versterking besturing en collegegeld (31821) (griffienr. 144860.24);

een, van alsvoren, inzake rol van gemeenten en vrijwilligers in de Modernisering Monumentenzorg (griffienr. 145283.01);

een, van de minister van Financiën, ten geleide van het verslag van de Ecofin Raad van 18 en 19 januari 2010 (griffienr. 145692.01);

een, van de minister voor Wonen, Wijken en Integratie, inzake jaarverslag 2008 Wet op de huurtoeslag (griffienr. 145798);

een, van de staatssecretaris van Volksgezondheid, Welzijn en Sport, inzake nadere toelichting bij Tweede voortgangsrapportage Wtcg (griffienr. 142401.25);

een, van de minister van Volksgezondheid, Welzijn en Sport, ten geleide van het Samenvattend Rapport Uitvoering Zvw 2008 van de Nza (griffienr. 145797);

een, van alsvoren, ten geleide van aanbieding "ter voorhang" van AMvB Zorgtoeslag (griffienr. 145837).

De Voorzitter stelt voor, deze missives voor kennisgeving aan te nemen. De bijlagen zijn neergelegd op de afdeling inhoudelijke ondersteuning ter inzage voor de leden;

2. de volgende geschriften:
een, van R.K., inzake giro 555 (griffienr. 145799).
Dit geschrift wordt van belang geacht voor de leden van de commissie voor Buitenlandse Zaken, Defensie en Ontwikkelingssamenwerking;
een, van K.V., inzake wetsvoorstel 31009 (verbod seks met dieren) (griffienr. 143763.08);
een, van D.R., inzake toezegging T01013 (griffienr. 144839);
een, van J.W. te H., inzake wetsvoorstel 31560 (Wet kraken en leegstand) (griffienr. 144999.09).
Deze geschriften worden van belang geacht voor de leden van de commissie voor Justitie;
een, van F.B. te M., inzake vingerafdrukken in paspoort (31324, R1844) (griffienr. 143395.31).
Dit geschrift wordt van belang geacht voor de leden van de commissies voor Binnenlandse Zaken en de Hoge Colleges van Staat/Algemene Zaken en Huis der Koningin en voor Justitie;
een, van A.T.A.S., inzake rechtsongelijkheid kinderopvang (31874) (griffienr. 144146.27).
Dit geschrift wordt van belang geacht voor de leden van de commissie voor Onderwijs, Cultuur en Wetenschap.

De Voorzitter stelt voor, deze geschriften voor kennisgeving aan te nemen.